

UNIVERZA V LJUBLJANI

Fakulteta za socialno delo

PSIHOSOCIALNI TABOR KOT KREATIVNI PRISTOP PRI DELU Z OTROKI IN MLADOSTNIKI

Diplomsko delo univerzitetnega študija

Mentor: prof. dr. Milko Poštrak

Kandidatka: Jana Jelen

Ljubljana, maj 2017

Zahvala

Najprej se želim zahvaliti svojemu mentorju, prof. dr. Milku Poštraku, za usmerjanje in vso nudeno pomoč v času ustvarjanja diplomske naloge.

Zahvaljujem se Janku Cafuti, ki je bil več let moj mentor na praksi, mi predstavil koncept poletnega tabora in mi nudil številne možnosti izobraževanja tekom študija ter podporo ob pisanju diplomskega dela.

Posebna zahvala gre družini, ki mi je v vseh teh letih študija stala ob strani in me podpirala v vseh pogledih.

Hvala tudi vsem ostalim, ki so mi pomagali med študijem in pri izdelavi diplomske naloge, predvsem Davidu.

PSIHOSOCIALNI TABOR KOT KREATIVNI PRISTOP PRI DELU Z OTROKI IN MLADOSTNIKI (POVZETEK)

Ključne besede: mladostniki, odraščanje, ranljivost, družina, prostovoljstvo, delo z mladimi, tabor za mladostnike, socialno delo.

V diplomskem delu se bom osredotočila na otroke in mladostnike iz socialno ogroženih okolij, znotraj katerih se spopadajo z različnimi problemi. Skozi pomembna razvojna obdobja bom predstavila kritične dejavnike in vplive, ki lahko destruktivno vplivajo na razvoj osebnosti in pripeljejo do ranljivosti mladih, ter omenila dejavnike odraščanja, ki oblikujejo življenjski svet mladostnikov. Več besed bom posvetila družini in pomembnosti komunikacije znotraj nje, saj problemi najpogosteje izvirajo iz načina starševske vzgoje, ki vpliva na spremembe mladih v njihovem vedenju.

Osrednja tema mojega diplomskega dela bo podrobnejša predstavitev psihosocialnega poletnega tabora, ki ga vsakoletno, s pomočjo Centra za socialno delo Ljubljana Center, organizira socialni delavec in sociolog Janko Cafuta. Tema mi je nadvse blizu, saj se zaradi lastne vpletenosti počutim del te posebne skupnosti, ki se je izoblikovala skozi organizacijo poletnih taborov in dela z mladimi. Skozi oči prostovoljke in praktikantke sem se srečala z različnimi problemi, ki so pestili mladostnike. Menim, da za marsikaterega otroka oziroma mladostnika tabor predstavlja pomemben dejavnik in mejnik ob soočanju s problemi, zato sem se odločila koncept delovanja poletnega tabora bolje raziskati. Skozi opravljene intervjuje z mladimi želim izdelati jasnejšo sliko, ki bi prikazala pozitivne in negativne strani takšnih taborov, ki ključno vplivajo na življenja mladostnikov - kaj tabor zanje predstavlja, zakaj se vračajo, kaj jim nudi, itd. Zavedam se, da tudi to sodi v področje socialnega dela in je najverjetneje eden izmed boljših pristopov pri delu z mladimi, ki pa se mu na žalost še vedno posveča premalo pozornosti.

Z diplomskim delom bi želela izkazati zahvalo in dodatno podporo Janku Cafuti, ki se je v vlogi mojega mentorja na praksi izredno izkazal s širokim spektrom raznolikega znanja in srčnim vodenjem poletnih taborov. Sporočiti mu želim, da ves njegov trud, organiziranje in vodenje ni bilo zaman, pač pa je njegovo delo pozitivno vplivalo in še zmeraj vpliva na življenja mnogih mladostnikov, ki izhajajo iz socialno ranljivih družin.

PSYCHOSOCIAL CAMP AS A CREATIVE APPROACH TO WORK WITH CHILDREN AND ADOLESCENTS (SUMMARY)

Keywords: youths, growing up, vulnerability, family, volunteering, youth work, youth camp, social work.

In my thesis I will focus on children and young people from disadvantaged environments within which they cope with various problems. Through important life periods I will present the critical factors and influences that can be destructive at developing personality and lead into vulnerability of young people. I will mention factors that shape the lifestyle of young people and focus more on family and the importance of communication within it because the problems most often come from the way parental education affects young people's behaviour.

The central theme of my thesis will be a detailed presentation of psychosocial summer camp which is being annually organised by a social worker and sociologist, Janko Cafuta, with the assistance of the Center of Social Work Ljubljana Center. I feel very connected to this topic due to my own involvement in this special community of volunteers that participate in organising summer camps. Through the eyes of a volunteer and practitioner I met with various problems that teens were dealing with. I believe this camp is an important influence for many children and youths with problems. This is why I decided that the whole concept of summer camps should be explored further. Through interviews with young people that participated in the past I wanted to create a clearer picture, highlighting the positive and negative sides of such camps which have a major impact on the lives of young people: How they feel while spending time with nature? What do summer camps offer them? Why they love coming back? How summer camps have affected their personal lives? etc. I am aware this is part of social work as well and it's probably one of the better approaches to working with young people, but unfortunately still with insufficient attention.

With this thesis, I would like to express thanks and additional support to Janko who was my mentor. I believe his work is full of empathy and compassion for others and has positively influenced and still influences the lives of many young people raised in socially vulnerable families.

Kazalo vsebine

Kazalo vsebine	5
Kazalo tabel	8
1 UVOD	9
2 POMEMBNA OBDOBJA ODRAŠČANJA	10
2.1 OTROŠTVO	10
2.1.1 Protektivno otroštvo	12
2.1.2 Nevidni otroci	13
2.2 MLADOSTNIŠVO IN ADOLESCENCA	13
2.2.1 Identitetna kriza	15
2.2.2 Colemanova fokusna teorija	16
3 ŽIVLJENJSKI SVET MLADOSTNIKOV	17
3.1 SPOL	17
3.1.1 Deklice	17
3.1.2 Dečki	18
3.2 VRSTNIKI	19
3.2.1 Socialna kompetentnost	20
3.2.2 Socialna osamljenost	20
3.3 ŠOLA	21
3.4 DRUŽINA	22
3.4.1 Vzgojni slog staršev	24
3.4.2 Kaznovanje in nagrajevanje	25
3.4.3 Koalicija staršev	26
3.4.4 Vedenjski vzorci	26
3.4.5 Družinska pravila	28

3.5	VREDNOTE.....	29
4	RANLJIVOST OTROK IN MLADOSTNIKOV	31
4.1	POGOSTE OVIRE IN TEŽAVE MLADIH	31
4.2	OBREMENILNI IN KRIZNI DOGODKI	32
4.3	SOCIALNO DELO IN NJEGOVA VLOGA.....	32
4.3.1	Definicija socialnega dela	32
4.3.2	Socialno delo z družino	33
4.3.3	Socialno delo z mladimi	34
5	PSIHOSOCIALNI POLETNI TABOR	35
5.1	ZGODOVINA PSIHOSOCIALNIH TABOROV V SLOVENIJI.....	36
5.2	NAMENI IN CILJI TABORA	37
5.3	PREDPRIPRAVE NA TABOR	39
5.3.1	Urejanje tabornega prostora	39
5.3.2	Ekipe prostovoljcev	40
5.4	DOGAJANJE NA TABORU	41
5.4.1	Vzpostavitev prvega stika	41
5.4.2	Potek dneva	42
5.4.3	Ostale aktivnosti na taboru.....	43
5.5	EVALVACIJA TABORA.....	45
5.6	DEJAVNOSTI PO KONCU TABORA	46
5.6.1	Mladinske delavnice.....	46
5.6.2	Poletni program na CSD	47
5.6.3	Sodelovanje s fakulteto za socialno delo.....	47
6	PROBLEM.....	49
7	METODOLOGIJA.....	50
7.1	VRSTA RAZISKAVE	50

7.2	MERSKI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV	50
7.3	POPULACIJA IN VZOREC	50
7.4	ZBIRANJE PODATKOV	50
7.5	OBDELAVA PODATKOV	51
7.6	REZULTATI	51
7.7	SKLEPI.....	55
7.8	PREDLOGI	56
8	VIRI.....	58
8.1	LITERATURA	58
8.2	INTERNETNI VIRI	60
9	PRILOGE	62
9.1	Priloga 1: Vprašalnik za mladostnike	62
9.2	Priloga 2: Intervju 1	62
9.3	Priloga 3: Intervju 2	65
9.4	Priloga 4: Intervju 3	66
9.5	Priloga 5: Intervju 4	69
9.6	Priloga 6: Intervju 5	72
9.7	Priloga 7: Intervju 6	78
9.8	Priloga 8: Intervju 7	79
9.9	Priloga 9: Intervju 8	82
9.10	Priloga 10: Intervju 9	83
9.11	Priloga 11: Intervju 10	85
9.12	Priloga 12: Odprto kodiranje	87
9.13	Priloga 12: Osno kodiranje	107

Kazalo tabel

Tabela 3.1: Znaki socialne kompetentnosti v srednjem otroštvu in adolescenci (Pellegrini in Blatchford, 2000)	20
Tabela 9.2: Odprto kodiranje – Intervju 1	87
Tabela 9.3: Odprto kodiranje – Intervju 2	89
Tabela 9.4: Odprto kodiranje – Intervju 3	90
Tabela 9.5: Odprto kodiranje – Intervju 4	93
Tabela 9.6: Odprto kodiranje – Intervju 5	96
Tabela 9.7: Odprto kodiranje – Intervju 6	102
Tabela 9.8: Odprto kodiranje – Intervju 7	103
Tabela 9.9: Odprto kodiranje – Intervju 8	105
Tabela 9.10: Odprto kodiranje – Intervju 9	106
Tabela 9.11: Odprto kodiranje – Intervju 10	106

1 UVOD

„Čez petdeset let ne bo več pomembno, kakšen avto ste vozili, v kakšni hiši ste živeli, koliko ste imeli na bančnem računu in kako ste se oblačili. A svet bo morda za odtenek boljši, ker ste bili pomembni v življenju nekega otroka.“

Anonimno

Anonimni avtor nam daje vedeti, da prihodnost temelji na mlajši generaciji. Mladi so se vedno učili od starejših, zato so zanje starši, sorodniki, učitelji in drugi pomembni podporni stebri skozi njihovo odraščanje in oblikovanje lastne identitete.

Za boljše razumevanje situacije ranljivih mladostnikov želim na začetku pojasniti vpliv različnih dejavnikov, ki na otrocih in mladostnikih puščajo sledi, da vedenjsko izstopajo. Predstaviti in poglobiti se želim v njihov življenjski svet, saj se jim lahko le na tak način učinkovito približamo in jih pričnemo razumeti.

Na poti odraščanja se mladi srečujejo s številnimi problemi, včasih tudi z brezizhodnimi situacijami, za izhod iz katerih potrebujejo pomoč tretje osebe. Na tem koraku se po potrebi v proces pomoči vključi socialno delo. V diplomskem delu podrobneje predstavljam poletni tabor - enega izmed konceptov dela z mladimi, ki na bazi prostovoljstva deluje pod okriljem centra za socialno delo in v svoje vrste sprejema ranljive mladostnike. Verjamem, da takšni tabori omogočajo dragocene izkušnje in osebne doprinose za mlade, jih usmerjajo na pravo pot in dajejo podporo za učinkovitejše soočanje z lastnimi problemi. Z intervjuvanjem mladostnikov želim prikazati njihov vidik in mnenje o tem, kaj zanje pomeni poletni tabor in katere so njegove ostale pozitivne strani.

2 POMEMBNA OBDOBJA ODRAŠČANJA

2.1 OTROŠTVO

»Dojenček skupaj z materinim mlekom v družinskem krogu okuša sprejetost, domačnost ali pa nezainteresiranost in zavrženost. Vse to lahko zbeži našemu opazovanju, toda tukaj otrok dobiva temeljno zaupanje vase in v svet, ki je prvi pogoj za njegovo bivanje v svetu, če pa tega ne bo, bo zanj vse skupaj velika negotovost, svet bo zanj vedno nekaj tujega in nevarnega.« S tem citatom Bajzeka (2008:360) želim poudariti in izraziti svoje strinjanje o neizmernem vplivu, ki ga starši skozi vzgojo prenašajo na otroke v času njihovega odraščanja. Opazimo lahko, koliko so pravzaprav starši prisotni v tem zgodnjem obdobju. Avtor ugotavlja, da si mladi želijo predvsem družino, ki bo zanje dostopna za komunikacijo in da je le-ta nenadomestljiva v procesu človeške socializacije. To ni pomembno le za majhne otroke, ampak se veže tudi kasneje na mladostnike, ki v času odraščanja nujno potrebujejo odnose z odraslimi ljudmi. Z negovanjem čustva ljubezni se med starši in otroki vzpostavlja posebna vez, ki omogoča osnovo za mladostnikovo sožitje z drugimi in družbo nasploh.

Najverjetneje si ob besedi otroštvo vsi predstavljamo za otroka najpomembnejše obdobje - vse od rojstva, prvih korakov, navezovanja stikov z družinskimi člani, prvih besed, prvih zobkov, vpisa v vrtec in kasneje v šolo - obdobje, ki traja do trenutka, ko se otrok prične osamosvajati in odraščati oziroma do tako imenovanega vmesnega obdobja mladostništva. Čas, ko nekdo še ni zmožen poskrbeti sam zase in je tako rekoč eksistenčno odvisen od nekoga drugega. Pravzaprav se vse začne z otroštvom, ki nas zaznamuje skozi naše celotno življenje, naj se tega zavedamo ali ne. V tem obdobju zunanjega sveta še ne zaznavamo na tak način kot ga kasneje, saj nimamo nikakršnih dosedanjih izkušenj, s čimer bi lahko našo zaznavo primerjali. V vsakem obdobju razvoja posameznika so v ospredju drugačne zakonitosti. Ni pomembna le starost otrok, ampak tudi njihovo delovanje, vedenje in razvoj duševnih procesov, na kar imajo vpliv zapleteni odnosi med različnimi razsežnostmi njegovega delovanja. Marjanovič Umek in Zupančič (2004:8-9) govorita o večrazsežnostnem razvoju. Temeljna področja takšnega razvoja v zgodnjem otroštvu so telesni, intelektualni, čustveno-osebnostni in socialni razvoj. Področja so med seboj povezana - na primer spoznavni razvoj se navezuje na čustveno-osebnostnega in socialnega.

Puklek Levpušček (2006:35) omeni, da strahovi socialne narave v otroštvu vplivajo na otrokovo vzpostavljanje socialnih stikov. To se zgodi že precej zgodaj in sicer v obdobju otrokovega prvega in drugega leta starosti, ko se sooči z najzgodnejšima socialnima strahovima – stik otroka z njemu nepoznano osebo in situacija, ko se otrok sreča z grožnjo ločitve ali izgube objekta navezanosti. Slednji je najpogostejše otrokova mati, ki mu nudi zaščito in varnost. Na podlagi tega sklepam, da lahko imajo otroci in mladostniki, ki so bili v času odraščanja zapuščeni s strani staršev, težave na področju socializacije in navezovanja novih stikov, morda tudi kasnejše težave pri ustvarjanju lastne družine.

Veliko predsodkov ima svoj izvor v zgodnjem otroštvu, ko pod vplivom staršev in drugih avtoritet sprejemamo prve močno posplošene sodbe o socialnem svetu okrog sebe. Identifikacija posameznika z neko skupino je tudi identifikacija s predsodki te skupine, zato se mi zdi, da je izrednega pomena, s kom se otrok druži in preživlja svoj prosti čas. Zanimivo je že samo dejstvo, da otrok v otroštvu nima predsodkov pred ljudmi, ki so drugačni od njega. Pripadnika druge rase ali veroizpovedi bo sprejel za sebi enakega, vendar pa ga bodo v drugačno razmišljanje sčasoma napeljali dejavniki, ki močneje vplivajo nanj - najpogostejše so to družinski člani oziroma širša družba.

Ena izmed potreb v otroštvu je prepoznavanje, da so bili otroci opaženi v očeh staršev. Majhni otroci večinoma brez zadržkov izkazujejo potrebo po tem, da jih starši opazijo. To počnejo na način, da uporabljajo stavke, kot je »*Mami, glej!*« ipd. Starši zagotovo zmeraj želijo le dobro za svoje otroke, vendar se ne zavedajo, da je pomembno, kako njihovo reakcijo občuti otrok in ne, kakšen je dejansko njihov namen. Otroško samospoštovanje se napaja ravno iz tega, da jih opazijo zanje najpomembnejši ljudje v njihovem življenju in iz občutka, da jih sprejemajo za takšne, kot so. Starši, ki svojo skrb in ljubezen izražajo na bolj egocentričen način, zastrupljajo razvoj otrokovega samospoštovanja, saj mu s tem dajejo povratno sporočilo, ki pravi: »*Ne verjamem, da zmoreš.*«. Otroci na ta način postanejo omahljivi in bojazljivi, nasprotno pa bi bila s pozitivnim odgovorom njihova potreba po ljubezni zadovoljena. Šele s tem, ko bodo otroci »*uzrti*«, se bodo sploh sposobni naučiti osebne govorice in verbalnega izražanja svojih občutkov, kar pa je nujno potrebno za razreševanje nesoglasij med ljudmi. (po Juul, 2008a:79-81) To potrebo otrok sem želela izpostaviti, saj se mi zdi, da se je dosti staršev ne zaveda. Seveda se trudijo otroku nuditi marsikaj, a ob tem pozabljajo na tiste osnovne, pravzaprav majhne stvari, od katerih je odvisno, kakšen bo otrokov kasnejši značaj, kaj v življenju bo znal ceniti in česa ne.

2.1.1 Protektivno otroštvo

S pregledom skozi zgodovino ugotovimo, da je otroštvo doživelo prelom in se skozi čas močno spremenilo. Danes namreč prihaja do vse večje možnosti starševskega nadzora še pred samim rojstvom otroka. Staršem je omogočena večja prisotnost v življenju otroka od samega zavedanja njegovega spočetja oziroma zanositve. Velik vpliv na to ima današnja sodobna tehnologija, ki daje opcijo spremljanja otrokovega razvoja že v prenatalnem obdobju, torej še preden se otrok rodi - tako lahko matere in očetje otrokovo rast in stanje spremljajo že preko ultrazvoka. Srečamo se s pojmom protektivnega otroštva.

Giddens omenja pojav protektivnega otroštva kot del procesov individualizacije in oblikovanja *»refleksivnega projekta sebe«*. Gre torej za zagotavljanje možnosti, da bi otrok dosegel najboljši možen razvoj. (Švab, v: Renner idr., 2006:82)

Danes lahko govorimo o pojmu protektivno otroštvo, ki pod seboj označuje predvsem intenzivno skrb za otrokovo blaginjo, razvoj, izobraževanje, itd. (Švab, 2001:135).

»Protektivno otroštvo pomeni tudi ustvarjanje prostora in razmer, v katerih so otroci razumljeni kot individui, katerih avtonomijo je treba varovati in ohranjati, hkrati pa vključuje nadzor nad otroki.« (Kapetanović, 2013)

Problem današnjega otroštva je, da je dosti bolj nadzorovano, kot je bilo včasih. Pretirana skrb in posvečanje pozornosti otroku lahko hitro pripelje do prečkanja tiste *»zdrave«* meje, ki utegne otroku prej škoditi kot koristiti. Renner (2006:82) namiguje, da morda ni naključje, da se otroci oziroma kasneje najstniki skušajo osvoboditi starševskega nadzora, kar lahko vodi tudi v skrajnejše odzive - za primer daje obliko mučenja lastnega telesa, kot je stradanje oziroma anoreksija. S tem se postopoma izgublja podoba brezskrbnega otroštva, kakršnega so imeli naši dedki in babice. Vse manj pogosto vidimo otroke, ki bi se na ulici ali v gozdu igrali brez vsakršnih skrbi in uživali to minljivo obdobje, ki ne bi smelo biti prikrajšano nikomur. Starši *»ujčkajo«* in *»zavijajo svoje otroke v vato«*, saj menijo, da jih bodo na tak način najboljše obvarovali pred nevarnostmi tega sveta. Pretirano poseganje staršev v otroštvo lastnih otrok se mi zdi dokaj kritično, saj otrokom jemlje svobodo, ki jo v tem obdobju potrebujejo za izražanje in razvijanje svoje kreativnosti, asertivnosti in tudi avtonomnosti. S takšnim dejanjem lahko sprožijo zamero otrok in vplivajo na njihov kasnejši izbruh agresije ali pa jih naredijo povsem odvisne od sebe. Prehiter tempo današnjega življenja in vse kar

nam v tem obdobju nudita in omogočata tehnologija ter razvoj, vidim kot lahko dostopen vpliv na pogoste napake staršev, da se prepustijo zaslepiti in s tem prekoračiti meje otrokove svobode in jih na ta način na novo preoblikovati. Takšni starši se nezavedno odmikajo od vloge spoštljivih zaveznikov do otrok.

2.1.2 Nevidni otroci

Od protektivnega otroštva pa se podajmo še v drugo skrajnost, k družinam, kjer so otroci povsem spregledani. Gre za prezrte otroke, ki jih starši nikoli niso videli takšne, kot so ali upoštevali njihovih čustev. Takšen odnos lahko traja skozi vso otroštvo in mladost ali pa se zgodi le v posameznem obdobju, npr. v puberteti.

Razlogov za starševsko preziranje otrok je več. Nekateri želijo svojega otroka oblikovati povsem po svoji meri, kot da je otrok skulptura, oni sami pa so prvovrstni kiparji. Staršem je pomembnejše, da so otroci takšni, da bodo ustrezali družbi in ne, da se vedejo glede na to, kako se sami dojemajo. Včasih do tega pride znotraj družine, kjer je zahteva po »razumnosti« tako velika, da se otroci sami odločijo odcepiti od lastnih nerazumskih mej. Prav tako lahko otroci znotraj družin, kjer je starševsko razmerje tako burno in problematično, sklenejo, da tam zanje ni prostora. Povsem nič čudnega ni, če se prezrte počutijo otroci, ki imajo za brata ali sestro hendikepirano osebo ali pa so otroci preobremenjenih staršev samohranilcev. Zgodi se, da je otroku že od malega dodeljena določena vloga znotraj družine, ki ga postavi v takšno razmerje s starši, npr. »nadloga«. (Juul, 2008a:91-94) Na takšen način dajemo otroku vedeti, da izstopa, je drugačen in morda celo čuden. To mu lahko daje občutek odrinjenosti iz kroga lastne družine in da v njej zanj ni mesta.

2.2 MLADOSTNIŠVO IN ADOLESCENCA

Pojem mladostništvo je v veliki večini razumljeno kot vmesno obdobje med otroštvom in odraslostjo. Obdobje na poti do osamosvajanja, ko se mladi še opremljajo za življenje, ki jih čaka. To je vidno tako v izobraževanju za poklicno pot, kot v notranjem dozorevanju, intenzivnejšem razvijanju čustev, empatiji za soljudi ter razumevanju delovanja družbe. Vsak posameznik bi moral doživeti mladostništvo v okviru svojih potreb - nekateri namreč potrebujejo več časa in izkušenj, da spoznajo, kaj želijo v življenju, drugi manj. Pomanjkanje izživetosti tega obdobja se kaže v kasnejši nezrelosti in izstopanju iz družbe, saj vsaka stvar

nosi posledice. Vsekakor gre za zelo kompleksno obdobje polno ovir, ki hkrati predstavlja preizkušnjo za mladostnike.

Z vidika razvojno-psihološkega obdobja se mladostništvo prične z navzven očitnimi znaki pubertete, ki se kažejo v hitro telesni rasti in razvoju sekundarnih spolnih znakov. Psihološka delitev mladostništva obsega tri obdobja in sicer zgodnje, srednje in pozno. Za prvi dve obdobji je značilen predvsem hiter telesni razvoj in dosežek v smislu reproduktivne zrelosti, medtem ko je za pozno obdobje značilno logično mišljenje in razumevanje abstraktnega, oblikovanje identitete ter osamosvajanje iz starševskega in vrstniškega oprijema. V tem obdobju so za mladostnike velikega pomena njihovi vrstniki, čeprav pomembno vlogo v njihovem življenju zadržijo starši. (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004:11)

Ule (1988:14-24) zapiše, da se prehod od otroštva k mladostništvu kaže s posegom obveznega šolanja otrok v potek odraščanja ljudi. Mladost, ki zapolnjuje mejo med otroštvom in odraslostjo, je družbeno postavljena in ni naravna značilnost družbe, gre pa z roko v roki skupaj s puberteto - zlasti se navezuje na njen potek in konec. V tem času se odvijajo nujno potrebni sociopsihični procesi, kjer posamezniki oblikujejo svojo osebnost in se pričnejo vključevati v družbo - te procese dostikrat razumemo pod pojmom adolescence. Zmanjša se starševska avtoriteta nad otroki, opazen pa je tudi razmik med koncem pubertete in vstopom v odraslost. Kar imata skupnega otroštvo in mladostništvo, sta posameznikova nepolnoletnost in nedoraslost, ki sta zasnovani na socioekonomski odvisnosti od staršev oziroma skrbnikov ter raznih vpletenih vzgojnih institucij (npr. šola, Cerkev, državne institucije, ki se ukvarjajo z mladimi).

Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) opredeljuje mladostnike oziroma adolescente kot posameznike med 10. in 19. letom starosti. Velika večina le-teh je definirana s pojmom »otrok«, ki je v Konvenciji o otrokovih pravicah opredeljen kot oseba, mlajša od 18 let. Po definiciji Svetovne zdravstvene organizacije adolescenco delimo na tri različna obdobja in sicer:

- *Zgodnjo: od 10. do 14. leta,*
- *srednjo: od 15. do 19. leta in*
- *pozno: od 20. do 24. leta.*

Ule (1988:19) omeni izraz »*postadolescenca*«, ki ga mnogi avtorji uporabljajo za današnje »*podaljševanje*« mladosti, kar se kaže v daljšem šolanju mladostnikov in se lahko prevesi v pozna dvajseta leta. »*Pozno otroštvo ali obdobje preadolescence je danes bolj kot kdajkoli zavito v skrivnost in polno nedorečenosti. Opredelimo ga lahko kot obdobje negotovosti. Otroci so danes drugačni.*« (Bajzek, 2003:13).

V obdobju adolescence se izoblikujejo osnovni občutki za razumevanje pravil, potreb posameznika ter pričakovanj družbe. Da se posameznik razvije v značajsko osebnost z družbeno priznano identiteto, je potreben razvoj kompetenc. Razvojna naloga adolescence se lahko zaradi svoje kompleksnosti in zahtevnosti kaže v pravi preizkušnji za posameznike, saj utegne biti dokaj krizno in težavno obdobje. (Ule, Miheljak, 1995: 29-30)

V zadnji dekadi so se pogoji odraščanja precej zaostрили (Tekavčič Grad, 2003: 133-134), kar se kaže v nasprotjih, ki posledično vplivajo na mlade in povečujejo njihovo ranljivost in občutljivost. Avtorica po izvedeni raziskavi o socialni ranljivosti mladih ugotavlja, da problemi mladih izhajajo drug iz drugega in se med seboj nalagajo, hkrati gre za prepletanje šolskih, socialnih in čustvenih težav ter raznoraznih zdravstvenih problemov, kar se kaže v destruktivnem vedenju mladih. Način, kako se bo mladostnik soočal s težavami, temelji na lastnostih njegove osebnosti, izkušenj iz otroštva in trenutnega okolja, v katerem živi.

2.2.1 Identitetna kriza

V tem razvojnem obdobju adolescenti intenzivno razvijajo in oblikujejo svojo osebno in socialno identiteto. Za izoblikovanje obeh je potrebna pozitivna potrditev od drugih ljudi, saj v njih odseva samopodoba posameznika, ki se na tak način potrjuje ali spreminja. Adolescenti s tem pridobijo občutek varnosti in izmenjave s socialnim svetom, kvaliteta odnosa z drugimi pa oblikuje samopodobo mladega posameznika in njegovo mesto v družbi. (Nastran Ule, 1996, v Gomezel, 2011:23)

Ule (1988:20) pravi, da je za izoblikovanje identitete posameznika pomembno njegovo lastno sprejemanje sebe kot odgovorne osebe in dejstvo, da mu družba priznava funkcijo in položaj, ki je še v postopni rasti. Identitetni razvoj se konča v identiteti jaza, do koder vodi zahtevna pot, ki jo sestavljajo »*identitetne krize*«. Po Eriksonu naj bi identitetna kriza obstajala vso adolescenco, svoj vrh pa doseže ob njenem izteku. Na tej točki se pokaže, kako se bo posameznik soočil s krizo in koliko infantilnosti bo obdržal v sebi.

2.2.2 Colemanova fokusna teorija

K lažjemu razumevanju adolescence je močno pripomogla Colemanova fokusna teorija adolescence. Coleman v svoji teoriji predstavi adolescenta kot aktivnega agensa znotraj svojega razvoja. Ugotavlja, da mladostniške krize posamezniki uspešno rešujejo, ker posameznih problemov ne rešujejo naenkrat, pač pa se fokusirajo na posamezne probleme. Kljub temu pa uspešnega obvladovanja ene razvojne naloge ne smemo smatrati kot nujen predpogoj za uspešno reševanje naslednje. Mladostniki določenega razvojnega problema ne doživljajo in ne rešujejo v istem časovnem obdobju, vendar pa je kakršenkoli zaostanek ali neuspeh možno nadomestiti pozneje. Coleman trdi, da do globokih kriz prihaja, ko se v istem časovnem obdobju zgosti več razvojnih nalog in posameznik ni uspešen pri zastavljanju strategij za reševanje le-teh. Skupek raziskav prinese naslednje rezultate:

- *Zgostitev problemov povezanih s spolnostjo se prične pri adolescentih med 11. in 13. letom.*
- *Do večjih problemov z vrstniki prihaja med 13. in 15. letom.*
- *Med 15. in 17. letom prihaja predvsem do prevladovanja konfliktov z avtoritetami (starši, šola). (Coleman, 1989, po Ule, Miheljak 1995:29).*

Glede na zgoraj omenjeno raziskavo lahko pričakujemo začetne probleme adolescentov, ki so vezani na spolnost in raziskovanje samega sebe kot seksualnega objekta. Temu sledijo pogostejši problemi z vrstniki, ko prihaja do medsebojnih nestrinjanj in trenj. Proti koncu adolescence pa so povečane težave in konflikti s starši. Prav vsi smo se v svojem življenju srečali s takšnimi ali podobnimi problemi, saj je to del odrasčanja, odvisno od okoliščin pa je, koliko so bile kakšne izmed težavnih točk pri posamezniku izpostavljene in kako intenzivne. Po vsej verjetnosti bi si upala trditi tudi, da so poznejši konflikti pogojeni z dogodki v zgodnjem otroštvu.

3 ŽIVLJENJSKI SVET MLADOSTNIKOV

Nekateri strokovnjaki še vedno označujejo ranljive mladostnike z vrednostnimi sodbami in pozabljajo, da so okoliščine tiste, ki so privedle mladostnika v takšno stanje. (Poštrak, M., 2012:227, v Mrežar 2013:273) Pri razumevanju mladostnikov nam je v veliko pomoč poznavanje njihovega življenjskega sveta. Izoblikuje se pod vplivom dejavnikov odraščanja, ki ogrožajoče ali varovalno vplivajo na življenjski svet mladostnika. Po mnenju Postraka (2015) ostali avtorji najpogosteje navajajo naslednjih pet dejavnikov: *spol, družina, vrstniki, šola in vrednote*.

3.1 SPOL

Ameriški psihoanalitik Robert Stoller je bil prvi, ki je spolno identiteto razdelil na biološki in na družbeni spol. Posameznika tako definirata dve dimenziji - biologija (kromosomi, hormoni, zunanji in notranji spolni organi, sekundarni spolni znaki) ter družbeno-psihološko izražanje spola (spolne vloge, vedenje, lastnosti). Problem pri takšni razdelitvi nastane, ko družbeni spol začne dominirati nad biološkim spolom. Zgodi se, da se posameznik ni zmožen identificirati s svojim biološkim spolom. (Teorija spola, 18.4.2017)

Otroci se naučijo spolnih vlog preko opazovanja staršev. (Elum in Elum, 2001:54) Spol ima pomembno vlogo pri socializaciji posameznika, kljub temu pa se vzgoja deklic dosti razlikuje od vzgoje dečkov. Starši tako včasih nenamerno izoblikujejo drugačen odnos do svojih otrok. Potrebno je razumeti, kaj pri razvoju vpliva na deklice in kaj se dogaja z dečki.

3.1.1 Deklice

Za stereotipno predstavo velja, da naj bi bile deklice prikupne in prijazne, se igrale s punčkami in nosile predvsem oblačila roza barve. Prikazane so kot princeske, ki so krhke, ranljive in nadvse čustvene. Od staršev potrebujejo podporo in odobravanje, občutek, da so ljubljene. Deklice so vzgajane v duhu družinskega življenja, značilni izraziti skrbi za druge, kar spremlja tudi oblikovanje želje po kasnejšem materinstvu in skrbi za družino. Prav tako so deklicam bližje hišna opravila, kot so kuhanje, pospravljanje, pranje, itd.

Dokazano je bilo (Zupan, 2016:25), da se že petletna deklica zaveda idealnih ženskih mer 90-60-90, devetletna deklica pa svoje telo že kritično ocenjuje in ga lahko vidi kot polno, debelo, kar utegne biti problematično, saj takrat dekliško telo pričinja dobivati obline. Menim, da so mlajše deklice in mladostnice danes dosti bolj zgodaj izpostavljene nevarnim vplivom medijev in v današnjih dneh popularnim socialnim omrežjem, ki kreirajo in narekujejo zadnje hite. Prisoten je stalen pritisk po sledenju trenutnim trendom, saj bodo sicer nezanimive in izključene iz vrstniške skupine. Deklice se imajo velikokrat za nepopolne (Zupan, 2016:25, po Grant in Grant, 2013:52), zato je pomembno, da jim je predstavljen zdrav odnos do telesa in pa tudi telesna aktivnost, ki je dobra za ohranjanje zdrave telesne teže, kot tudi za izboljšanje lastne samopodobe.

V obdobju pubertete se deklice srečajo s svojo prvo menstruacijo, ki marsikatero plaši in sproža občutek nelagodja. Naloga staršev in šolske vzgoje je, da deklice na to predhodno pripravijo.

3.1.2 Dečki

Fantje se igrajo z avtomobilčki in pištolami, v njihovi garderobi pa prevladuje modra barva. Za razliko od deklic se fantje bolj zgodaj naučijo postati samozavestni in močni, da znajo poskrbeti zase. Vzgoja dečkov vsebuje manj čustev, za katere so lahko fantje kasneje prikrajšani in zato težje oziroma bolj zadržano izražajo lastna čustva. Vzgajani so na način, da morajo poskrbeti za svojo družino in bližnje, pri tem pa ni prostora za ugovarjanje in mehkužnost.

Po Zupan (2016:22) fantje svoja čustva največkrat izražajo fizično. Zanje so značilni izbruhi energije, kar se kaže v izražanju negativnih čustev skozi jezno vpitje ali loputanje z vrati. O svojih težavah neradi govorijo in jih pogosto potlačijo, o njih spregovorijo šele kasneje. Fantje potrebujejo dalj časa za zavedanje lastnih čustev in jih tudi težje izražajo. Kot predstavniki močnejšega spola so sposobnejši opravljanja težjih opravil, ki jih deklice ne zmorejo. To jim daje dodaten občutek moči in nadvlade.

Negotovost, plašnost in slaba samozavest se lahko posledično kažejo pri dečkih, ki so se telesno seksualno počasi razvijali. Nekateri skušajo ta problem in občutek manjvrednosti rešiti z nadomestitvijo dobrega učnega uspeha v šoli. Pri takšnem posamezniku se bodo heteroseksualne aktivnosti pričele pojavljati kasneje kot pri vrstnikih. Obratno velja za dečka,

ki je somatično zgodaj dozorel in naj bi bil v dobrem psihosocialnem položaju. (Obzornik zdravstvene nege)

3.2 VRSTNIKI

Odnosi z vrstniki so najpogostejši socialni odnosi, ki jih otroci in mladostniki vzpostavljajo in vzdržujejo predvsem v šoli. Na ta način skušajo zadovoljiti svojo potrebo po povezanosti oziroma pripadnosti. Mladi vsakodnevno razmišljajo in se pogovarjajo o stvareh, ljudeh, ki so jim všeč, in česa oziroma koga ne marajo. Prisotna je skrb o tem, kaj si bodo drugi mislili o njih, izogibajo se socialnih situacij, preko katerih bi bili deležni zbadanja ali posmehovanja. V ospredju je želja po sprejetosti in priljubljenosti med vrstniki, ki je hkrati tudi motiv za številna primerna ali neprimerna dejanja. (Košir, 2013:30)

Vrstniški stiki lahko imajo za posameznika negativen ali pozitiven vpliv. Gre za vzajemen proces, saj otroci in mladostniki vplivajo na svoje vrstnike, hkrati pa so pod vplivom ostalih. Po Berndt in Keefe (1996, v Košir, 2013:36) naslednji štirje motivi omogočajo vplivanje s strani prijateljev:

- *»Potreba po odobravanju s strani drugih oziroma motivacija za to, da bi na druge naredili dober vtis; učenci želijo, da bi jih imeli prijatelji radi, zato si prizadevajo ustrezati njihovim pričakovanjem.«*
- *»Želja učencev, da bi razmišljali in se vedli kakor njihovi prijatelji; učenci običajno izbirajo prijatelje, ki imajo značilnosti, ki jih občudujejo – to občudovanje učence motivira, da se vedejo kakor njihovi prijatelji.«*
- *»Želja po zviševanju lastne pomembnosti ob tekmovanju s prijatelji, npr. na učnem področju.«*
- *»Potreba po imeti prav; gre za neke vrste socialno validacijo v medosebnih odnosih; podobna stališča in vedenje prijateljev delujejo na zadovoljevanje te potrebe.«*

Mnogo raziskav na temo vrstniških odnosov je bilo izvedenih v 70-ih in 80-ih letih prejšnjega stoletja. Rezultati govorijo o tem, da lahko ima pomanjkanje vrstniških odnosov oziroma težave z vrstniškimi odnosi v otroštvu posledično težave v kasnejših razvojnih obdobjih. Prav tako so raziskovalci ugotovili, da izboljšane socialne veščine pomembno pripomorejo k večji socialni sprejetosti otrok in obratno, primanjkljaj na tem področju pomeni težave v socialnih odnosih. (Košir, 2013: 32-33)

3.2.1 Socialna kompetentnost

Ena izmed mnogih opredelitev socialne kompetentnosti (Dodge, 1989, v Košir, 2013:40) naj bi bila otrokova splošna sposobnost vzpostavljanja pozitivnih odnosov z vrstniki. Kljub temu je ocenjevanje socialne kompetentnosti odvisno od mnogih dejavnikov. Po Rubin (1998, v Košir, 2013:40) se tako primernost nekaterih socialnih vedenj nanaša predvsem na razvojno stopnjo, kontekst in kulturo.

Pellegrini in Blatchford (2000, v Košir, 2013:41) v spodnji tabeli navajata znake socialne kompetentnosti v razvojnih obdobjih srednjega in poznega otroštva ter adolescence.

Tabela 3.1: Znaki socialne kompetentnosti v srednjem otroštvu in adolescenci (Pellegrini in Blatchford, 2000)

Srednje in pozno otroštvo	Adolescenca
• oblikovanje lojalnih prijateljstev	• oblikovanje intimnih odnosov
• vzdrževanje odnosov	• predanost v odnosih
• delovanje v stabilnih skupinah	• delovanje v omrežjih odnosov
• usklajevanje prijateljstev in članstva v skupinah	• usklajevanje različnih odnosov

Opazimo lahko, da v srednjem otroštvu za otroka postane pomembno vzdrževanje odnosov, pri čemer narašča zvestoba prijateljskih odnosov. Preko razreševanja konfliktov in sprejemanja različnih emocionalnih izkušenj se viša tudi stopnja samozavedanja, na skupinski ravni pa se otrok uči pomembnosti upoštevanja skupinskih norm. Odnosi se spremenijo v obdobju adolescence, saj mladostniki vzpostavijo odnose z vrstniki obeh spolov, odnosi pa postanejo bolj intimni in raznoliki. Za uspešno ohranjanje takšnih odnosov je potrebna višja stopnja samozavedanja in uravnavanje lastne emocionalne ranljivosti.

3.2.2 Socialna osamljenost

Pomanjkanje vrstniških oziroma socialnih stikov po Štrukelj (2008:45) vodi v socialno osamljenost, ki jo povezujemo predvsem z občutki dolgočasje in brezcilnosti življenja.

Socialno osamljen je tisti posameznik, ki pri drugih ljudeh ne najde pomenljivih odzivov na svoja početja oziroma svoj obstoj. Ule in soavtorji (2000:55, v Štrukelj, 2008:45) izpostavljajo, da se trajno zdolgočasen posameznik ne zmore aktivno umestiti v socialni prostor in čas. Mladostniki so podvrženi k dejavnemu, aktivnemu spremljanju življenja, saj lahko le skozi lastne izkušnje razvijajo socialne, duševne in fizične sposobnosti. Prisotnost socialne osamljenosti ima posledice na oblikovanju mladostnikove identitete, ki se oblikuje glede na izkušnje skupinske pripadnosti in potrjevanje s strani vrstnikov. Socialno izolirani mladostniki se pogosto agresivno odzivajo na dejanja svojih vrstnikov. Sklenemo lahko, da se reakcija na osamljenost kaže z agresivnostjo, ki pa je lahko tudi sredstvo za pridobivanje popularnosti med vrstniki.

3.3 ŠOLA

Vstop otroka v šolo spremeni dinamiko znotraj družine, privede do pogostejšega druženja z vrstniki in razvijanje prijateljskih odnosov, novih vrednot, itd. Prav tako se otrok v šoli sooči z novo avtoriteto poleg lastnih staršev, to je učitelj oziroma učiteljica. Po Krumm (1998, v Krašna, 2013:2) so starši tisti, ki imajo vpliv na to, kakšen odnos bo otrok oblikoval do šole in učenja. V šoli se prvič sreča z zahtevami, pridobivati prične temeljne navade in doživlja prve presoje družbe, šole in prijateljev. El Nokali in sodelavci (2010, v Krašna, 2013:2) izpostavijo starševske vrednote in odnos do šolanja kot pomembna dejavnika, od katerih je odvisna motivacija otroka in njegova vztrajnost v šoli.

Šolsko okolje je tisto, ki mladim daje možnost zadovoljevanja potrebe po pripadnosti, zlasti v odnosih z vrstniki. Njegova prednost je v tem, da zagotavlja konstantne slike, kar posledično vpliva na lažje vzdrževanje le-teh. Ravno to pa lahko negativno vpliva na mlade, ko se ne ujamejo z vrstniško skupino in so prisiljeni preživeti del časa v vrstniški skupini, kjer njihova potreba po varnosti in sprejetosti ni zadovoljena. (Košir, 2013:25-30)

Neuspeh mladih v šoli ima v njihovem življenju in kasnejši odraslosti velike psihične, zdravstvene, vedenjske, družbene in socialne posledice. Slab šolski uspeh (Dobrovoljc, 2007:67) za seboj ne pušča le slabih šolskih ocen, ampak je viden tudi v drugih razsežnostih, ki zadevajo kasnejšo poklicno in tudi celotno življenjsko pot posameznika.

3.4 DRUŽINA

2. člen Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih pravi:

»Družina je življenjska skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo.«

V 4. členu dodaja:

(1) »Starši imajo pravico in dolžnost, da z neposredno skrbjo, s svojim delom in dejavnostjo zagotavljajo uspešen telesni in duševni razvoj svojih otrok.«

(2) »Zaradi zdrave rasti, skladnega osebnostnega razvoja in usposobitve za samostojno življenje in delo imajo starši pravice in dolžnosti, da skrbijo za življenje, osebni razvoj, pravice in koristi svojih mladoletnih otrok. Te pravice in dolžnosti sestavljajo roditeljsko pravico.«

(3) »Roditeljska pravica pripada skupaj očetu in materi.« (Uradni list Republike Slovenije)

Mešl (2008:76-77) postavlja vprašanje, ali sploh vemo, kaj je »družina« oziroma, ali kaj takega sploh obstaja. Sociološke teorije namreč definirajo »nuklearno družino« kot družino, ki jo sestavljajo mož, žena in njuni otroci. Obstaja torej nekaj, kar imenujemo »družina« ali »nuklearna družina« kljub temu, da velja, da »niti dve družini med sabo nista enaki«.

Hadjadj v svojem delu (2015:19) opredeli tri definicije družine, ki veljajo za sprejete v družbi. Kot prvo opredeli družino kot kraj prve ljubezni, kjer je otrok ljubljen. Sledi družina kot kraj prve vzgoje, pri čemer sta starša odgovorna za skrb za otrokovo dobrobit. Zadnja je opredelitev družine kot kraja spoštovanja svoboščin. Starša se na ta način zavezujeta, da bosta skozi obdobje vzgoje stremela k otrokovi samostojnosti in ne obratno. Do teh opredelitev družine moram biti nekoliko kritična, saj ne obstaja nobenega pravila glede tega, kako bodo starši vzgajali svoje otroke - dosti je namreč odvisno od njihove lastne preteklosti in vzgoje njihovih staršev. Včasih se starši ustrašijo samostojnosti svojih otrok, saj so preveč čustveno navezani nanje ali pa menijo, da jih bodo izgubili, zato se oklepajo lastnih otrok in jim s tem preprečujejo razvijanje lastne volje in samostojnosti.

Švab (2001:45) predstavi družino skozi različne poglede in pravi, da ni le socialna institucija, ampak tudi splet odnosov. Na tak način jo izloči iz striktno definirane meje družine kot

lokacije in ji doda zunanje, za družinske člane pomembne odnose – pomembne druge osebe (sorodstvo, prijatelji, reorganizirane družine, itd.). S tem menim, da družina pridobi dosti globlji pomen, saj ne ostaja le prazen prostor, ampak prostor, v katerem se prepleta ogromno zgodb, čustev, spominov, skupnih odločitev, povezovanj, nudenja pomoči, itd.

»Naloga družine je, da na svoj poseben, edinstven način obvlada neskončno raznolikost razlik med posamezniki in ustvari sistem oziroma skupino, ki bo omogočila srečanje, soočenje in odgovornost.« (Čačinovič Vogrinčič, 1998 :10) Citat, ki mi je ostal v mislih še s študijskih predavanj, predstavlja skupno iskanje načinov za sodelovanje in dobrobit vseh v družini kljub raznolikostim, ki prevladujejo med posameznimi družinskimi člani.

Družina po mnenju Ule in Miheljak (1995:78) izgublja svojo prvotno vlogo, ki jo je imela včasih. Vlogo varovanja, svetovanja, pomoči in določanja ciljev ter nalog mladih v veliki meri prevzema šola, ki zaradi podaljševanja šolanja vse bolj okupira mlade. S tem družina vse bolj postaja le prostor za emocionalno-efektivno podporo mladim, ki naj bi pozitivno motivirala mlade in jim dajala vzor. Šola predstavlja pomembno institucijo, ki mlade pripravlja za vstop v življenje. Ambivalenten odnos mladih do staršev se je s tem bolj preusmeril na šolo, ki je danes največkrat središnji konflikt v vsakdanu mladih.

Interakcij znotraj družine ne moremo razumeti le skozi opazovanje aktualnega poteka, temveč šele takrat, ko bomo razumeli tudi kontekst definicij, ki so jih razvili interakcijski partnerji drug do drugega. Posameznik si skozi izkušnje in interakcije z drugimi družinskimi člani postopoma zgradi podobo družine, znotraj katere se izraža njegov odnos do te skupnosti in tudi njen vpliv nanj. Pri tem se oblikujejo različne slike oziroma podobe. Na ta način se lahko žena oziroma mati počuti cenjeno - izoblikuje si prijetno sliko o tem, da je vsa družina odvisna od nje, lahko pa je obratno in bo samo sebe dojemala kot žrtev te skupnosti, ki jo izrablja in zaslužuje. Za moža oziroma očeta lahko družina predstavlja dopolnilo njegovega življenja, na katero bo ponosen, ali pa jo bo doživljal kot skupnost, v kateri ne razume svoje vloge. Prav tako ima družina različne pomene za otroke - nekomu bo pomenila varnost in podporo, drugemu omejevanje razvoja lastnih interesov in avtonomije. V kolikor želi biti družina trajna življenjska skupnost, se bo to kazalo v težnji po tem, da bodo slike, ki jih imajo družinski člani ustvarjene drug o drugem, stremele k čim večji kompatibilnosti in ujemanju. (Ule Nastran, 1993: 190-191)

3.4.1 Vzgojni slog staršev

Marsikateri otrok ni deležen primerne vzgoje znotraj družine. Takšen otrok hrepeni po naklonjenosti svojih staršev, po občutku sprejetosti, upoštevanja, podpore in ljubezni. Pogosto starši v ospredje postavljajo svoje potrebe in s tem zanemarjajo potrebe lastnih otrok. Otroci se na takšno vedenje odzovejo na različne načine, kar se lahko kaže v odtujenosti, otopelosti, slabi samopodobi, občutku ničvrednosti, nasilju, itd. Kakšen način vzgoje otrok naj bi bil torej najboljši, najpravičnejši in najpravilnejši? Bi morali starši slediti in se posluževati »stroge« represivne ali pa »vse dopuščajoče« permisivne vzgoje?

Ljudje znotraj iste kulture svoje otroke vzgajajo na različne načine, zato bi rada v tem podpoglavju omenila štiri vzgojne sloge staršev, ki jih predstavita Marjanovič Umek in Zupančič (2004: 374), sledeč analizam po psihologinji D. Baumrind:

- »Avtoritarni vzgojni slog,
- avtoritativni vzgojni slog,
- permisivni slog in
- nevpleteni slog.«

Avtoritarni slog se kaže v tem, da imajo starši do otrok velike zahteve, hkrati pa se ne posvečajo dosti otrokovim lastnim potrebam in interesom. S takšnim stilom od otroka zahtevajo brezpogojno poslušnost in ubogljivost oziroma konformnost ter po potrebi uveljavljajo svojo moč. Takšni otroci imajo slabše socialne spretnosti in lahko izražajo sovražnost do svojih vrstnikov, če se ne ujemajo v enakem mišljenju.

Za avtoritativni slog je značilno, da se starši do otrok vedejo racionalno in demokratično. To se kaže v tem, da od njih zahtevajo stvari, ki bi jih glede na svojo starost morali biti sposobni doseči, hkrati pa so jim naklonjeni, jih spodbujajo, se zanimajo za otrokove interese in želje. Takšen slog ima za posledico pri otrocih prevladovanje pozitivnega čustvenega razpoloženja, samozavest, uspešnejše uravnavanje čustev, neodvisnost, željo po učenju novih stvari in prilagodljivost v izobraževalnih institucijah.

Kot tretji je predstavljen *permisivni* slog. Starši so otroku izredno naklonjeni, celo pretirano tolerantni in popustljivi do njega. Pomanjkljivost takšnega sloga je v tem, da mu ne postavljajo jasnih mej, omejitev ali kakršnihkoli zahtev. Takšen otrok je povsem prepuščen samemu sebi in mu je dovoljeno početi vse, četudi s svojimi dejanji škoduje drugim. Z

razvojem se težave otrok še stopnjujejo, saj postanejo pretirano zahtevni in odvisni od ljudi okoli sebe, konfliktni, nasprotovalni in egocentrični.

Pri *nevpletenem* slogu se starši v vzgojo otroka vpletajo le minimalno. Prisotna je kombinacija nezahtevnosti in neodzivnosti s strani staršev, ki se minimalno posvečajo otroku ali ga celo zavračajo zaradi lastne preobremenjenosti z različnimi problemi. Takšen otrok je zanemarjen, ranjen je njegov spoznavni, čustveni, socialni in moralni razvoj, kar mu lahko povzroča ogromno težav v prihodnosti, saj si ne postavlja ciljev, ima nizko toleranco na frustracijo, ni vztrajen, prisotno je antisocialno vedenje in težko nadzorovanje lastnih čustev.

Vedeti moramo, da otrokov razvoj ni odvisen le od vzgojnega sloga staršev in da se slogi med seboj dostikrat prepletajo. Starši se odzivajo na otroka glede na njegove vedenjske značilnosti, zato prihaja do nihanj med slogi. Nad temperamentnimi otroki se tako lahko starši močno ujezijo in jih kaznujejo, kasneje pa to obžalujejo in zato v prihodnje tolerirajo neko dejanje, ki so ga prejšnjokrat kaznovali. Nihanje staršev pušča v otroku dvom in mu v prihodnje daje polovično možnost za ponovitev neprimernega dejanja, saj se bo najverjetneje izognil kaznovanju. Takšen otrok nima jasno postavljenih meja in je zaradi starševske nestabilnosti podvržen k večjemu tveganju za soočanje s problemi, ki se lahko nanašajo na šolanje ali njegove vrstnike. Pomembno dejanje vidim v tem, da starši svojim otrokom dajejo kritiko ob nepravilnem ali neprimernem dejanju, ki pa mora biti primerno intenzivna, da bo hkrati tudi učinkovita. Otrok od starša nujno potrebuje njegov odziv, ki je lahko negativen ali pozitiven. V primeru, da odziva s strani staršev ni, se bo otrok počutil zapostavljenega in nepomembnega, ničvrednega v očeh lastnih staršev.

3.4.2 Kaznovanje in nagrajevanje

Verbič (2013:8, po Milivojević idr. 2008) opisuje starševsko vzgojo otrok skozi kaznovanje in nagrajevanje, ki bo zdravo za otrokov razvoj le v primeru, če bo izvedeno v ravnovesju. Pri tem otrok preko kazni zaznava neustrezno dejanje in ga posledično opušča, medtem, ko mu starševska pohvala in nagrada dajeta občutek ustreznega, sprejemljivega dejanja. Z večjo naklonjenostjo staršev bo otrok občutil spodbudo za pogostejše izvajanje sprejemljivih dejanj in se oddaljil od neprimernih. Takšen način vzgoje osebno povsem podpiram, saj menim, da je nadvse učinkovit. Kljub temu pa morajo starši vedeti, kdaj in s kakšnimi dejanji bodo pretiravali pri kaznovanju oziroma nagrajevanju, saj lahko dosežejo ravno nasproten,

kontrasten učinek. Tako se bo otrok navadil prejemati nagrade, kar lahko vodi v izsiljevanje, ali pa mu bosta pretirano kaznovanje in strah onemogočila izražanje samega sebe.

Goleman (1997:225, 226) spregovori o družini kot o prvi šoli za učenje čustev. Na podanem primeru deklice, ki igra video igro in zaradi nasprotujočih si navodil s strani staršev, kako jo pravilno igrati, konča v joku in občutku lastne tesnobe, lahko spoznamo, da se prav v krogu intimnih povezav otroci učijo o čustvih - kako si interpretirajo lastna čustva, kako se na njihova čustva odzivajo ostali, kako sploh naj razmišljajo o lastnih čustvih, itd. Avtor poudarja, da se ob ponovitvi takšnih dogodkov v otroku oblikuje pomembno spoznanje, ki lahko vpliva na njegovo nadaljnje življenje. Starši namreč z zahtevo stroge discipline, z izražanjem empatije, brezbržnosti ali pa z občutkom toplote otroku pustijo globoke ter trajne čustvene sledi, ki bodo vplivale na njegovo nadaljnje razvijanje in ravnanje s čustvi.

3.4.3 Koalicija staršev

Znotraj vsake družine bi moral biti vzpostavljen enakopraven odnos med staršema in vidno sodelovanje, ne nasprotovanje. Na tak način bo otrok spoštoval oba starša in se v varnem okolju naučil pravil in sprejemljivega vedenja. Koalicija staršev po Čačinovič Vogrinčič (1998:53) pomeni, da sta starša med seboj enotna in povezana, se podpirata v svojih vlogah, s čimer povečujeta občutek varnosti in gotovosti. Vlogi zakoncev in staršev se dopolnjujeta in ne izključujeta. *»Starševska koalicija prispeva k razvoju otrokovega ega, saj frustrira ojdipske fantazije. (...) Otrok se počasi nauči razumeti zakon kot vir vzajemne čustvene zadovoljitve in s tem kot lastni daljni cilj.«* (Čačinovič Vogrinčič, 1998:53). Za doseg takšnega odnosa je potrebno medsebojno spoštovanje in ne tekmovanje za otrokovo naklonjenost. Če koalicije ni, mora otrok izbirati in se odločiti za enega izmed staršev. Pri tem mu lahko ostane občutek krivde ob zavrnitvi enega od staršev.

3.4.4 Vedenjski vzorci

Na tej točki bi želela dodati še Juulov vidik (2008a:47), ki prikazuje vedenjske vzorce mladih, ki prihajajo iz družin, kjer je prisotno nasilje ali drugačen način neodobravanja nečesa.

- *»Otroci, ki so kritizirani, postanejo kritični bodisi do drugih ali do sebe.*
- *Otroci, ki odraščajo v nasilnih domovih, postanejo bodisi nasilni ali samodestruktivni.*

- *Otroci, ki odraščajo v družinah, kjer ne izražajo občutkov, postanejo bodisi molčeči ali klepetavi.*
- *Otroci, ki so podvrženi nasilju ali spolni zlorabi postanejo bodisi čezmerni in samodestruktivni ali čezmerni in nasilni.«*

Ugotovimo torej, da otroci in mladostniki mnogokrat absorbirajo starševsko vedenje na način, da ga posnemajo. Introvertirani otroci oziroma tisti, ki so bolj usmerjeni navznoter, bodo najverjetneje v stiku z družinskim nasiljem postali molčeči, odmaknjeni, samodestruktivni, svoja čustva pa bodo potlačili. Obratno se bo zgodilo z ekstravertiranimi otroci oziroma tistimi, ki so usmerjeni navzven. Takšni posamezniki so namreč dosti bolj podvrženi k temu, da postanejo glasnejši, bolj energični, nestrpni in nasilni. Žrtev takšnega starševskega vedenja tako ne bo le otrok sam, pač pa bo posledično vpleten tudi tisti, s komer bo le-ta v stiku. V primeru izvajanja nasilja s strani očeta se torej lahko to prenese tudi na otroka oziroma mladostnika, ki bo pričel enako nasilje izvajati nad svojo mamo, učiteljico v šoli ali kasnejšo partnerko. Potrebno je vedeti, da otroci v veliki meri posnemajo starševsko vedenje, saj verjamejo, da je takšno vedenje normalno in sprejemljivo - *»starši že vedo, kaj je prav in kaj ne.«*

Cafuta opiše razvijanje vedenjskih vzorcev mladih, ki temeljijo na slabem medsebojnem odnosu s starši in skoraj zagotovo obljublajo prihodnost, v kateri bo dosti soočanja s problemi. *»Če mladostnik izhaja iz družine, v kateri so bile potrebe vseh članov enakovredno upoštevane, da potrebe enega ali nekaterih družinskih članov niso dominirale nad potrebami drugih članov družine, je praviloma razvil zdravo osnovo, ki mu omogoča dobro odraščanje. Mnogi mladostniki pa niso imeli te sreče, da bi imeli družino, v kateri bi vsi člani smeli in znali izražati svoje potrebe in želje in bi bili pri uveljavljanju le-teh primerno upoštevani in učinkoviti. Zanje je odraščanje težje, občasno morda celo nevarno, sploh v primerih, ko začenjajo, nepripravljeni na pasti življenja, osebno preslabo opremljeni za soočenje z mnogimi izzivi, prezgodaj zapuščati družino. Če je bil odnos med njim in starši pred tem slab, ali nekvaliteten, mladostnik pogosto ne bo hotel ne slišati, ne upoštevati opozoril in omejitev staršev.«* (Cafuta, 2017)

3.4.5 Družinska pravila

Za dobro sodelovanje, red in pravičnost med družinskimi člani, je potrebno v družini postaviti določena pravila, ki se jih morajo držati vsi člani, če želijo doseči pozitiven rezultat. Starši morajo že v rani mladosti postaviti določena pravila in omejitve za svoje otroke ter pri njih tudi vztrajati, dokler jih otroci ne osvojijo. Ta seveda morajo biti sprejemljiva in otroku predstavljena na prav način.

Pravila znotraj družine, kot jih predstavi Virginia Satir, naj bi bila po Websterju neka ustaljena usmeritev ali predpis za delovanje družine. Satir (1995: 96-107) meni, da je potrebno zastarela pravila nadomestiti z novimi, nepravilna s pravičnimi, kar pa se še zmeraj razlikuje od družine do družine. Vsako pravilo, ki prepoveduje članom družine pogovor o tem, kar se dogaja ali se je zgodilo, je vir omejene, neustvarjalne osebnosti brez znanja in prav take družinske situacije. Družina, v kateri veljajo pravila, ki vsakomur svobodno dovoljujejo govoriti o čemerkoli, pa naj bo to smešno, boleče ali povzroča občutke krivde, ima najboljše možnosti za to, da postane uspešna družina. Pogovor v družini vsakomur pomaga, da se nauči, kako tvegati v določenih težavah in preživeti, celo izboljšati situacijo. Avtorica meni, da bi se bilo potrebno za dobro delovanje družine pogovarjati o vseh stvareh, tudi o slabih stvareh in tabujih. Če se v družini ne moremo pogovoriti o vseh občutkih, se namreč le-ti umaknejo v podzavest in spodjedajo korenine, ki bi družini pomagale do ugodnih družinskih razmer. Najpogosteje se to zgodi že v otroštvu, ko je starše sram ali pa ne poznajo vseh odgovorov na vprašanja otrok, zato zavračajo pogovore o tabu temah.

Juul (2008b:36-39) meni, da bo način postavljanja mej, ki je bil postavljen z ljubeznijo in spoštovanjem, zagotovo obrodil sadove in bo koristen tako za starše, kot za otroke. Živimo v času nenehnih sprememb, ko se je spremenilo veliko pravil postavljanja mej, ki so jih naši starši prenesli na nas same. Gre za podedovani vzorec, poleg podedovanega pa imamo tudi takšnega, ki ga sami izberemo in se nanaša na vse, kar pridobimo iz okolice, ki nas obdaja - kar vidimo po televiziji, pri učiteljih, sorodnikih, prijateljih in sosedih, preberemo v knjigah, slišimo na predavanjih itd. Po avtorjevem mnenju prihaja do največje napake, ko se starši odločijo ravnati v skladu s teorijo oziroma nekim idealom namesto po svojih lastnih prepričanjih, kar dobro povzame v naslednjem citatu. *»Tako za starše kot za otroke je bolje, da se starši potrudijo »biti svoji« in tako spoznajo same sebe, kot pa da »ravnajo pravilno«. Avtentični starši so boljši od teoretičnih staršev. Starši, ki se zmotijo in za svoje napake*

prevzamejo odgovornost, so boljši od staršev, ki skušajo biti popolni. Otroci perfekcionista se bodo vedno počutili neuspešni; otroci, ki se tako počutijo, pogosto zares tudi taki postanejo.»

3.5 VREDNOTE

Vrednote nikoli niso bile povezane z dednostjo, pač pa se jih v življenju priučimo sami. Od česa je odvisna razporeditev vrednot posameznika na hierarhični lestvici, je odvisno od okolja, v katerem smo bili vzgajani - torej od ljudi, predvsem družinskih članov in vrstnikov, do šeg in navad, ki so nam bile položene v zibelko, vere, politike, itd. Same vrednote bistveno vplivajo na naše življenje, saj na podlagi teh razvijamo lastno osebnost, zastavljamo življenjske cilje, iščemo partnerja, vzgajamo otroke, itd.

»O vrednotah govorimo kot o osrednjih življenjskih idejah, ciljih in normativnih vodilih, ki so nam opora in razlogi za življenjski stil, življenjski potek, dejavnosti, odnose. Vrednote usmerjajo naše doživljanje, mišljenje in delovanje tako, da nam »priporočajo«, »narekujejo« ali »odsvetujejo«, kaj misliti, želei, kako se odločati, izbirati, delovati.« (Ule, 2008:177)

Schwartz in Bilsky se strinjata, da so skozi vrednote predstavljeni zavedni cilji, v katerih se odražajo naslednje tri človeške potrebe: biološke potrebe, socialne potrebe in institucionalizirane družbene zahteve. (Furlan, 2003:66)

Musek (1993:50) omeni, da že otroci uvrščajo stvari v vrednostne kategorije - npr. igrače, s katerimi se radi igrajo. Te vrednostne kategorije pa se kasneje razširijo in razčlenijo, pri vsakem posamezniku se namreč izoblikujejo kompleksni vrednostni sistemi.

Mladi gredo v dobi odraščanja skozi različna obdobja, v katerih zasnujejo vrednote, na katerih stoji njihov življenjski svet. Vrednote, ki se skozi čas spreminjajo, oddaljujejo, dopolnjujejo, poglobljajo in celo spreminjajo vrstni red na hierarhični lestvici pomembnosti. Ule in Mihelj (1995:100-101) ob pregledu vrednot izpostavita najpomembnejše splošne vrednote kot predpogoje za mirno življenje mladih, ki so jih izpostavili mladi sami in so naslednje:

- *»Resnično prijateljstvo,*
- *varnost lastne družine,*
- *mir v svetu in*
- *svoboda mišljenja in delovanja.»*

Zanimivo je, kar poudarjata avtorja, da so v ospredju stvari, ki sodijo k ohranjanju miru in stabilnosti okoli nas ter ne mladostniška vznemirljivost, fantazija ali kreativnost. To nam daje vedeti, da mladi globoko v sebi še vedno čutijo globoko vez z družinskimi člani in ljudmi, ki so zanje pomembni. Za posameznika je v mladosti pomembno izkustvo, da je sprejet v družbo, da pridobi neko veljavo in pri tem pomembnem koraku odraščanja ni spregledan. Mladostnik, ki ni povsem prepričan sam vase in mu primanjkuje samozavesti, bo v življenju potreboval roko zaupanja in podpore.

4 RANLJIVOST OTROK IN MLADOSTNIKOV

4.1 POGOSTE OVIRE IN TEŽAVE MLADIH

Mladostniki se soočajo z raznovrstnimi težavami. Nekatere lahko izvirajo že iz otroštva, npr. spolna zloraba, lahko pa se pojavijo v času šolanja, recimo izključenost iz družbe sovrstnikov, izsiljevanje itd. Mnogo je družin, ki navzven delujejo popolne, a uspešno in prepričljivo skrivajo strah in sledi nasilja, ki se odvija doma za štirimi stenami. Prav takšno dejanje lahko pusti posledice na otrocih in mladostnikih skozi celotno življenje. Posamezniki, ki so izgubili starše ali pa so jim bili odvzeti in dodeljeni v rejniške družine, bodo prav zagotovo trpeli hudo in nenadomestljivo izgubo. V času študija sem se srečala s številnimi zgodbami, ki so name čustveno močno vplivale in mi pustile globok vtis. Vse skupaj se ne konča pri tem. Mladostniki lahko dokaj hitro izgubijo nadzor nad tem, kaj je primerno in kaj ne, predvsem skozi vplive medijev in družbe, ki lahko izkrivijo samo percepcijo mladostniškega razmišljanja.

Pretirana obsesija z videzom lastnega telesa lahko vodi v stradanje oziroma prenašanje, ki se lahko konča z zdravljenjem v bolnišnicah ali drugih ustanovah. Nezmožnost nadzorovanja agresije se lahko kaže z deviantnim vedenjem mladih, ki utegne voditi v prestopniško vedenje, uničevanje, izsiljevanje in nasilje. Presenetljivo je, koliko mladih že v zgodnjih letih zabrede v probleme zaradi drog, kar je dostikrat v tesni povezavi s prestopniškim vedenjem. Takšen odnos velikokrat botruje k slabšemu učnemu uspehu, ki lahko mladostnika privede do izpada iz šolskega sistema. Pomembno je, da mladino obvarujemo pred nevarnostmi, ki pretijo nanje in njihovo varnost postavimo na najvišjo stopničko.

Mladina že nekaj desetletij sledi odporu, fascinaciji in resignaciji, ki izvirajo iz občutka nepomembnosti mladih in njihove nemoči v družbi, ki jo sestavljajo odrasli. (Ule, Miheljak, 1995:78) Avtorja skozi raziskavo Mladina '93 ugotavljata, da se mladi na dogajanje v družbi odzovejo največkrat z resignacijo, apatijo in umikom v zasebnost. Menim, da uspe takšen odziv botrovati oziroma voditi k razdiralnemu ravnanju in zapiranju vase, ko se mladi soočajo s problemi.

4.2 OBREMENILNI IN KRIZNI DOGODKI

Ule Nastran (1993: 121-123) omeni razlikovanje med obremenilnimi in kriznimi življenjskimi dogodki. Pri tem so izvor za razne težave v vsakdanjem življenju obremenilni dogodki, medtem ko imajo krizni dogodki večji vpliv in posledično spremenijo življenjski potek. Dejansko je vsak obremenilni dogodek tudi krizni, pri čemer mora posameznik pokazati, v kakšni meri se je sposoben spopasti s takšnim dogodkom. Kadar je dogodek sposoben obvladati, to pomeni korak naprej v osebnostnem razvoju, kadar pa je pri tem neuspešen, pa lahko to vodi v osebni neuspeh.

Raziskovanje psiholoških učinkov obremenilnih in kriznih življenjskih dogodkov je prineslo zanimive rezultate, ki imajo močno vlogo pri nastanku telesnih in duševnih bolezni, čeprav zagotovo ne moremo trditi, da so njihovi vzroki. Dolgotrajni krizni dogodki tako najbolj vplivajo na nastanek depresivnih duševnih stanj, kot so različne oblike (kroničnega) strahu, pa tudi na samomorilnost in nastanek težjih duševnih obolenj, kot je shizofrenija. Pri tem gre omeniti, da posamezniki različno občutljivo reagirajo na iste dogodke, saj je to odvisno od individualne življenjske zgodovine in trenutne psihofizične kondicije.

4.3 SOCIALNO DELO IN NJEGOVA VLOGA

4.3.1 Definicija socialnega dela

»Socialno delo je poklicna praksa in akademska disciplina, ki spodbuja družbene spremembe in razvoj, družbeno povezanost, krepitev in osvoboditev ljudi. Osrednja načela socialnega dela so socialna pravičnost, človekove pravice, kolektivna odgovornost in spoštovanje razlikosti. Socialno delo, utemeljeno v teorijah socialnega dela, družboslovja in humanistike in v izkustveni vednosti, skupaj z ljudmi in strukturami naslavlja življenjske skrbi in izboljšuje življenje.« (International Federation of Social Workers)

Zgoraj omenjena globalna definicija socialnega dela nam pove, da se socialno delo ukvarja s procesom pomoči pri iskanju rešitev kompleksnejših življenjskih problemov ljudi skupaj z njimi. V praksi socialnega dela je v ospredju svetovanje, ki pa ga socialni delavci obogatijo z različnimi koncepti dela, ki so prilagojeni posamezniku, skupinskemu delu, delu v skupnosti, itd. Na prvem mestu je predvsem nudenje varnega prostora za posameznika, ki je doživel

izkušnjo razvrednotenja in se mora ponovno postaviti na svoje noge, izboljšati lastno samopodobo ter si dopustiti priložnost za novo, boljše življenje. V socialnem delu je zelo pomembno, na kakšen način se prvič srečamo z uporabnikom - kako ga sprejmemo in povabimo v novo okolje, spletemo nov odnos, kako se mu predstavimo.

Neil Thompson (2002:76, v Humljan Urh, 2013:9-10) dobro izrazi pomembnost občutljivosti za različnosti v socialnem delu. Kompetenten socialni delavec namreč ljudem ne bo dajal občutka odtujevanja in izključevanja oziroma občutka, da ne pripadajo v družbo. S svojim delom ne bo razvijal občutkov manjvrednosti. Socialni delavec, ki je občutljiv na razlike, bo upošteval in spoštoval dejavnike, ki pomembno vplivajo na vsakdanja življenja ljudi in na tak način pripomogel k ustvarjanju rešitev. V ospredju je upoštevanje uporabnikovih želja in skrb za njegovo dobrobit. On je tisti, ki je nekaj doživel, on je tisti, ki potrebuje našo pomoč, zato se mu moramo približati tako, da bo to zanj sprejemljivo in varno. Otroci in mladostniki so dosti bolj ranljivi, zato moramo biti z njimi še bolj strpni in sposobni empatičnega vživetja. V nas morajo videti zaveznika, ne sovražnika ali nekoga, ki bo ocenjeval njihove napake.

Naj izpostavim dva pojma, ki ju je na predavanju pri predmetu Teorije ustvarjalnosti in socialno delo omenil doc. dr. Milko Poštrak, - to sta »*emski*« in »*etski*« pogled. Emski pogled je tisti, ki prihaja »*od znotraj*« in ga je sposoben le uporabnik v socialnem delu - on je namreč tisti, ki ima izkušnjo z dogodkom. Primer je lahko otrok, ki je bil žrtev spolne zlorabe - otrok oziroma uporabnik je tisti, ki jo je doživel in nosi posledice, in ne strokovnjak oziroma socialni delavec. Slednjemu je omogočen le etski pogled oziroma pogled »*od zunaj*«, kar pomeni, da si lahko le po svoje predstavlja in doživlja takšno izkušnjo, ki je sam ni doživel. Gre za dve različni izkušnji razumevanja, kjer je uporabnik ekspert iz izkušenj, socialni delavec pa spoštljiv zaveznik, ki se trudi razumeti uporabnika in delati skupaj z njim na ravni enakopravnosti.

4.3.2 Socialno delo z družino

Želela bi omeniti predvsem dve veji socialnega dela, ki se navezujeta na moje diplomsko delo, in sicer - socialno delo z družino in socialno delo z mladimi. Čačinovič Vogrinčič (2006b:118) socialno delo z družinami označi kot posebno področje socialnega dela pri nas v Sloveniji. Zanj so bile razvite posebne, socialnodelovne oblike pomoči in načini dela, ki vzpostavljajo pomoč družini. Izhodiščno točko predstavlja predvsem sprejemanje raznolikosti družinskih oblik, hkrati pa socialni delavci pri delu z družinami odstopajo od vprašanja, katera

je »dobra«, »zdrava« oblika družine. Gre za delo in raziskovanje skupaj z družino, kjer se razišče, kako družina živi, kaj potrebuje, kakšne so vloge posameznikov znotraj družine. Potrebno je skrbno strokovno delo, reflektiranje in raziskovanje, da se razvoj lahko nadaljuje.

»Predmet socialnega dela z družino je pomoč (opora, podpora) družini pri reševanju kompleksnih psihosocialnih problemov. Delovni odnos zagotavlja instrumentalno definicijo problema in soustvarjanje rešitev, pri čemer proces sodelovanja mobilizira moč same družine. Socialno delo z družino opišemo kot izviren delovni projekt sodelovanja, ki ga soustvarimo na sporazumevanju, dogovarjanju in skupnem oblikovanju rešitev, da bi udeleženi v problemu postali udeleženi v rešitvi.« (Čačinovič Vogrinčič, 2006a:27)

4.3.3 Socialno delo z mladimi

Kot pomemben cilj pri socialnem delu z otroki in mladoletniki, ki kažejo znake odklonskega vedenja, Čačinovič Vogrinčič (2006a:96-97) zagovarja vzpostavljanje socialne mreže, ki temelji na ponovnem učenju in se osredotoča na spoštovanje samega sebe ter ostalih. Otroku in mladostniku je potrebno omogočiti novo možnost za življenje in razvoj, ki bo boljša od dotedanje. V tem delu se opira na Lüssijevo socialnoekološko načelo - v nosilno socialno mrežo je potrebno povezati raznolike, otroku pomembne ljudi, kot so družinski člani, učitelji, sošolci, sosedi, prostovoljci, javni delavci, itd. Takšna pomoč se kaže z okrevanjem, novim socialnim učenjem, iskanjem in odkrivanjem novih virov ter perspektiv otroka in umeščanjem posameznika v okolje šole, doma. Otrok oziroma mladostnik bo na ta način poglobil samospoštovanje in spoštovanje do ostalih oseb.

Socialno delo je danes dosti bolj razvito, kot je bilo včasih. Na področju dela z mladimi skuša biti vse bolj inovativno, kreativno in nevsiljivo. Socialni delavci iščejo nove rešitve in pristope pri delu z mladimi, ki bi mlade v težkih življenjskih situacijah navdihnili in izboljšali kvaliteto njihovega življenja. V naslednjem poglavju bolj podrobno predstavljam enega takšnih pristopov - psihosocialni poletni tabor.

5 PSIHOSOCIALNI POLETNI TABOR

Po besedah socialnega delavca Janka Cafute, ki je zaposlen na centru za socialno delo kot svetovalec na področju dela z mladimi in družinami, naj bi program za mlade na centrih staršem in otrokom ponujal možnost sodelovanja na način, ki je zanje bolj sprejemljiv in manj obremenjujoč, kot je sicer sodelovanje na najrazličnejših sestankih na CSD. Cafuta je pričel v svoje delo že na začetku kariere vključevati različne aktivnosti za mlade. Pričel je s skupinami za mladostnike, katerim so sledile različne delavnice, tabori ipd., kar je kmalu združil v kompleksno celoto, ki združuje redno delo na področju dela z mladimi in družinami ter dodatne aktivnosti v programu za mlade.

Eden izmed pristopov do dela z mladimi je tako tudi poletni tabor. Psihosocialni poletni tabor se odvija ob Dragonji, v povsem odmaknjenem prostoru, obdanem z naravo. V izvedbi psihosocialnega poletnega tabora vidim ogromno pozitivnih vidikov in prednosti za vsakršnega posameznika, ki se bi ga udeležil in izkusil. Zavedam se, da sam tabor nudi ogromno možnosti za okrevanje, opolnomočenje posameznikov, otrok in mladostnikov, ki to resnično potrebujejo.

Taborni koncept temelji na metodi doživljajske pedagogike. Bullens (1991, v Krajncan, 1999) jo poimenuje kot vzgojo za življenje, ki predstavlja izziv za vsakega člana in vodjo, hkrati pa je vsak projekt doživljajske pedagogike enkrat in neponovljiv. Funke (1990, v Kranjčan, 1999) povzame nekatera merila, ki opredeljuje, kakšno mora biti delo doživljajske pedagogike:

- *»Vsebovati doživetje in izkustvo narave.*
- *Temeljiti na soodgovornosti vseh udeležencev za uspeh projekta*
- *Izrecno učiti znanje in ravnanje, ki je potrebno za obstoj projekta.*
- *Vzpostavljati socialne odnose na podlagi projekta.*
- *Biti usmerjeno k mladostnikom na pragu odraslosti.*
- *K osebju prištevati ne samo pedagoge, temveč predvsem tudi posamezne strokovnjake (mornarje, alpiniste, itd.), ki sodelujejo strokovno in ne pedagoško.*
- *Vsebovati določeno tveganje, ki ga je po najboljših močeh in vesti mogoče nadzorovati in zadrževati, vendar pa ne popolnoma izključevati.*

- *Biti zasnovano vzgojno.*«

Cilj doživljajske pedagogike je krepitev sposobnosti doživetja posameznika, kar se odraža v tem, da je sposoben doživeti sebe in lastno okolico. Kranjčan (1999) je mnenja, da mora vsak posameznik nekaj doživeti, če želi, da bo njegov čustveni, socialni in intelektualni razvoj uspešen. Način sprejetja posameznega doživetja lahko za vsakogar poteka na drugačen način. Pri tem Kranjčan opozarja, da je vsak sam odgovoren za svoja doživetja, kar je lahko pri otrocih in mladostnikih sporno in prinese tudi negativne učinke. Predstava o pravem, avtentičnem doživetju je namreč lahko velikokrat le iluzija zaradi vse preveč posredovane resničnosti.

5.1 ZGODOVINA PSIHOSOCIALNIH TABOROV V SLOVENIJI

»Koncept vzgojnega in psihoterapevtskega dela na taborih se je razvijal postopno iz izhodišč antiavtoritarne vzgoje, doživljajske pedagogike in skupinske dinamike do integracije s psihoterapevtskimi pristopi dinamične psihiatrije, socioterapije, sistemskega socialnega dela, socialno kulturnega dela in sistemske psihoterapije, kjer smo ustvarjalno povezovali različne oblike od individualne, družinske do skupinske in miljejske terapije. Eden ključnih poudarkov je bil obujanje in razvijanje vrednot, ki so bile povezane s krepitvijo principa skupnosti in iskanje novega ravnovesja z vrednotami, ki so povezane s principom družbenosti in njenim individualizmom. Le-ta v sodobnih družbah večkrat iztirja v negativni individualizem, za katerega so med drugim značilni socialni atomizem, asocialna samoosredotočenost in radikalni antropocentrizem (Taylor, 2000). Naša predpostavka je bila, da lahko otroke in mladostnike pa tudi sebe zavarujemo pred škodljivimi vplivi negativnega individualizma, če na taborih vsem omogočimo pozitivne izkušnje življenja v skupnosti.» (Možina, 2014)

Janko Cafuta se je prvič srečal s konceptom poletnega tabora kot prostovoljec v svojih študijskih letih. *»Srečal sem zanimive ljudi, ki so izvajali socialno terapevtske kolonije z mladostniki in se jim, kot prostovoljec, za nekaj let pridružil. Najbrž sem potreboval izkušnje teh taborov, da sem bolje razumel svoje otroštvo in zaključil svoje odrasčanje. Z ljudmi, ki sem jih spoznal na teh kolonijah, sem doživel veliko pomembnega, kar je določilo mojo poklicno, strokovno, do neke mere tudi osebno pot. Najbrž se tudi zato že leta ukvarjam z mladostniki in njihovimi družinskimi skupnostmi in skupaj z njimi iščem uporabne rešitve za težave in zaplete, ki so jih deležni v svojem življenju.» (Cafuta, 2017)*

V naslednjem odstavku na kratko povzemam zgodovino znanega o psihosocialnih taborih pri nas, iz katere je izhajal Cafuta, ko je pričel organizirati lastne tabore na Dragonji.

Zgodovina psihosocialnih taborov v Sloveniji sega v leto 1975, ko je bilo vse skupaj še v povojih. Možina v enem izmed svojih člankov na kratko povzame zgodovinsko dogajanje taborov, ki se je odvijalo med leti 1975 in 2010. V tem času se je izmenjalo okoli 1000 otrok in nekaj sto socialnih delavcev ter prostovoljcev, ki so bili udeleženi na taborih. Možina je na taborih sodeloval med letoma 1983 in 2003 in sicer v vlogi psihoterapevta in vzgojitelja. Prav tako je prispeval drugačno izkušnjo tako zanj kot za ostale udeležene, saj je na posameznih taborih sodelovala tudi njegova družina, ki je vključevala njegovo ženo in najstniško hči. Takšna izkušnja se mi zdi precej dobrodošla, ker v taborni skupnosti pozitivno vpliva na otroke in mladostnike. Na ta način je predstavljen primer jedrne družine, kjer je vsak član enakopraven in enakovreden ter ima možnost svobodnega izražanja, deljenja svojega mnenja, viden pa je tudi prispevek vsakega posameznika za skupno dobro. Otrokom, ki tega sami niso bili deležni, je prikazana močna očetovska figura, ki velikokrat velja za bolj razumsko in pa vloga matere, ki posplošeno predstavlja nežno, čustveno figuro. Tabori v preteklosti so trajali dalj časa in zajemali večjo skupino otrok. Tako se je v času treh tednov tabora udeležilo približno 40 otrok in 25 prostovoljcev, med temi je bilo nekaj izkušenih strokovnjakov, večina pa študentov sorodnih poklicev. (Možina, 2014)

5.2 NAMENI IN CILJI TABORA

Tabor za otroke in mladostnike predstavlja pomembno spremembo in osvežitev v njihovem vsakdanjem življenju. Gre za prepletanje pestre raznolikosti, za vključevanje v družbo na drugačen način - posamezniki pridobijo nekaj, česar v svojem vsakdanu nimajo in le-tega niso deležni oziroma je opazno pomanjkanje. Želela bi izpostaviti različne namene tabora za udeležence, ki jih sama vidim kot izredno pomembne in so naslednji:

- *Nudenje varnega, brezskrbnega okolja (npr. izven družinskega nasilja),*
- *odklop od »betonske džungle«, vsakdana in povezovanje z naravo,*
- *reševanje in spopadanje z notranjimi stiskami,*
- *učenje socialnih spretnosti,*
- *sprejemanje in spoznavanje samega sebe,*
- *sprejemanje drugačnosti,*

- sprejemanje odgovornosti,
- izboljšana komunikacija,
- izboljšanje samopodobe,
- možnost svobode izražanja,
- nudenje pogovorov,
- učenje organizacije in samodiscipline,
- sposobnost reševanja sporov,
- pomoč pri vsakdanjih opravilih,
- povezovanje in sodelovanje z ostalimi udeleženci,
- učenje asertivnosti,
- občutek pripadnosti,
- učenje in preizkušanje novih stvari.

Tabor s svojim programom ponudi otrokom in mladostnikom kvalitetno preživet čas v družbi vrstnikov in ostalih udeležencev, ki posameznika ne bodo obravnavali kot črno ovco, pač pa kot nekoga sebi enakovrednega, nekoga, ki pripada isti skupnosti. Teden dni izven domačega okolja za določene ogrožene družine pomeni tudi omogočanje menjave okolja in obogatitev poletnih počitnic, ki si jih sicer morda zaradi finančne omejenosti ne morejo privoščiti. Koristen je za mladostnike, ki so nedružabni in imajo slabo razvite socialne veščine ter morda niso najboljši v navezovanju novih stikov zunaj svoje cone ugodnega počutja, in tudi za tiste, ki veliko časa preživijo za računalnikom in skoraj ne sledijo več zunanjemu svetu, ki se odvija vzporedno z njimi.

»Če pogledam cilje, ki jim na taboru sledimo, so ti podobni ciljem, ki jim sledijo mnogi drugi, ki se ukvarjajo z mladimi. Mladostnikom želimo omogočiti, da preživijo dober teden na kvaliteten in prijeten način, v družbi vrstnikov in odraslih, slednji so v glavnem prostovoljci. Želim/o, da se na taboru kaj novega naučijo ipd. Ti cilji so splošni. Ko bolj natančno pogledamo, kaj počnemo na taboru, ugotovimo, da od mladostnikov pričakujemo, da pomagajo pri pripravi hrane, da pospravljajo za seboj, da sodelujejo pri urejanju tabornega prostora, da skrbijo za svoje vedenje, da je to takšno, da ne predstavlja večje ovire za dobro počutje drugih ipd. Od mladostnikov pričakujemo aktivno sodelovanje in jim nalagamo odgovornosti za to, da poteka življenje v skupnosti nemoteno. Pri ukvarjanju z mladimi se

poskušamo dotakniti tudi globljih socialno pedagoških, tudi psihoterapevtskih ciljev, ki jih zavestno vnašamo v medosebne interakcije. Naše interakcije z mladimi potekajo na ravni komunikacije, kot jo poznamo v vsakdanjem življenju, na način, ki je mladostnikom blizu in razumljiv.» (Cafuta, 2017)

V pogovoru z dr. Stritihom, ki je prav tako vpleten v dogajanje na taboru v vlogi supervizanta, mi je bila predstavljena »miljejska terapija«, na podlagi katere temelji tudi taborna skupnost. *»Miljejska terapija poteka v skupini, ki se je zbrala prostovoljno in ima enega ali več vodij - terapevtov. Skupina na taborih dela na določenem projektu, npr. poslikava kamnov, postavitev indijanskega totema, priprava nastopa za praznovanje ob tabornem ognju, postavljanje kamnite peči za peko kruha, itd. Težišče skupine je na sedanjosti, na odnosih tukaj in zdaj. Preko t.i. tretjega objekta (projekt) se lahko odigrajo mnoge nezavedne kognitivno-čustveno-vedenjske sheme v odnosih tukaj in zdaj. V projektnem delu odkrivajo svoje vire in razvijajo potencialne za sodelovanje v skupnosti. Pomembno je, da se člani med seboj resno upoštevajo, da so pozorni drug do drugega, da ima vsak svoje mesto v skupini, da je komunikacija pretočna, da so interakcije pregledne. Za vsako miljejsko skupnost je dobra heterogenost, kjer se lahko člani, ki so različni glede na starost, izobrazbo, religiozno pripadnost, osebnostno strukturo in problematiko, socialni status, dopolnjujejo. Vodje vodijo skupino po principih skupinske dinamike.» (Stritih, 1992; v Kobal, 2002)*

5.3 PREDPRIPRAVE NA TABOR

5.3.1 Urejanje tabornega prostora

Pred samo izvedbo poletnega tabora je potrebno urediti ogromno stvari v povezavi z le-tem. Za sam začetek je potrebno oblikovati ekipo ljudi, ki so se pripravljene udeležiti tabora kot prostovoljci in so časovno dosegljivi tekom celotnega trajanja tabora.

Potrebne so delovne akcije, ki se pričnejo že zgodaj spomladi, saj mora biti taborni prostor ustrezno urejen in privlačen. Urediti je potrebno oskrbo s pitno vodo iz cisterne, poskrbeti za normalen dostop, če se zaradi vremenskih razmer uniči cesta do tabornega prostora, očistiti plevel, veje, pokositi travnik in zasaditi zelenje in druge cvetlice, ki bodo okolico polepšale in jo naredile domačo.

Vsako leto se doda še kakšna novost na taboru (tlakovana tla, streha nad tabornim prostorom, zeliščne gredice, domača krušna peč itd.), ki vsekakor pokaže, da se celotna stvar odvija v pravo smer in da sta interes ter skrb za ohranitev prostora vsekakor velika. Nadvse vesela sem, ko vidim nove prostovoljce različnih generacij, ki se pridružujejo in vključujejo v ta čudoviti projekt in prispevajo po svojih najboljših močeh. Verjamem, da vsak izmed njih pomaga graditi enega izmed lepših mozaikov, ki so namenjeni mladim.

Skupaj z delovnimi akcijami in različnimi predavanji, ki so organizirana na CSD Ljubljana Center in jih večinoma vodi pobudnik in glavni organizator tabora, Janko Cafuta, se skupina prostovoljcev dodatno spozna in spoprijatelji, pripravi na poletni dogodek. Prostovoljci smo seznanjeni s tem, kdo od otrok in mladostnikov se bo tabora udeležil in kdo posamezniki sploh so. Zdi se mi izrednega pomena, da poznamo vsaj malo zgodbe iz ozadja in se na ta način ustrezno pripravimo, kako ravnati s posamezniki in na kaj biti pozorni. Torej, če je nekdo bolj asocialne narave oziroma ima probleme z navezovanjem novih stikov, ga skušamo čim bolj vključiti v družbo ostalih udeležencev in mu pri tem tudi pomagamo. Če je kdo izmed mladostnikov v preteklosti trpel duševno stisko in poskusil škodovati samemu sebi, potem bomo to osebo še bolj skrbno varovali in se ukvarjali z njo, jo vključevali v pogovor in ji posvečali pozornost. Pomembno je poznavanje vsaj nekoliko preteklosti udeležencev in medsebojno povezovanje prostovoljcev.

Določeni posamezniki, ki se prvič vključujejo v sodelovanje na taboru, so pogosto prestrašeni in ne vedo, kaj pričakovati od samega tabora in prav tako ne njihovi starši. Janko Cafuta v ta namen organizira predhodno srečanje prostovoljcev, ki bodo prisotni na taboru, ter otrok in mladostnikov skupaj z njihovimi starši. Sama menim, da je to najboljši način, saj si starši lahko razjasnijo marsikatera vprašanja, s katerimi se obremenjujejo, otroci in mladostniki pa se iz oči v oči srečajo z ekipo ljudi, ki bodo zanje skrbeli teden dni v poletju.

5.3.2 Ekipa prostovoljcev

Pred izvedbo tabora je potrebno uskladiti ekipo ljudi - prostovoljcev, ki bodo prisotni na taboru in skrbeli, da bodo stvari potekale čim bolj tekoče in brez problemov. Všeč mi je, ker pri tem ni nikakršnih posebnih pogojev za sodelovanje v taborni skupnosti, kar pomeni, da se ekipi pridružujejo študentje, socialni delavci, psihologi in posamezniki, ki se profesionalno ukvarjajo s povsem različnimi stvarmi, vendar jim je skupno eno - pomoč mladim, deljenje dobre energije, občutek za soljudi, odgovornost, pozitivnost, spodbujanje mladih pri njihovih

željah, kakovosten način preživljanja prostega časa, nudenje občutka varnosti in podpore, zmožnost empatije, nudenje prostora za pogovor, pripravljenost sodelovati z mladostniki tudi po koncu tabora in se aktivno vključevati v njihovo življenje. Tako so v ekipi prisotnih sodelovali že študentje, socialni delavci, psihologi, učitelji, bančni uslužbenci, umetniki, glasbeniki, inženir, profesionalni rokoborec, zdravstvena delavka, itd. Vesela sem, da je ekipa vsakokrat tako raznolika, saj verjamem, da nas raznolikost bogati in mnogokrat na nas deluje kreativno, hkrati pa se za vsakogar najde nekaj, ki ga bo navdušilo in pritegnilo njegovo zanimanje. Za mladostnike in otroke je predvsem pomemben širok spekter ljudi, ki so prav tako karakterni različni. Na tak način si otrok dosti lažje najde nekoga, ki mu bo odgovarjal in se mu bo pripravljen odpreti, zaupati. Sodelovanje je na tak način lažje in omogoča boljše rezultate, hkrati pa se prilagaja posameznim mladostnikom, vendar ostaja v mejah enakopravnosti za vse.

5.4 DOGAJANJE NA TABORU

5.4.1 Vzpostavitev prvega stika

Prvi stik za mladostnika se zgodi preko socialnega delavca Janka Cafute na centru za socialno delo. Pred odhodom na tabor je organiziran sestanek za vse udeležene ter starše otrok in mladostnikov, vendar se po mojih lastnih izkušnjah skupina vseh udeležениh na taboru v celoti sreča šele na tabornem prostoru. Odhod na taborni prostor je predhodno dogovorjen s prostovoljci, ki lahko peljejo udeležence na tabor. Na tak način se še pred začetkom tabora formirajo manjše skupine, v katerih se marsikdo od posameznikov počuti bližje tistim, s katerimi se je skupaj peljal v avtu.

Skupina v tabor vključenih otrok in mladostnikov je zelo pestra in raznolika. Sodelujoči so predvsem različnih starosti, iz povsem drugačnih družin in obogateni oziroma zaznamovani z različnimi izkušnjami. Nekateri izmed njih so bili izpostavljeni nasilju ali celo sami žrtve nasilja, drugi so bili s strani družinskih članov prezrti in zanemarjeni, tretji od njih vzeti in sedaj odraščajo v rejniških družinah. S takšnimi in drugačnimi zgodbami sem se sama približje srečala. Spoznala sem, da je vse odvisno od posameznikove pripravljenosti odpreti se in zaupati se nekomu ter dinamike znotraj neke skupine, kjer se bo to lahko zgodilo, če bodo zadoščeni določeni pogoji.

Zanimivo je, da se vedno najdejo posamezniki, ki bodo svojo lastno problemsko situacijo brez kančka nelagodja predstavili na glas in jo delili z ostalimi. Sklepam, da skušajo biti na tak način atraktivni za ostale udeležence in obdržati njihovo pozornost. Dobila sem občutek, da so mladostniki mnenja, da njihove ostale vrednote, talenti, znanja zanje niso tako pomembni kot pa situacija, ki jih je zaznamovala, in da jih sami ne vidijo na takšen način, kot jih vidimo ostali. Zaradi tega moramo najti primeren način in jim dati vedeti, da so polni sposobnosti in skritih talentov, ki jih morda niti sami še niso odkrili. Na nek način je to prav tako ideja tabora, da iz otrok in mladostnikov preko sodelovanja in pogovora potegnemo tisto najboljše in jih poskušamo usmeriti v to, da bodo o svoji prihodnosti in o sebi pričeli razmišljati bolj poglobljeno in vsekakor na bolj pozitiven način ter se počutili sprejete med ljudi in v okolje, ki jih obdaja.

Večina mladostnikov je na samem začetku težje dostopna. Zanje je potreben čas za spoznavanje novih ljudi, lahko pa je ključnega pomena tudi dogodek, nekaj, kar se bo zgodilo med posameznim mladostnikom in prostovoljcem, kar ju bo povežalo in s tem povečalo zaupanje mladostnika v neko novo osebo v njegovem življenju. Velikokrat je potrebno le malo, da se mladostnik počuti sprejetega, včasih že samo en nasmešek ali pozitivna beseda, pomežik. Spet druga skrajnost pa so mladostniki, ki ne bodo svojih težav delili z nikomer in jih bodo raje držali v sebi. Pri tem moramo biti do njih spoštljivi in se ravnati po lastnih občutkih. Predstavljam si, da bodo s prisotnostjo na taboru prav zagotovo nekaj pridobili zase, saj drugače verjetno ne bi sodelovali v tej skupnosti - kaj točno, pa bo ostalo v vednost le njim.

5.4.2 Potek dneva

Za lažjo predstavo bom opisala oziroma povzela, kako poteka dan na tabornem prostoru in predstavila nekaj aktivnosti, ki se tam odvijajo.

Običajen dan na taboru se za prostovoljce prične okrog sedme ure zjutraj, ko se vsi zberemo na jutranjem sestanku. Ta ura je najprimernejša, saj v tem času mladostniki še spijo in se lahko prostovoljci med seboj pogovorimo o sestavi dejavnosti čez dan, o morebitnih nalogah, dilemah, prilogah prejšnjih dni, ki bi lahko negativno vplivale na preostanek izvajanja tabora. Vsak izmed nas je kdaj priča dogodkom, ki jih nekdo drugi ni deležen, zato na jutranjih sestankih debatiramo predvsem o spoznanjih, opažanjih, dinamiki med mladostniki itd. Sestanek traja približno slabo uro oziroma po potrebi več ali manj. V tem času se mladostniki

prebudijo in pripravijo na telovadbo, ki zanje pomeni pričetek dneva. Eden ali več prostovoljcev organizira telovadbo, ki je lahko sestavljena iz gimnastičnih vaj ali kakšnih drugačnih iger z žogo, lovljenja itd. Pred tem se izbere manjšo skupino mladostnikov, ki bodo pomagali pri pripravi zajtrka. Zajtrk, kosilo in večerja so obredi, ki se jih udeležimo vsi člani tabora istočasno. Ob koncu zajtrka se otrokom predstavi plan za tekoči dan in se prisluhne tudi njihovim željam, nestrinjanjem in predlogom. Sledi kopanje v tolmunu, likovna delavnica ali kakšno drugačno ustvarjanje v naravi, v kolikor se tako dogovorimo. Vsakodnevno se določi skupino za kuhanje kosila in skupino za pomivanje posode. Pomembna je vključenost vsakega posameznika, ki s tem dobi občutek pripadnosti skupini. Vnaprej dogovorjene aktivnosti se dogajajo skozi popoldne do večera, ko se po enakem postopku kot za kosilo pripravi tudi večerja. Po večerji poteka druženje ali program, ki ga pripravijo otroci in mladostniki, npr. prikaz večernih novic na šaljev način. Prav poseben čar daje tabornemu prostoru prižig večernega ognja, čigar namen je bil že od prazgodovine dalje ogrevanje, združevanje ljudi in dajanje občutka varnosti. Sami večeri so živahni in proti koncu tabora vse bolj intenzivni. Otroci in mladostniki se zbližujejo, sklepajo nova prijateljstva, iščejo pozornost, delijo svoje zgodbe in s tem dajejo možnost nam, prostovoljcem, da jih bolje spoznamo. Po dogovoru se ob tabornem ognju igramo kakšno igro, pojemo in uživamo ob zvokih kitare ali pa prisluhnemo različnim zgodbam, si med seboj delimo komplimente itd. Večerni čas dostikrat čustveno vpliva na koga izmed mladostnikov, zato smo v tem času še bolj pozorni na dogajanje okoli nas in zmeraj oprežamo za tem, če kdo izmed njih potrebuje objem in kakšno toplo besedo ali pa le pogovor.

5.4.3 Ostale aktivnosti na taboru

Vsakoletno se na taboru oglasi tudi ekipa zaposlenih s CSD Ljubljana Center - direktor Zvone Mikič in zaposleni socialni delavki s področja rejništva in nasilja v družini. Otroci so jih vsako leto veseli, saj jih večina pozna zaradi stika na centru za socialno delo in jih nadvse sprejemajo. Za piko na i pa zaposleni s centra za socialno delo poskrbijo, ko s seboj prinesejo razne dobrote, kot je recimo lubenica in kakšna sladkarija. V njihovo družbo se velikokrat vključi tudi manjša skupina starejših gospa, ki so povezane s centrom za socialno delo, in na tabor pridejo z namenom, da z mladimi delijo zgodbe iz svoje mladosti. Pri tem so odprte za vsa njihova vprašanja in z mladimi delijo tudi kakšno izmed svojih pesmi, opaziti pa je tudi orošene oči posameznih udeležencev. Menim, da primerjava današnjega življenja s preteklostjo čustveno vpliva tudi na najmlajše, saj spremeni njihove poglede ter jih pusti brez

besed. Na tak način se najverjetneje vsak pri sebi nekoliko zamisli in prične zavestno razmišljati o tem, kaj ima in to tudi bolj ceni.

Ločeno od ekipe zaposlenih nas v enem izmed dni na taboru obišče tudi dr. Bernard Stritih, ki s prostovoljci izvede popoldansko supervizijo. Na taboru se v tednu dni zgodi ogromno stvari, pri tem pa je dobro nekatere pomembnejše in bolj kritične natančneje analizirati. Na ta način se lahko vsi lažje pripravimo na to, kar nas čaka v preostanku dni na taboru in morda s tem posledično preprečimo kakšen neljubi dogodek.

Dan ali dva je na taboru prisoten tudi glasbenik Edi, ki s seboj pripelje ogromno instrumentov in prav tako za dogajanje na taboru pomeni neko svežino. Skupaj z otroki in mladostniki v času supervizije organizira glasbene delavnice, zainteresirane posameznike česa nauči, predvsem pa skupaj z vsemi mladimi pripravi glasbeno točko, ki se izvede zvečer ob tabornem ognju. Uporabo instrumentov včasih vidim kot zdravilno moč pri ukvarjanju z mladimi, saj jih ustvarjanje glasbe povsem posrka vanje.

Eno popoldne je običajno organizirano za skupinsko sodelovanje in lov za zakladom. Prostovoljci se porazdelimo v skupine in pripravimo različne naloge in uganke za mlade, ki jih morajo uspešno rešiti, da se dokopljejo do skritega zaklada, ki jih čaka na koncu. Gre predvsem za krepitev timskega sodelovanja z drugimi, predvsem med tistimi, ki pred tem niso toliko časa prebili skupaj. Po izvedbi te točke se mi zdi, da se tudi ozračje na tabornem prostoru nekoliko spremeni in postane še nekoliko bolj sproščeno, mladi so bolj povezani med seboj in se veselijo tega, kar so dosegli skupaj.

Vsi skupaj se enkrat odpravimo tudi na daljši sprehod oziroma pohod do bližnje vasi na hribu, kjer nas vsako leto odprtih rok pričaka domačinka Dora in nam pripravi sladko okrepčilo.

Z izgradnjo krušne peči na taboru smo omogočili možnost širšega kuharskega eksperimentiranja, saj lahko po novem mlade vključujemo v peko pic ali domačega kruha, ki marsikoga zanima in pritegne.

Predvsem izvajanje raznolikosti in vse večji obseg možnosti nudenja atraktivnih dejavnosti mlade prepriča v sodelovanje na poletnem taboru in povečuje njegovo kvaliteto.

5.5 EVALVACIJA TABORA

Ob zaključku tabora je kar težko gledati, kako se ta »velika družina« razide in ponovno vsak odkoraka svojemu običajnemu življenju naproti. Zanima me, če se tudi otrokom in mladostnikom porajajo enake misli kot meni in še nekaj dni razmišljajo o samem taboru, dogodkih, osebah itd.

Zadnji dan tabora pridejo po otroke in mladostnike njihovi starši. Zdi se mi lepo, da tudi oni sami na nekakšen način doživijo taborni prostor, čeprav le površinsko. S tem, da pridejo ponje, izkažejo tudi interes za lastne otroke. Zanimivo je opazovati različne stike otrok in staršev ob koncu tabora. Odrasli in ostali prostovoljci se po koncu odpeljemo v bližnji kraj na kosilo, kjer malce lažje zadihamo po tednu velike odgovornosti in se seveda veselimo skupnih dogodkov in uspešnosti končanega tabora.

Že tekom tabora se sodelujoče mlade povabi k nadaljnjemu sodelovanju s CSD Ljubljana Center, kjer so vsak teden organizirane delavnice zanje. CSD se zavzema za ohranitev stika in nadaljnje sodelovanje.

Prostovoljci se po določenem času, ki ne sme biti prekratek niti predolg, ponovno srečamo na organizirani superviziji, ki jo vodi psiholog Bernard Stritih. Zavedam se, da mora po samem dogodku preteči nekaj časa, da ga lahko vidimo na bolj objektiven način, čeprav kljub temu ostaja osebna vpletenost. Na taboru se zgodi ogromno stvari, od manjših pa do tistih večjih, pomembnejših. Kako odreagiramo v danem trenutku je stvar posameznika, trenutnega razpoloženja in nekaj, kar je odvisno od več drugih različnih faktorjev. Pomembno je tako za nas same, kot za otroke in mladostnike, saj vsako dejanje nosi posledice. V izvajanju supervizije vidim velik plus za vse udeležene. Gre predvsem za evalvacijo preteklih dogodkov s tabora. Sama osebno pri tem dostikrat dobim odgovor oziroma razlago na kakšen odziv mladostnika, zakaj so se določeni stvari zgodile, kot so se. Deljenje informacij o najmanjših in nepomembnejših dogodkih lahko pripomore k razumevanju mladostnikov in otrok. V ospredje postavljam tudi to, da se s tem pogloblja vez med prostovoljci, ki se na tak način učimo biti še bolj odprti in povezani. Evalvacija omogoča tudi spodbuditev samorefleksije pri vsakem posamezniku, ki spozna, kaj je s svojim vložkom v prostovoljstvo dosegel sam.

5.6 DEJAVNOSTI PO KONCU TABORA

CSD Ljubljana Center si prizadeva za ohranitev stikov z otroki in mladostniki po koncu tabora, zato se tudi tekom leta trudi izvajati različne aktivnosti za mlade.

5.6.1 Mladinske delavnice

CSD Ljubljana Center že vrsto let omogoča delitev enega izmed svojih prostorov, tako imenovano mladinsko sobo, ki je namenjena socializaciji, druženju in izvajanju različnih delavnic za otroke in mladostnike. Po mnenju Janka Cafute je k temu prispevala predvsem neatraktivna pisarna na centru za socialno delo in želja po družabnem prostoru, ki bo mladostnikom dal vedeti, da je prostor namenjen prav njim, kjer so dobrodošli in zaželeni, pomembni in posledično tudi vredni. Skozi celotno leto se v tem prostoru vsaj enkrat tedensko odvijajo različne ustvarjalne delavnice, ki se osredotočajo na likovno udejstvovanje mladih, preizkušnjo v igri, izvajanje glasbenih in fotografskih delavnic ipd. Kompleksen program za mlade, ki se je razvil skozi leta, je večinsko financiran s strani Urada za mladino pri Mestni občini Ljubljana, hkrati pa ga podpira tudi Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter različni donatorji, ki program podpirajo na več načinov. V programu kot sovodja in supervizor sodeluje dr. Bernard Stritih.

Želela bi izpostaviti pomembno vlogo dolgoletne sodelavke v projektu dela z mladimi na CSD Ljubljana Center. Beba Koren namreč že leta deli svojo vnemo in radost ustvarjanja z otroki in mladimi različnih starosti. Za otroke in mladostnike redno pripravlja povsem unikatne, venomer različne likovne delavnice, zanje pripravlja materiale in jih vodi v svet umetnosti. Delavnice so prilagojene za vsakega posameznika posebej, glede na njegove želje in potrebe. Vse skupaj je mnogo več kot le brezoseben stik, saj mladostniki v njej vidijo zaupno osebo, ki jim bo venomer nudila podporo in pogovor.

Sproščeno okolje nudi ogromno možnosti za pogovore in odprto sodelovanje z mladimi. Sama sem na tak način velikokrat opazila, da se starejši mladostniki oziroma tisti, ki so bili v stiku z zaposlenimi na CSD Ljubljana Center že dalj časa, radi vračajo predvsem zaradi občutka domačnosti in želje po pogovoru z nekom, ki mu bo prisluhnil in si zanj vzel čas. To povezavo sem začutila kot nadomestilo pomanjkanja stikov z lastnimi družinskimi člani, tisto, kar mladostniku ni bilo dano v lastnem družinskem krogu, zato to išče drugje in kjer to začuti, tja se rad vrača in ta stik tudi vzdržuje.

5.6.2 Poletni program na CSD

Pod vodstvom Janka Cafute je organiziran poletni program za mlade, ki poteka tekom šolskih poletnih počitnic. Program je voden s strani prostovoljcev oziroma študentov, ki so se pred tem prav tako udeležili poletnega tabora, zato je med njimi že stkana prijateljska vez. Moje lastne izkušnje pričajo o tem, da se udeleženci z veseljem vračajo, saj se v tej skupini počutijo sprejeto in varno, poleg tega pa sta jim nudena zabava in tudi izobrazba.

»Namen poletnega dela programa je z načrtno izbranimi aktivnostmi približati mladim družbeno in kulturno dogajanje v našem mestu. Vodimo jih na kino predstave, galerije, muzeje, knjižnice, kopališča, športne parke. Urbana skupnost ponuja veliko možnosti za aktivno preživljanje prostega časa, ki pa se jih naši mladostniki praviloma ne udeležujejo, saj jih nihče, razen šol, ne vodi tja. Zato stopajo po poti odrasčanja slabše opremljeni za konzumiranje dobrin, ki bi lahko obogatile njihovo življenje, kot ga drugim, ki jih starši v to uvedejo. Na tak način želimo mladostnikom zmanjševati obseg depriviligiranega položaja v družbi.« (Cafuta, 2017)

5.6.3 Sodelovanje s fakulteto za socialno delo

V povezavi s Fakulteto za socialno delo in s pomočjo študentov, ki prakso opravljajo na CSD Ljubljana Center, je možno sodelovanje med študenti praktikanti in mladostniki. Na tak način se skozi celotno leto posamezni študentje vsak teden srečujejo glede na predhodni dogovor z mladostniki. Gre za ustvarjanje zaupnega prostora, kjer so nudeni družabništvo, učna ter svetovalna pomoč. Glede na besede Janka Cafute se mladostniki iz socialno ogroženih družin dobro počutijo v družbi prostovoljcev, nanje se zlahka navežejo, jih sprejmejo in doživljajo kot svoje zaupne prijatelje. Mladostnik začuti prisotnost prostovoljca kot nekoga, ki se zanj zanima, mu namenja svoj čas in mu je pripravljen pomagati v njegovi stiski. Takšno druženje pozitivno vpliva na mladostnike, ki prihajajo iz družin, v katerih so prezrti, kaže pa se predvsem na izboljšanju njihove samopodobe in samozavesti.

Kot praktikantka sem tudi sama sodelovala in se tedensko srečevala z mladostnikom, ki je že pred tem sodeloval na delavnicah in obiskoval poletne tabore. V času enega študijskega leta sem spoznala, da je takšno sodelovanje pozitivno vplivalo na mladostnika, ki je bil v lastni družini neopažen in zanemarjen, zunaj družinskega kroga pa je prav tako težje vzpostavljati stike s svojimi vrstniki. Na svoj način sem mu skušala pomagati pri šolskih stvareh, večinsko

pa je najin odnos temeljil predvsem na družabništvu in na izvajanju stvari, ki jih je mladostnik rad počel. Začutila sem, da je pomembno, da mu nekdo nudi družbo in z njim deli prosti čas. Mladostnik je tako postal bolj odprt, kar se je na daljši rok pričelo kazati v tem, da se je večkrat smejal, postajal bolj samozavesten, razločnejši pri izražanju besed in mišljenja, pozitivno naravnan, spremenila se je tudi njegova drža, ki je bila bolj pokončna. Menim, da sem bila pri svojem delu uspešna, saj se mi je mladostnik odprl, mi zaupal svoje strahove, svoje želje za prihodnost.

6 PROBLEM

Z opravljanjem prakse na CSD Ljubljana Center sem bila vključena v prostovoljno sodelovanje na poletnem taboru. Tekom študija mi je tak način sodelovanja prirasel k srcu. V štirih letih sem sodelovala na treh poletnih taborih. Spoznala sem kar nekaj otrok in mladostnikov, ki so na tabore prišli prvič ali pa so se jih udeleževali že dalj časa, še preden sem bila sama seznanjena z njimi. Nekatere mladostnike sem spremljala v obdobju teh štirih let in opazila občutno pozitivno spremembo v njihovih življenjih.

Cilj mojega diplomskega dela je raziskati, kaj pomembno vpliva na otroke in mladostnike, ki so se udeležili poletnih taborov, kaj ta izkušnja predstavlja zanje in če na kakršenkoli način vpliva na njihovo osebno življenje, šolo, itd. Prav tako se sprašujem, kaj še lahko ponudimo mladim v povezavi s tabori, da bi jim pomagali pri soočanju s problemi, jim dali moč in jih opremili za prihodnost.

7 METODOLOGIJA

7.1 VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je kvalitativna, saj raziskovalni pojav sestavljajo besedni opisi, zbrani skozi osnovno empirično gradivo. Prav tako je raziskava eksplorativna ali poizvedovalna, saj je vanjo vključenih več različnih pogledov - od mnenja mladostnikov in socialnega delavca do mojih lastnih občutkov in opažanj.

7.2 MERSKI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV

Za merski instrument sem uporabila vprašalnik, ki je sestavljen iz 17 vnaprej določenih vprašanj. Vprašanja se navezujejo na temo poletnega tabora, natančneje so razvrščena po pomembnejših sklopih: pričakovanja pred taborom, občutki na taboru, vpliv tabornega prostora, navezovanje novih stikov in osebni doprinos za posameznika.

7.3 POPULACIJA IN VZOREC

Populacijo predstavljajo otroci in mladostniki različnih starosti in spola, ki sem jih v času prakse spoznala na CSD Ljubljana Center in so se v preteklosti udeležili vsaj enega izmed poletnih taborov na Dragonji, ki jih organizira CSD Ljubljana Center. V svojo raziskavo sem vključila tiste, ki so bili po mnenju socialnega delavca Janka Cafute pripravljeni sodelovati in so se kasneje tudi pozitivno odzvali na moje povabilo k sodelovanju. Intervjuje sem opravila z 10 mladostniki, pri tem pa sem poskusila dobiti približno enako število deklet in fantov. V intervjujih je sodelovalo 6 fantov in 4 dekleta.

7.4 ZBIRANJE PODATKOV

Pri zbiranju podatkov sem si pomagala z metodo spraševanja in sicer s standardiziranim intervjujem odprtega tipa. To pomeni, da sem imela že vnaprej določena vprašanja brez podanih možnih odgovorov, ki so si sledila v nekem vrstnem redu in so bila za vse intervjuvance enaka. Sodelujoči so me pri tem lahko povprašali o morebitnih nejasnostih, če morda niso razumeli kakšnega vprašanja, pa tudi sama sem jim lahko postavila kakšno podvprašanje v primeru, da se mi odgovor ni zdel ustrezen ali pa sem želela izvedeti več. S

pomočjo Janka Cafute sem pridobila kontakte mladostnikov ter jih preko telefona in elektronske pošte pozvala k sodelovanju. Opravila sem 10 intervjujev z mladostniki in si pri tem beležila odgovore na računalnik ali pa si pomagala z uporabo diktafona. Kasneje sem vsebino intervjujev s posnetka na diktafonu pretipkala na računalnik. Posamezen intervju je trajal približno 30 do 45 minut. Intervjuji so na voljo med prilogami.

7.5 OBDELAVA PODATKOV

Po zaključenih intervjujih sem zbrane besedne opise kvalitativno obdelala. Intervjuje sem zapisala v pogovornem jeziku. Določila sem jim enote kodiranja, jih odprto kodirala ter jim določila kategorije in podkategorije. Z osnim kodiranjem sem si zaradi boljše preglednosti izredno olajšala pot do končnih rezultatov.

7.6 REZULTATI

Ob zaključku svoje raziskave sem prišla do naslednjih rezultatov:

Večinski interes mladih v **prostem času** spremlja šport (nogomet, gimnastika, aerobika, rollkanje, kolesarjenje). Iz tega sklepam, da so intervjuvanci radi v naravi in se ravnaajo po zdravem načinu življenja. Poleg športa je priljubljeno branje in poslušanje glasbe, nekaj posameznikov pa se ukvarja tudi z igranjem glasbenih instrumentov (klavir, kitara). Mladostniki so izpostavili preživljanje časa z družino in prijatelji ter sprehajanje psov. Presenečena sem bila nad majhnim številom mladih, ki bi omenili uporabo računalnika in igranje računalniških iger. S tem vprašanjem sem želela pričeti pogovor oziroma intervju, hkrati pa sem dobila možnost primerjati prostochasne dejavnosti mladih z **aktivnostmi**, ki jih izvajamo na taboru. Vsekakor se v tednu dni dosti aktivnosti povezuje s športom (telovadba, rokoborba, odbojka, plavanje, nogomet). Poleg športnih aktivnosti so v ospredju družabne igre in ustvarjalne delavnice. Na taboru se trudimo za vsakega posameznika ustvariti prijetne pogoje, kot je za socialno delo značilno soustvarjanje skupnih rešitev oziroma prilagajanje dela glede na življenjski svet posameznika. Mladostniki radi omenijo lov na zaklad, ki ga zaradi velikega navdušenja sedaj prirejamo vsako leto, priljubljeno pa je tudi petje ob ognju.

Med vsemi doživetji na taboru je večina uspela opisati tisto posebno doživetje, ki se jim je vtisnilo v spomin. Odgovori se močno razlikujejo, saj se mladostniki med seboj razlikujejo in prihajajo iz različnih okolij. Doživetje, ki bo za nekoga povsem samoumevno, bo na nekoga

drugega imelo strašanski vpliv. Ena izmed udeleženk je tako opisala čustveno srečanje, ki ga je doživela na enem izmed taborov s kobiljo sosednjega kmeta. Mladostnik, ki je navdušen nad elektroniko, ni mogel nehati govoriti o izdelavi sončne elektrarne. Nekdo od udeležencev se je na taboru prvič zaljubil, nekdo pa je sklenil novo prijateljstvo. Kot kaže, je imel taborni ogenj s svojo toplino pozitiven učinek na mlade in prav tako spanje ali prehranjevanje ob ognju. Tabor na tej točki udeležencem ponudi nekaj, česar jim domače okolje ne zmore.

Mladostniki, ki so se udeležili poletnega tabora, vsekakor prihajajo iz različnih družin z raznolikim ozadjem. Temu primerno so tudi različni **razlogi za udeležbo na taboru**. Kljub temu jih večina omeni, da je bil predlog podan s strani staršev oziroma rejnikov. Nekateri povedo, da so se vključili v tabor zaradi dobre izkušnje drugih družinskih članov, ki so se predhodno udeležili tabora. Na drugi strani gre omeniti željo po novih znanjih oziroma izboljšanih socialnih veščinah, željo po druženju in navezovanju novih stikov.

Pričakovanja otrok in mladostnikov, ki so jih imeli pred taborom, so se tekom tabora v veliki večini uresničila. Nekateri so na tabor prišli brez pričakovanj in so se ob odhodu vračali z novimi izkušnjami, novimi znanji. Veliko jih ni vedelo kaj pod pojmom »tabor« pričakovati in kako se bo vse skupaj odvijalo. Strah oziroma zaskrbljenost sta bila izražena le s strani udeleženca, ki mu je bil koncept tabora pred tem tuj. Bilo je tudi nekaj domišljjskih ugibanj o pravljičnem svetu, vendar pa je velika večina pričakovala le zabavo, izvajanje delavnic ter druženje, spoznavanje novih prijateljev. Pričakovanja večine so bila dosežena in skoraj upam trditi, da tudi presežena.

Opisane **prve občutke**, ki temeljijo na spoznavanju okolja in soljudi v novem prostoru, razberem kot zelo pozitivne. Prisotna je bila začetna zaskrbljenost o zadostni količini hrane in vprašanja, kje ter kako bomo pravzaprav spali, če se bo dalo preživeti v naravi, itd. Normalno je, da je takšna skrb prisotna pri mladih, sploh pri tistih, ki niso vajeni zapuščati lastnega domačega okolja in le redkokdaj kam gredo. Spet so tukaj drugi, ki jim je samoumevno, da se v začetku poletja ali tekom leta odide na dopust. Kar nekaj mladostnikov opisuje presenečenje. Med prvimi občutki je drugačnost, nenavadnost, saj gre za popolnoma novo ozračje, ko tabor zaživi z vsemi udeleženci.

Raziskave, ki jih omenja Ruth Wilson (2008, v Kovač, 2014:4), dokazujejo, da je stopnja kreativnost igre v naravnem okolju dosti višja od tiste, ki se izvaja na igrišču. Omenja tudi, da naravno okolje na nekatere otroke vpliva tako, da so bolj družabni, asertivni ter imajo daljšo

koncentracijo pri učenju. Udeleženci so bili nad okoljem samega **tabornega prostora** v veliki meri pozitivno presenečeni in navdušeni. Naravno okolje pripomore k večji sproščenosti udeležencev in občutku doseženega osebnega miru. V takšnem okolju se je posameznik zmožen lažje odpreti in povezati z ostalimi. Kot je omenila ena izmed udeleženk, ravno takšno okolje ji daje priložnost za globlje pogovore, ki jih sicer ni zmožna. V tem času udeleženci ne uporabljajo tehnologije, zato vse skupaj zanje pomeni veliko spremembo, ki jo sama vidim kot zelo dobrodošlo pozitivno spremembo. Na moje presenečenje so tudi mladostniki prišli do spoznanja, da lahko teden dni brez skrbi preživijo brez mobilnih telefonov in računalnikov.

Na **spremembo v prijateljskih odnosih** tabor naj ne bi imel vpliva. Le eden izmed mladostnikov namreč pravi, da naj bi se odnosi s prijatelji po taboru spremenili, nekdo drug pa omeni večjo družabnost, ki se kaže v lažjem **navezovanju novih stikov**. Vsekakor so vsi mladostniki na taboru vzpostavili nove stike, saj je taborna skupnost naravnana k sodelovanju in povezovanju vseh svojih članov. Marsikdo je našel stik s svojimi vrstniki, drugi, predvsem nekoliko starejši mladostniki, pa so se bolj povezali s starejšimi oziroma s prostovoljci na taboru. Otroci, ki so v vsakdanjem življenju zanemarjeni s strani staršev, na taboru pridejo do spoznanja, da se nekdo ukvarja z njimi, da nekoga zanimajo in da komu ni vseeno zanje. Kljub temu pa med udeleženci prihaja do težav pri **ohranjanju stikov po koncu tabora**. Stiki so po koncu predvsem neredni in jih je težko vzdrževati. Večinoma se vsako leto ponovno obudijo na začetku tabora in trajajo tekom tabora, potem pa na žalost zbledijo. Ena izmed udeleženk edina omenja, da je v času otroštva na taboru spoznala osebo, ki je nanjo močno vplivala, in s katero še vedno ohranja večletno prijateljstvo.

Omenjen je enakopraven odnos z ostalimi na taboru. **Mnenje o prostovoljcih** je močno pozitivno. Posamezni udeleženci, predvsem mlajši otroci, jih vidijo v vlogi staršev, starejši pa se radi zgledujejo po njih in jih vidijo v vlogi prijateljev. Starejši mladostniki prav tako menijo, da prostovoljci druge obravnavajo primerno in se pri tem ne ravnaajo vzvišeno, kot recimo učitelji v šoli. Nudenje pozornosti in zanimanje za nekoga se seveda občuti, še toliko bolj začutijo vpliv okolja ranljivi otroci, ki sprejemajo odziv, empatijo. Občutijo lahko oporo, ki jim je dana ob iskanju ravnotežja. V skupnosti najdejo soljudi, ki jim dajejo občutek sprejetosti in pripadnosti. V intervjujih so mladostniki izpostavili pripravljenost pomoči prostovoljcev, ki so primerno ravnali v različnih situacijah in bili solidarni do ostalih.

Prav tako s strani mladostnikov ni bilo opaženih kakšnih **sprememb v odnosih z ostalimi družinskimi člani** ali spremenjene dinamike znotraj družine po taboru. Menim, da tega vprašanja pri intervjuvanju nisem povsem dobro zastavila, zato tudi odgovori nanj niso takšni, kot sem pričakovala. Za natančnejše odgovore bi morala vključiti mnenje staršev o tem, če so po prihodu s tabora opazili kakšno spremembo pri vedenju otroka. Zanimivo bi bilo dodati tudi mnenje učiteljev, predvsem pri tistih otrocih, ki so nagnjeni k problematičnemu vedenju v šoli. Kar pa se tiče **mnenja staršev o taboru**, lahko rečem, da le eden izmed mladostnikov ni izrazil mnenja staršev. Starši koncept tabora sprejemajo in ga vidijo kot zanimivega, pozitivnega. Kot dobre lastnosti mladostniki navedejo starševsko strinjanje s tabori, saj se tam ne uporabljajo mobilni telefoni, otroci in mladostniki pa se na tak način bolj povežejo in razvijejo socialne veščine.

Težko izpostavim **negativne izkušnje** mladostnikov s tabora, saj gre predvsem za težave, ki niso imele veliko povezave s samim potekom tabora. Udeleženci omenijo nesramno obnašanje mlajših otrok ali pa nadlegovanje s strani ostalih udeležencev. Do takšnega ravnanja prihaja tudi v šoli ali pa na igrišču ob sporu z vrstniki. Mladostnik kot slabo izkušnjo omeni začetno osebno predstavitev pred skupino vseh udeležencev, saj se mu zdi, da se je lažje spoznavati v manjših skupinah, individualno in ne pred vsemi. Nekateri posamezniki so bolj izpostavljeni poškodbam, tako kot recimo dekle, ki si je na taboru lažje poškodovalo stopalo in je moralo zaradi počitka izpustiti nekaj tabornih aktivnosti. Druga udeleženka pa omeni spor z družinskim članom, ki se je prav tako udeležil istega poletnega tabora.

Ob izvajanju intervjujev z mladostniki sem se najbolj razveselila ugotovitve, kako globok **osebni doprinos** ima tabor zanje, saj me je ta podatek najbolj zanimal. Veliko jih je izpostavilo spoznavanje ljudi in sklepanje novih prijateljstev, kar je bil pričakovan rezultat. Mladostniki so v povezavi s tem opisali povečano družabnost, odprtost, osebno rast, poglobljene socialne veščine in tudi izboljššan odnos z vrstniki. Pomeni jim osebno sprostitev in občutek izpopolnjenosti. Udeleženci so tekom tabora pridobivali dragocene izkušnje (npr. paziti mlajšega brata, odgovornost do drugih) in nova znanja (npr. kuharsko znanje, znanje rokoborbe), ki jih lahko povežem s preživetjem v naravi. Fantje so pridobili bližji vpogled v bolj »moška« delo, kot je nabiranje vej in žaganje drv, priprava tabornega ognja, popravilo cest, itd. Dekleta so imela možnost pogovorov s starejšimi prostovoljkami, ki so že seznanjena z materinsko vlogo in so jim znale dati veliko življenjskih nasvetov.

Končno sporočilo mladih vključuje pozitivne misli skupaj z zahvalo prostovoljcem in Janku, ki tabore vsako leto vestno organizira. Udeleženci so bili s taborom zadovoljni in so že v velikem pričakovanju naslednjega poletnega tabora. Tabor bi vsekakor priporočili ostalim. Kot **razloge za ponovno udeležbo** navajajo zabavo, počitek, pobeg od civilizacije, ena izmed udeleženk omenja tudi umik od staršev. Starejšim mladostnikom, ki kažejo zanimanje za tabore in so po mnenju Cafute dovolj odgovorni ter sposobni, se ponudi sodelovanje in pristop k prostovoljcem.

7.7 SKLEPI

Po mojih izkušnjah se mladi na poletne tabore dobro odzivajo, jih sprejemajo in si želijo več takšnih dogodkov.

Naravno, odmaknjeno okolje se izkaže za idealno, saj pomeni spremembo od vsakdana, hkrati pa so vse dejavnosti izvajane v naravi. Prostor deluje povezovalno, saj izključuje vse stvari, ki so jih mladi deležni v svojem vsakdanu - hrupno okolje je zamenjano z naravnim, brez možnosti uporabe elektrike se vsi mobilni telefoni kaj kmalu izpraznijo, prav tako ni možna uporaba računalnikov in ostale elektronike - s tem se mlade preusmeri na kakovostnejše preživljanje časa s svojimi vrstniki in ljudmi različnih generacij, kar prav tako daje celotni situaciji svoj čar. Omogoča nekakšen pozitiven umik, čas za razmislek, nove spremembe, poglobitev v nas same, pogled iz nove perspektive ali pa morda sprejetje pomembne nove osebe v naše življenje, ki nam lahko pomaga izboljšati lastno problemsko situacijo. Prepričana sem, da je vračanje v naravo učinkovit način, da vstopimo v kontakt z otroki in mladostniki, saj predstavlja preklon iz vsakdanjega življenja, začasen odhod iz utesnjenga okolja, kar je lahko tista pika na i, ki bo mladim pomagala do novih spoznanj, globljih notranjih premikov in morda prav tako novih soočenj z lastnimi problemi. Ljudje vsekakor drugače delujemo v okolju, katerega smo vajeni, in med bližnjimi, kot pa v novem, nepoznanem okolju med ljudmi, ki so nam dejansko tuji, a vemo, da imamo z njimi nekaj skupnega.

Tabor omogoča prepletanje vezi med mladostniki in strokovnimi delavci ter prostovoljci izven vsakdanjih okvirjev - pri tem ciljam na izobraževalne ustanove, zavode, centre za socialno delo, sodišča ipd. Izbrisane so vse formalne meje, kar na mladostnike deluje tako, da so v sproščenem okolju veliko bolj odprti in dostopni. Predstavlja popolnoma varen prostor za

ranljive mladostnike, ki ga zaradi avtoritarnega odnosa v šoli ali znotraj družine ne moremo ustvariti. V tem prostoru se mladi dobro znajdejo in menim, da je odličen način za dopolnitev in obogatitev odnosa pri delu z mladimi. Omogoča nam, da jih spoznamo v drugačnem, nevtralnem okolju brez motečih faktorjev, na podlagi česar oblikujemo svojstven pristop do dela z njimi. Vzorcev, ki jih mladi razvijejo v varnem okolju, marsikateri posameznik ob vrnitvi v staro okolje ne zna prilagoditi.

Otroci in mladostniki, ki so znotraj lastne družine zanemarjeni ali prezrti, se v taborni skupnosti počutijo sprejete. Tabor omogoča mnogim mladim nove poglede na svet - pozitivno mnenje o življenju in upanje, da se bodo stvari obrnile na bolje. Uči jih spoznavanja prioritet v življenju, večje odločnosti in vsestranskosti.

Kot opazne posledice mladi omenjajo tudi povečano kreativno izražanje, boljše ocene v šoli, bolj živahno življenje ter več ukvarjanja s športom in preživljanja časa v naravi. Več druženja s prijatelji ter branja in manj uporabe telefona. V drugačnem okolju pridobijo notranjo moč, ki se kaže v izboljšani samopodobi, asertivnem vedenju in večji odločnosti.

7.8 PREDLOGI

V prihodnje bi bilo morda dobro razmisliti o tem, da bi se tabor izvedel vsaj dvakrat tekom celotnega poletja. S tem bi posameznikom, ki se v določenem terminu tabora niso uspeli udeležiti (morda zaradi preživljanja poletnih počitnic kje drugje ali pa popravnih izpitov v šoli), dali dodatno možnost sodelovanja in prisostvovanja na taboru.

Smiselna bi se mi zdela tudi opcija podaljšanja tabora iz tedna dni na recimo deset ali štirinajst dni. V enem tednu se namreč mladostniki ravno prav sprostijo in privadijo drug na drugega, na novo okolje in ravno to sproščeno okolje in dobro počutje nudi ogromno možnosti za nove spremembe v življenjih teh mladostnikov.

Morda moj naslednji predlog ni povsem izvedljiv v vseh družinah, vendar menim, da bi se marsikje uspeli dobro vključiti tudi starši otrok in mladostnikov. V mislih imam, da bi lahko starši preživeli kakšno noč na taboru skupaj z njimi ali pa bi se izpeljal poseben vikend-tabor za starše in njihove otroke. Na ta način bi se lahko uspeli med seboj ponovno povezati in okrepiti ter poglobiti osebne stike.

Kot vidno popestritev izvajanja aktivnosti na taboru vidim vključitev nekaterih drugih zunanjih oseb, ki so vredne zaupanja, in bi bile pripravljene prostovoljno sodelovati z mladostniki in otroki. Morda bi bilo možno vključiti več domačinov, preprostih ljudi, ki bi delili svoje zgodbe z mladostniki. V mislih imam predvsem resnične zgodbe, ki bi inspiracijsko delovale na mlade.

8 VIRI

8.1 LITERATURA

- Bajzek, J. (2003). *Zrcalo odraščanja*. Mednarodna sociološka raziskava o odraščajočih otrocih. Radovljica: Didakta, 2003.
- Bajzek, J. (2008). *Odiseja mladih*. Radovljica: Didakta, 2008.
- Cafuta, J. (2017). *Mladi in center za socialno delo*. Neobjavljeno delo.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (1998). *Psihologija družine*. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana, 1998.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2006a). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani, 2006.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2006b). *Socialno delo z družinami*. Socialno delo, letnik 45, številka 3/5, str. 111-118.
- Dobrovoljc, A. (2007). *Življenjski svet osipnikov*. Magistrsko delo. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- Elium, J., Elium D. (2001). *Vzgoja hčera: vloga staršev v razvoju zdrave ženske*. Ljubljana: Orbis Ljubljana d.o.o.
- Furlan, M. (2003). *Vrednote mladostnikov iz »slovenskega kulturnega prostora«*. Psihološka obzorja, letnik 12, številka 2, str. 66.
- Goleman, D. (1997). *Čustvena inteligenca: zakaj je lahko pomembnejša od IQ*. Založba Mladinska knjiga.
- Gomezel, A. (2011). *Mladostniki s težavami v socialni integraciji v družinskem in šolskem sistemu*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Hadjadj, F. (2015). *Kaj je družina?* Ljubljana: Družina.
- Humljan Urh, Š. (2013). *Kulturno kompetentno socialno delo*. Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani, 2013.
- Juul, J. (2008a). *Kompetentni otrok. Družina na poti k novim temeljnim vrednotam*. Didakta, Radovljica, 2008.

- Juul, J. (2008b). *To sem jaz! Kdo si pa ti? O bližini, spoštovanju in mejah med odraslimi in otroki*. Didakta, Radovljica, 2008.
- Košir, K. (2013). *Socialni odnosi v šoli*. Maribor: Subkulturni azil, zavod za umetniško produkcijo in založništvo, 2013.
- Kovač K. (2014). *Vpliv igre v naravnem okolju na razvoj opazovalnih spretnosti predšolskega otroka*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Krajncan, M. (1999). *Doživljajska pedagogika: metoda, moda ali kaj več?* Socialna pedagogika: 1999, vol. 3, št. 2, str. 135-154.
- Krašna, K. (2013). *Stališča in izkušnje staršev z vključenostjo v otrokovo šolsko delo doma*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2004). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Mešl, N. (2008). *Razvijanje in uporaba znanja v socialnem delu z družino. Procesi soustvarjanja teoretskega znanja v praksi*. Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani, 2008.
- Milivojević, Z., Bilna, K., Kokelj, V., Kramberger, M., Steiner, T. & Kožuh, B. (2008). *Mala knjiga za velike starše: priročnik za vzgojo otrok*. Novi Sad: Psihopolis institut.
- Možina, M. (2014). *Vzgoja in psihoterapija za skupnost po sistemsko. Vzgoja v očeh psihoterapevta - pogledi in praksa različnih pristopov*, str. 215-251. Kranj: Inštitut za realitetno terapijo.
- Mrežar, A. (2013). *Uporaba konceptov socialnega dela pri mladostnikih, ki so razvili neustrezne strategije ravnanja*. Socialno delo, letnik 52, številka 4, str. 273.
- Musek J. (1993). *Osebnost in vrednote*. Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana.
- Postrak, M. (2015). *Koncepti socialnega dela z mladimi*. Socialno delo, letnik 54, številka 5, str. 269.
- Puklek Levpušček, M. (2006). *Socialna anksioznost v otroštvu in mladostništvu: razvojni, šolski in klinični vidiki*. Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete. Ljubljana 2006.

- Rener, T., Sedmak, M., Švab, A., Urek, M. (2006). *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Annales, Koper.
- Satir, V. (1995). *Družina za naš čas*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Štrukelj, N. (2008). *Obdobje adolescence in razvoj identitete: Pomen druženja v mladinski skupini*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo v Ljubljani.
- Švab, A. (2001). *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana.
- Tekavčič Grad, O. (2003). *Pogovori z ljudmi v duševnih stiskah*. Priročnik za svetovanje. Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana.
- Ule Nastran, M. (1993). *Psihologija vsakdanjega življenja*. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
- Ule, M. (1988). *Mladina in ideologija*. Delavska enotnost, Ljubljana.
- Ule, M. (2008). *Za vedno mladi?* Socialna psihologija odraščanja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M., Miheljak, V. (1995). *Prihodnost mladine*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zbirka Juventa.
- Verbič, L. (2013). *Vzgojni stili in odnosi v družini*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Zupan, S. (2016). *Vzgoja dečkov in deklic*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta.

8.2 INTERNETNI VIRI

- Družinski center Dlan. *Teorija spola*. Dostopno na spletu: (Ogledano 18.4.2017)
- International Federation of Social Workers. *Global Definition of Social Work*. Dostopno na spletu: (Ogledano 10.3.2017)
- Kapetanović, Ž. 2013. *Starši ste vedeli, da tako škodujete otrokom?* Dostopno na spletu: (Ogledano 30.1.2017)
- Obzornik zdravstvene nege. *Vedenjski znaki spolnega razvoja pri otroku*. Dostopno na spletu: (Ogledano 30.4.2017)
- Uradni list Republike Slovenije, številka 69. *Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih*. Dostopno na spletu: (Ogledano 9.4.2017)

- WHO, World Health Organization. *Recognizing Adolescence*. Dostopno na spletu: (Ogledano 19.1.2017)

9 PRILOGE

9.1 Priloga 1: Vprašalnik za mladostnike

1. *Kako poteka tvoj vsakdan? (Prosti čas, zanimanja, hobiji..)*
2. *Kaj je bil razlog, da si se odločil/-a za udeležbo na taboru?*
3. *Kakšna so bila tvoja pričakovanja pred odhodom na tabor?*
4. *Kakšni so bili tvoji prvi občutki, ko si prišel/-a na tabor?*
5. *Kako meniš, da je nate vplivalo naravno okolje tabornega prostora?*
6. *Kaj tebi osebno pomeni poletni tabor in druženje z ostalimi udeleženci?*
7. *Kakšen občutek si imel/-a v družbi ostalih prostovoljcev okrog tebe?*
8. *Si na taboru vzpostavil/-a nove stike?*
 - a) *Ti je bil kdo še posebno všeč?*
 - b) *Še vzdržuješ stik s to osebo/-ami?*
 - c) *Ali koga nisi maral/-a? Zakaj?*
9. *Kaj o taboru menijo tvoji starši?*
10. a) *Ali se je tvoj odnos z ostalimi družinskimi člani po taboru kaj spremenil?*
b) *Ali se je tvoj odnos s prijatelji po taboru kaj spremenil?*
11. *Imaš po taboru drugačno mnenje o sebi, se vidiš na drugačen način?*
12. *Se je karkoli v tvojem življenju spremenilo, če primerjaš čas pred in po zaključku tabora?*
13. a) *Imaš v spomin na tabor kakšno posebno doživetje, ki bi ga želel deliti?*
b) *Imaš morda tudi kašno negativno izkušnjo?*
14. *Katera od aktivnosti na taboru ti je bila najbolj všeč in česa nisi maral/-a?*
15. *Si se na taboru naučil/-a česa uporabnega?*
16. *Bi se tabora še udeležil/-a in zakaj?*
17. *Bi rad/-a še karkoli sporočila v povezavi s poletnim taborom?*

9.2 Priloga 2: Intervju 1

1. *Kako poteka tvoj vsakdan? (Prosti čas, zanimanja, hobiji..)*
»S športom se ukvarjam. Šel bom na NPK. Karte igram, TCG karte. Ples.«

2. Kaj je bil razlog, da si se odločil/-a za udeležbo na taboru?
»Zanimanje kako tabor zgleda. Janko me je povabil k sodelovanju.«
3. Kakšna so bila tvoja pričakovanja pred odhodom na tabor?
»Prvič sem šel na tabor tako, da sem mislil, da bo bolj strašljivo. Sicer pa, da bo zabavno. Rekel je, da bo v bližini tolmun, tako, da plavanje, šport, delavnice kakšne. postavljanje šotorov glede na to, da je bil tabor. Pričakoval sem, da bomo na ognju pekli marshmallowse in streljali s pravim lokom.«
4. Kakšni so bili tvoji prvi občutki, ko si prišel/-a na tabor?
»Čudni občutki, drugačni kot sem si mislil. Mislil sem, da bodo šotori in jih ni bilo. Bilo je več ljudi, kot sem mislil, da jih bo. Jaz se zmeraj najprej oddaljim in potem poskušam sprejeti druge.«
5. Kako meniš, da je nate vplivalo naravno okolje tabornega prostora?
»Dobro. Boljše sem se počutil, nisem želel oditi domov na koncu. Več energije sem imel na koncu tabora. drugače sem spal in sem se moral ponovno navaditi na jogi. Bolj proti koncu, ko sem spoznal tebe, Hameda itd. sem se bolj sprostil in počutil sproščeno. Užival sem, ko smo igrali damo in se igrali v vodi.«
6. Kaj tebi osebno pomeni poletni tabor in druženje z ostalimi udeleženci?
»Zabavo, delavnice, streljanje z lokom. Nove izkušnje, novi stiki z ljudmi, novi prijatelji.«
7. Kakšen občutek si imel/-a v družbi ostalih prostovoljcev okrog tebe?
»Meni je bilo všeč. S Hamedom smo delali delavnice wrestlinga, kar je bilo zakon. Bebine delavnice so bile dobre. Edijeve delavnice so bile tudi dobre, od Jošta tudi. Dajali so mi dober občutek. Ena od prostovoljk mi je bila nadvse všeč.«
8. Si na taboru vzpostavil/-a nove stike?
»Ja.«
 - a) Ti je bil kdo še posebno všeč?
»Ja. S Hamedom definitivno in Edijem. S tabo. Pa Dani.«
 - b) Še vzdržuješ stik s to osebo/-ami?
»S Hamedom občasno pa s teboj.«
 - c) Ali koga nisi maral/-a? Zakaj?
»Imel sem manjše probleme z mularijo, ker so bili malo nesramni.«
9. Kaj o taboru menijo tvoji starši?

»Da je v redu ideja, da grem. Da bi bilo zanimivo, da grem. Ona (mama) je podpirala idejo za tabor nasploh.«

10. a) Ali se je tvoj odnos z ostalimi družinskimi člani po taboru kaj spremenil?

»Ne. To bi bolj opazila moja mami. Ne vem, če se je sploh kaj spremenilo.

b) Ali se je tvoj odnos s prijatelji po taboru kaj spremenil?

»Niti ne s prijatelji. Takrat niti nisem imel prijateljev. Na taboru sem spoznal tebe, Hamedu in še nekaj ljudi.«

11. Imaš po taboru drugačno mnenje o sebi, se vidiš na drugačen način?

»Definitivno sem se bolj začel ukvarjati s športom. Z rokoborbo. Veliko raje imam naravo in tabore. Odprt sem že itak celo življenje celo preveč.«

12. Se je karkoli v tvojem življenju spremenilo, če primerjaš čas pred in po zaključku tabora?

»Več ali manj sem se začel več ukvarjati s športom. Na taboru sem se zatreskal. Bilo je lepo. Ugotovil sem, da so mi starejše punce veliko bolj všeč kot mlajše. Starejše punce imate več v glavi kot mlajše.«

13. a) Imaš v spomin na tabor kakšno posebno doživetje, ki bi ga želel deliti?

»Rokoborba in definitivno obisk policije. Prišli so preverjati glede na to, da smo bili na meji. Potem so nam kazali njihovo orodje – lahko sem držal pištolo v roki in jo napel. Občutek je bil zanimiv in zabaven.«

b) Imaš morda tudi kašno negativno izkušnjo?

»Poleg tamalih? Kakšna zadeva, ki mi ni bila všeč? Ne da bi jaz vedel zdajle na pamet oziroma ne.«

14. Katera od aktivnosti na taboru ti je bila najbolj všeč in česa nisi maral/-a?

»Plavanje v tolmunu in rokoborba. Na začetku sem za nekatere aktivnosti mislil, da mi ne bodo všeč, pa so mi bile.«

15. Si se na taboru naučil/-a česa uporabnega?

»Ja. Kako igrati damo, rokoborbo. Rokoborba bi mogoče lahko bila uporabna.«

16. Bi se tabora še udeležil/-a in zakaj?

»Ja. Ker je zanimivo, zabavno.«

17. Bi rad/-a še karkoli sporočila v povezavi s poletnim taborom?

»Zahvala Janku, da me je povabil in Hamedu, da me je naučil rokoborbe. Pa zahvala Jani za lepe dneve.«

9.3 Priloga 3: Intervju 2

1. Kako poteka tvoj vsakdan? (Prosti čas, zanimanja, hobiji..)
»Rad hodim na treninge gimnastike, igram nogomet v prostem času, igram kitaro.«
2. Kaj je bil razlog, da si se odločil/-a za udeležbo na taboru?
»Ne vem, v bistvu rejnica mi je rekla, da je tabor in če bi šel pa sem rekel, da ja. Rad se družim.«
3. Kakšna so bila tvoja pričakovanja pred odhodom na tabor?
»Velik prostor. Ne vem, nisem si mogel predstavljati kako lahko zunaj spiš. Vedel sem, da bomo plavali.«
4. Kakšni so bili tvoji prvi občutki, ko si prišel/-a na tabor?
»Fajn, plavali smo. Prijetno. Presenetili so me novi, veseli ljudje. Taborni ogenj ob glasbi.«
5. Kako meniš, da je nate vplivalo naravno okolje tabornega prostora?
»Meni je bilo všeč, da smo bili ves čas zunaj in da ni bilo toliko hrupa.«
6. Kaj tebi osebno pomeni poletni tabor in druženje z ostalimi udeleženci?
»Ja, všeč mi je. Ne vem, jaz takoj pomislim na taborni ogenj, ne vem zakaj.«
7. Kakšen občutek si imel/-a v družbi ostalih prostovoljcev okrog tebe?
»Super so.«
8. Si na taboru vzpostavil/-a nove stike?
»Ja.«
 - a) Ti je bil kdo še posebno všeč?
»Ja, ne želim omeniti. Vsi so mi bili všeč.«
 - b) Še vzdržuješ stik s to osebo/-ami?
»V stiku samo na taboru.«
 - c) Ali koga nisi maral/-a? Zakaj?
»Včasih se s kom skregaš, pa se potem spet pobotaš in si ponovno prijatelj. Nobenih zamer.«
9. Kaj o taboru menijo tvoji starši?
»Rejnici je všeč, da mi hodimo na ta tabor zato, ker je brez telefonov in teh zadev.«
10. a) Ali se je tvoj odnos z ostalimi družinskimi člani po taboru kaj spremenil?
»Pač ne vem. Enako, vsi smo bili drug do drugega prijazni.«
 - b) Ali se je tvoj odnos s prijatelji po taboru kaj spremenil?

»Na odnos s prijatelji ni vplival.«

11. Imaš po taboru drugačno mnenje o sebi, se vidiš na drugačen način?

»Ne vem, ker nikoli nisem razmišljal o tem. Ampak mogoče. Ja, rad imam prijatelje in rad se družim s prijatelji. Več kot jih je, boljše je. Moraš jih dobro spoznati.«

12. Se je karkoli v tvojem življenju spremenilo, če primerjaš čas pred in po zaključku tabora?

»Malo manj telefona, čeprav ga niti ne uporabljam toliko. Jaz sem bil že ves čas družaben.«

13. a) Imaš v spomin na tabor kakšno posebno doživetje, ki bi ga želel deliti?

»Joštova hrana. Ne vem, da ješ ob ognju ali pa kaj takšnega.«

b) Imaš morda tudi kašno negativno izkušnjo?

»Mislim, da to pa ne. Meni je bilo vse všeč.«

14. Katera od aktivnosti na taboru ti je bila najbolj všeč in česa nisi maral/-a?

»Plavanje in lov na zaklad. Ne vem. Nič, česar ne bi maral.«

15. Si se na taboru naučil/-a česa uporabnega?

»Verjetno je bilo kaj, samo, da se ne spomnim. Ja recimo kuhanje, pranje posode ja.«

16. Bi se tabora še udeležil/-a in zakaj?

»Ja, ker mi je všeč. Fajn ljudje.«

17. Bi rad/-a še karkoli sporočila v povezavi s poletnim taborom?

»Dobro je, da Janko organizira vse in si vse to zamisli, prinese material, itd.«

9.4 Priloga 4: Intervju 3

1. Kako poteka tvoj vsakdan? (Prosti čas, zanimanja, hobiji..)

»Ponavadi zjutraj čim kasneje vstanem in imam večino dneva fax. Po faxu pridem domov. Ob torkih imam aerobiko, če uspem grem sedaj, ko je toplo kam z rolerji. Rada preberem kakšno knjigo, a trenutno bolj malo. Rada spim. Večinoma se vse ponavlja.«

2. Kaj je bil razlog, da si se odločil/-a za udeležbo na taboru?

»Razlog sta bila moja dva brata, ki sta že bila tam in sta imela zelo dobro izkušnjo. Brat X je prišel s tabora povsem prerojen in sem opazila spremembo na njem. Ni uporabljal telefona itd. V tistem terminu sem imela čas in sem se udeležila, ker sem videla kako sta onadva uživala.«

3. Kakšna so bila tvoja pričakovanja pred odhodom na tabor?
- »Vedela sem, da ne bo signala za telefon. V resnici me to ni dodatno spodbudilo, mogoče bi me zdaj. Vedela sem, da bom spoznala veliko novih ljudi. V resnici se nisem ničesar bala ali bila živčna, saj sem bila že od majhnega navajena na obiskovanje kolonij in nisem imela kakšnih stisk. Mogoče sem upala, da bodo tam ljudje moje starosti in potem je bilo ful dober, ko sem tam vas spoznala študentke.«*
4. Kakšni so bili tvoji prvi občutki, ko si prišel/-a na tabor?
- »Na koncu je bilo ful dobro. Spoznala sem ljudi, našla sem si tiste, ki mi ustrezajo. Vem, da mi je ful pomagalo, da smo skupaj igrali karte in se še bolj povezali.«*
5. Kako meniš, da je nate vplivalo naravno okolje tabornega prostora?
- »Bolj sem se sprostila se mi zdi in bila zelo sproščena. Meni je bilo ful fajn res, pač tko tolmun in vse, druženje. Vem, da mi je bilo res lepo doživetje, ko sem spala ob ognju. Drugače res mislim, da zelo dobro učinkuje, da smo nekje na samem, da ni motečih stvari, da slišiš vodo, da slišiš krike otrok, da smo peli pesmi ob ognju, da nam je bilo skupaj vroče čez dan. Jaz ne maram vasi, ker je tam ful tiho in dolgočasno, tukaj pa smo vsi skupaj in vedno nekaj dogaja.«*
6. Kaj tebi osebno pomeni poletni tabor in druženje z ostalimi udeleženci?
- »Meni je to sedaj kot kraj, kjer so osebe, s katerimi lahko imam kak globlji pogovor, ker v tem realnem svetu nimaš časa za to. Se mi zdi, da se v drugačnem okolju lažje odprem. Pa tudi potem nekako vidim in spoznavam drugačne poglede, ker so tam različne osebe in tudi starejši, vidim, kako so si oni ustvarili življenje in kako oni gledajo nanj. Pa tudi pomislim na karte. 100%. Pomislim na to, da se bomo zabavali in plavali v mrzli vodi.«*
7. Kakšen občutek si imel/-a v družbi ostalih prostovoljcev okrog tebe?
- »Občudujem njihov odnos do nas, njihova dobra narava, pač to mi je tko ful vrede. Vsi so zelo delovni in želijo pomagati drugim. Včasih se sam počutiš, da nisi tak. Vedno se trudiš biti čim boljši, vsaj jaz mislim tako. Od tistih, ki sem želela, sem dobila občutek sprejetja. Vsi so se mi zdeli v redu.«*
8. Si na taboru vzpostavil/-a nove stike?
- »Ja.«*
- a) Ti je bil kdo še posebno všeč?

»Ja, so osebe, ki so mi ljube in se jih razveselim, ko jih vidim ali slišim kaj o njih. Vesela sem, da sem jih spoznala in me veseli, da je obojestransko, da so tudi oni veseli, da me vidijo.«

b) Še vzdržuješ stik s to osebo/-ami?

»Ja, poskušam z dvema, bolj težko. Večinoma potem vse nadoknadimo na taboru.«

c) Ali koga nisi maral/-a? Zakaj?

»Nisem preveč marala teh najstniških izbruhov in najstniških neumnosti, ki so mi šli na živce in so se mi zdeli malo brez veze, ker sem bila tudi sama tam pred nekaj leti. To, pa kakšnih najmlajših, če so bili poredni. Rajši imam, če je vse skupaj bolj mirno, veselo, normalno.«

9. Kaj o taboru menijo tvoji starši?

»Spodbuja me, da hodim na tabore in da se mi okrepi socialni čut. Da sem tam s sebi podobnimi, zorim in odraščam. Zelo pozitivno.«

10. a) Ali se je tvoj odnos z ostalimi družinskimi člani po taboru kaj spremenil?

»Nič ni vplivalo na odnose z ostalimi. Jaz osebno nisem ničesar opazila. Mogoče si potem, ko prideš domov, malo bolj pod vtisom in imaš zagon s tabora, ampak potem čez čas ugotoviš, da si še vedno v istem okolju in ne moreš česa spremeniti, padeš nazaj v rutino. mislim, da bi, ker je vseeno nekakšen odklop in stvari vidiš v drugačni luči. Mislim, da bi več takšnih druženj pozitivno vplivalo na dosego mojih ciljev, ker je vseeno nekakšen odklop in stvari vidiš v drugačni luči.«

b) Ali se je tvoj odnos s prijatelji po taboru kaj spremenil?

»Ne. Nikoli nisem česa, kar bi pridobila na taboru prenesla na prijatelje, to sta zame dva povsem različna svetova.«

11. Imaš po taboru drugačno mnenje o sebi, se vidiš na drugačen način?

»Mislim, da sem se že brez taborov spremenila, počasi odraščam.«

12. Se je karkoli v tvojem življenju spremenilo, če primerjaš čas pred in po zaključku tabora?

»Od zmeraj sem bila odprta v šoli, nič se ni spremenilo. Stvari so se spremenile, a ne vem, če je to kaj povezano s taborom.«

13. a) Imaš v spomin na tabor kakšno posebno doživetje, ki bi ga želel deliti?

»Spomnim se, ko sem imela en tak polnočni pogovor s Tajdo. Vsi so že spali, midve pa sva še kar govorili. Zabavno je bilo početi kakšne neumnosti ponoči z ostalimi moje starosti, npr., ko smo porisali ostale po obrazu. Ful so mi bili všeč tudi ti lovi na

zaklade, ker se potem bolj spoznaš z drugimi, ko si v mešanih skupinah. Pa modna revija mi je bila fajn, ko sem pomagala.»

b) Imaš morda tudi kašno negativno izkušnjo?

»Če že, se spomnim dogodka, ko sem se sama počutila krivo, ker sem nekaj omenila pred mlajšimi. Včasih kar rečeš kakšno neumnost. To je bilo to, drugače pa se ne spomnim, vsi so bili res prijazni do mene.»

14. Katera od aktivnosti na taboru ti je bila najbolj všeč in česa nisi maral/-a?

»Ustvarjanje skupinske slike, ko smo vsi skupaj nekaj narisali. Takrat smo se vsi kreativno izražali in se mi zdi, da mi to manjka. Ne, meni je bilo vse v redu. Do ničesar nisem imela velikega navora.»

15. Si se na taboru naučil/-a česa uporabnega?

»Mogoče biti bolj odločna. Pa da imaš lahko zelo velik vpliv na druge.»

16. Bi se tabora še udeležil/-a in zakaj?

»Seveda. Zdaj bom prostovoljka tako, da ja. Ne vem kakšno vlogo in odgovornost bom imela, ampak verjamem, da me boste vi vodili.»

17. Bi rad/-a še karkoli sporočila v povezavi s poletnim taborom?

»Upam, da se bomo imeli letos na taboru dobro, dobili dosti sonca, se nakopali, uživali in se še bolj zabavali kot po navadi, ker bom sedaj tudi jaz prostovoljka.»

9.5 Priloga 5: Intervju 4

1. Kako poteka tvoj vsakdan? (Prosti čas, zanimanja, hobiji..)

»V prostem času poslušam glasbo, berem knjige, uporabljam in kaj iščem po računalniku, igram kakšno spletno igro. Velikokrat hodim tudi na sprehode s hčerko rejnice, ki ima dojenčka. Urejam svojo sobo. Družim se z družino, grem na nogomet, kdaj grem teči. Kdaj pa kdaj se dobim s kakšnim prijateljem.»

2. Kaj je bil razlog, da si se odločil/-a za udeležbo na taboru?

»Razlog je bil, da me je rejnica povabila na tabor, da čuvam mlajšega brata in razvijem socialne veščine, kot je druženje. Jaz nisem želel, ona je rekla naj grem.»

3. Kakšna so bila tvoja pričakovanja pred odhodom na tabor?

»Predstavljal sem si, da bo to v naravi in da boš mogel tam preživeti. Nisem imel ravno predstave o tem kako naj bi to potekalo. Upal sem, da bom tam preživel en

teden. Presenečen sem bil, da smo imeli dobro hrano. Pričakovanja so bila nizka, jaz sem želel, da čim prej izginem s tega tabora.»

4. Kakšni so bili tvoji prvi občutki, ko si prišel/-a na tabor?

»Ne vem. Jaz sem taka oseba, da rabim nekaj časa, da spoznam nove ljudi in se menim. Občutki so bili dobri, ni bilo tako grozno, kot je zgledalo pred taborom. Všeč se mi bile jutranje aktivnosti, telovadba. Všeč mi je bilo tudi, ker smo bili na taboru tudi starejši in mlajši in si lahko našel kakšne vrstnike. Druženje ob ognju je bilo pozitivno.»

5. Kako meniš, da je nate vplivalo naravno okolje tabornega prostora?

»Meni je bilo všeč. Dobiš nek mir, ker si oddaljen od vseh medijev, tehnologije. Dobiš za en teden miru in se oddaljiš od te globalizacije. Narava je pozitivna stvar bi jaz rekel. Recimo, da ja. Čeprav nisem bil tudi miren, ker nisem bil na internetu, ampak recimo, da sem bil miren, ker sem bil v naravi.»

6. Kaj tebi osebno pomeni poletni tabor in druženje z ostalimi udeleženci?

»Da se lahko distanciram od tega sveta. Po drugi strani mi je pa tudi dolgčas na taboru, ker ne vem kaj bi delal. Ampak mi je vredno, ker se lahko izklopim za en teden.»

7. Kakšen občutek si imel/-a v družbi ostalih prostovoljcev okrog tebe?

»Prostovoljci so tam, da pomagajo tistim, ki vodijo tabor, torej Janku in Bebi in hkrati, da se ob tem učijo, raziskujejo in proučujejo socialne pojave, da otroke spoznavajo, da pač vidijo kako to zgleda. To je za njih dobra izkušnja, ker v praksi vidijo kako gre to socialno delo. Mogoče je njim tudi boljše, ker so otroci v naravi in na počitnicah in lažje pristopajo do njih, kot pa da bi jim rekli 'Ja, pridi na CSD, se bomo pogovarjali.' Jaz bi rekel, da ok, da so me obravnavali bolj kot zrelo osebo, ne kot otroka, bolj smo si bili kot kolegi, kot odnos študent-študent. Vsaj jaz mislim, da me prostovoljci niso jemali kot nekakšen problem, ampak kot pomoč, bi jaz rekel.»

8. Si na taboru vzpostavil/-a nove stike?

»Ja, sem vzpostavil nove stike.»

- a) Ti je bil kdo še posebno všeč?

»Vsi so bili ok, noben ni izstopal.»

- b) Še vzdržuješ stik s to osebo/-ami?

»Rednega stika ne.»

- c) Ali koga nisi maral/-a? Zakaj?

»Ne.»

9. Kaj o taboru menijo tvoji starši?

»Misli, da moram iti, ker je dobro zame, da se družim, da je to koristno, da mi to ne škodi.«

10. a) Ali se je tvoj odnos z ostalimi družinskimi člani po taboru kaj spremenil?

»Niti ne.«

b) Ali se je tvoj odnos s prijatelji po taboru kaj spremenil?

»Ne.«

11. Imaš po taboru drugačno mnenje o sebi, se vidiš na drugačen način?

»Recimo, da ja. Tam sem bolj razmišljal kaj bi moral spremeniti v svojem življenju. Da bi moral imeti še druge interese. Recimo, da sedaj bolj berem knjige. Sam sem prišel do tega mnenja, da moram razvijati svoje interese in nadaljevati, biti bolj vsestranska oseba bi jaz temu rekel.«

12. Se je karkoli v tvojem življenju spremenilo, če primerjaš čas pred in po zaključku tabora?

»Jaz bi rekel, da sedaj bolj vem katere so moje prioritete in na njih poskušam graditi svoje življenje. Na primer konkretni primer je, da mi je zdaj prioriteta, da je bolje, da sedaj delam kaj v službi kot, da bluzim doma na računalniku. Šolski uspeh – vse je povezano s prioriteta. Prijateljev imam malo. Nič se ni spremenilo, kar bi bilo povezano s taborom.«

13. a) Imaš v spomin na tabor kakšno posebno doživetje, ki bi ga želel deliti?

»Ja. Dobro sem se ujel s fantom X. Na prejšnjih taborih ni bilo dosti fantov, s katerimi bi se lahko pogovarjal, ker so bile same punce. Mogoče sem se poistovetil z njim, ker je bil tudi on prvič na taboru in želel čim prej domov, kot jaz prvič. Nekako sem bil v istem položaju kot on.«

b) Imaš morda tudi kašno negativno izkušnjo?

»Zjutraj so me vsi topli. (smeh) Nič ni bilo slabih izkušenj.«

14. Katera od aktivnosti na taboru ti je bila najbolj všeč in česa nisi maral/-a?

»Recimo, da mi je bil všeč taborni ogenj in lov za zakladom. Ne.«

15. Si se na taboru naučil/-a česa uporabnega?

»Kako čuvati mlajšega brata. Bo, če na primer nekdo rabi, da mu čuvaš otroka, je to uporabno, ker veš, da je to neka odgovornost.«

16. Bi se tabora še udeležil/-a in zakaj?

»Ja. Ker rejnica tako želi in ker je meni ok biti tam teden dni v naravi.«

17. Bi rad/-a še karkoli sporočila v povezavi s poletnim taborom?

»Vse je super.«

9.6 Priloga 6: Intervju 5

1. Kako poteka tvoj vsakdan? (Prosti čas, zanimanja, hobiji..)

»Kar se mojega vsakdana tiče sedaj sem vse bolj usmerjena v pisanje stvari, večinoma te manjše zgodbe ali pa manjše alineje in pa skečiranje oziroma risanje. Tudi na računalniku in tudi na zvezkih. Drugače pa jaz tudi preizkušam kakšne moderne, aktualne stvari, da malo pogledam naokoli kadar vidim kakšno sporočilo, mislim kakor je sedaj na Ljubljanskem gradu, ko imajo tisti Moonolite znova, prej je bil na Trgu Republike, pred Parlamentom, sedaj je na Ljubljanskem gradu in sedaj lahko z njim interaktiraš tudi na dnevni ravni. Drugače pa sem še vedno zainteresirana v staro branje in gledanje kaj točno se dogaja okoli mene. Živalstvo.«

2. Kaj je bil razlog, da si se odločil/-a za udeležbo na taboru?

»Meni so rekli, da sem imela 12 let, ko sem prvič odšla na tabor, tako, da je že več kot desetletje sedaj. Če jaz sedaj pogledam samo sebe nazaj toliko let, moj glavni razlog zakaj neki sem šla na tabor, je bilo zaradi tega, ker me je zelo zanimalo in sem imela tudi vizije, češ kako zabavno bi bilo, da bi se srečali z drugimi ljudmi ter seveda tudi zaradi tega, ker, glavni razlog je seveda bila tudi Merđa in pa kozlički, ker sem bila ljubiteljica živali. Merđa, velika kobilica. To je bilo na stari lokaciji. Sicer ji je bilo ime Mercedes, ampak smo jo stalno klicali Merđa in stalno nas je obiskovala. In mislim tekom teh različnih taborov smo tudi videli spremembe, kar se tiče teh njenih kozličkov, iziroma prej so bili trije, potem pa samo dva, kako so sledili Merđi kot, da bi bila njihova mama. To je bilo meni hecno, njim pa tudi zelo.«

3. Kakšna so bila tvoja pričakovanja pred odhodom na tabor?

»No, moja pričakovanja, kar se tiče popolnoma prvega tabora je bilo to, da bi se tam stalno samo zabavali. Mislim kot nekakšen pravljичni svet ali nekaj takega. In da se bomo vsi dobro razumeli med sabo. Edina stvar kar sem bila razočarana je bilo to, da so bili v taboru tudi ljudje, ki so mene stalno »bockali« naokoli. Samo drugače pa so mi bila izpolnjena še posebej, ker sem prvič videla Merđo.« (smeh)

4. Kakšni so bili tvoji prvi občutki, ko si prišel/-a na tabor?

»Moj prvi občutek je bil »Uau!« (smeh). Potem pa, ko sem jaz malo pogledala naokoli, zaradi tega, ker stalno, ko pride novo mesto, stalno jaz obkrožim to mesto in pa si ga ogledam z vseh strani. Potem pa se mi je zdelo tudi malo hecno, da smo imeli neko staro kad tam stran od tabora. to je bilo še v tistem prvem, višinskem taboru. Pa se mi je zdelo malo hecno, da so tudi tam imeli kad takole pod taborom med odpadno zaradi tega, ker sem se potem spomnila vseh tistih obiskov drugih ljudi, ko sem stalno videla, da so imeli zraven hiše ali pa zraven njihove posesti je bila stalno neka stara kad. Pa se mi je zdelo hecno, da je bila kad tudi tam.« (smeh)

5. Kako meniš, da je nate vplivalo naravno okolje tabornega prostora?

»Ja, jaz bi lahko temu rekla, da mi je zelo pozitivno vplivalo zaradi tega, ker moje oči so se lahko spočile, lahko smo tudi videli nekaj izmed teh živali, ki jih nikoli ne vidiš tukaj v mestih. Kot na primer v mestih pogosto vidiš sive vrane, tam v naravi imaš dosti te manjše ptice pevke, to se vse na veliko opazi, mislim manj teh mestnih živelja imaš, več tega naravnega. In pa seveda tudi iz žuželčjega sveta vidiš čisto drugačne stvari.«

6. Kaj tebi osebno pomeni poletni tabor in druženje z ostalimi udeleženci?

»Zame to pomeni približno tako, kakor je v bistvu opisano, druženje s soudeleženci in pa tudi malo urejanje samega tabornega prostora. Drugače pa to tudi večinoma pomeni, da je potrebno poskrbeti za red medtem, ko pa še vedno pustiš prostor za zabavo in igro. Mislim, moraš imeti malo reda, ampak moraš hkrati pustiti tudi prostor za ljudi, da se malo bolj sprostijo.«

7. Kakšen občutek si imel/-a v družbi ostalih prostovoljcev okrog tebe?

»Jaz sem jih v bistvu videla skoraj kot starše. Vsaj takrat nazaj, ko sem bila na prvem taboru, pa sem se stalno na njih obrnila kadar sem imela kakšne težave.«

8. Si na taboru vzpostavil/-a nove stike?

»Vsekakor to ja, je očitno.« (smeh)

- a) Ti je bil kdo še posebno všeč?

»Kakor jaz vem to je bil tisti prvi tabor, ko sem jaz srečala Zdenko.«

- b) Še vzdržuješ stik s to osebo/-ami?

»Z njo še zmeraj vzdržujem stike, tudi po toliko letih. Ja, vzdržujem približno eno polovico vse stikov, ki sem jih dobila iz prejšnjega tabora, zato, ker je veliko ljudi prihajalo in odhajalo in glede na to, da sem bila na skoraj vseh taborih, se jaz nisem mogla kaj preveč navaditi kar se tiče odhajanja in prihajanja. Mislim zame so bili,

mislim čez nekaj časa so mi bili ljudje skoraj tako kot ptice – nekateri pridejo, nekateri odidejo.»

c) Ali koga nisi maral/-a? Zakaj?

»Meni se zdi, da eden starejši fant s prvega tabora, meni se zdi, da sem ga poznala z osnovne šole, ampak je bil dosti starejši. Samo zato, ker on je bil ustrahovalec in me je stalno »bockal« tukaj naokoli tako, da sem bila lahko samo srečna, da je bil moj brat z mano na prvem taboru samo zato, ker me je branil. Ja v drugem taboru, ja tudi preko starejših oseb in tudi preko brata sem jaz reševala ta problem, samo mislim tudi, ko sem jaz potem prišla na drug tabor, potem tega ustrahovalca ni bilo več, pa je bilo vse dosti bolj tako, ustaljeno.»

9. Kaj o taboru menijo tvoji starši?

»Starš. (smeh) Kar se tiče tabora moj oče je stalno za, da jaz stalno grem na tabor. Ne samo zato, da bi se odmaknila iz mestnega okoliša, ampak tudi, da bi se tudi doma malo kaj bolj sprostile stvari, zaradi tega, ker je precej utesnjeno, če smo trije tam doma, takrat, ko sta dva je dosti bolj odprto.»

10. a) Ali se je tvoj odnos z ostalimi družinskimi člani po taboru kaj spremenil?

»Ne. Mislim bolj se je spremenil odnos med mano in ostalimi udeleženci tabora. Jaz sem največkrat navezala stike s temi, ki so bili okoli mene, ne pa preveč z bratom ali pa z drugimi stvarmi. Saj kakor jaz vem brat je bil samo na treh taborih, nato pa se je permanentno umaknil.»

b) Ali se je tvoj odnos s prijatelji po taboru kaj spremenil?

»Ne.»

11. Imaš po taboru drugačno mnenje o sebi, se vidiš na drugačen način?

»Ja, kar se tiče vseh teh taborov oziroma kar se prvega tabora tiče sem se jaz počutila bolj tako duševno, kot, da sem jaz zopet duševno zrasla na nekem nivoju zaradi tega, ker sem videla toliko novih stvari in ko sem prišla do toliko novih spoznanj. Kar pa se tiče v primerjavi z drugimi tabori, se je vse to le nabralo in sem preko tega dobila kar precejšen koš modrosti. Tako od drugih ljudi, kot pa tudi od narave same. Samo zaradi tega, ker sem jaz usmerjena »in«, kar se tiče moje osebnosti. Jaz sem mediator tako, da mi ti tabori res dobro delujejo, tudi meni in tudi drugim ljudem. Še posebej, če jaz najdem košček čisto sama zase, da se lahko odmaknem.»

12. Se je karkoli v tvojem življenju spremenilo, če primerjaš čas pred in po zaključku tabora?

»No pred taborom sem jaz stalno imela to nekakšno željo, da bi mogoče šla na še kakšno dogodivščino zunaj mesta samo zaradi tega, ker če greš stalno na Rožnik ali na Golovec, potem počasi postane malo tako, monotono. Tako, da ta tabor, ko sem jaz slišala za to, je bil zame sijajna priložnost, da bi lahko šla zopet nekam v širši svet pogledati in pa da bi lahko po možnosti mogoče imela še kakšne druge zgodbe, da bi lahko povedala v šoli, zaradi tega, ker sem bila jaz v šoli ena izmed tistih, ki ni imela veliko zgodb za govoriti. Mislim, drugi so zelo radi čebljali kaj točno se jim je dogajalo, ker so stalno potovali, samo jaz pa sem bila ena izmed tistih, ki je bila bolj tiho. Pa so me tudi spraševali ali imam kakšno zgodbo, pa sem jaz večinoma rekla ne.« (smeh) Ja. Po taboru pa je moje življenje postalo dosti bolj živahno. In mislim pa sem tudi govorila veliko tega kar se mi je dogajalo na taborih kot anekdote svojim sošolcem in sošolkam pa sem tako tudi izboljšala odnose. V osnovni pa tudi v srednji šoli. Seveda v srednji šoli so mi ti tabori pripomogli k boljšim ocenam pri biologiji. Ja, prej sem imela kar precej problemov, zaradi tega, ker sem bila ena izmed tistih, ki je bila stalno ustrahovana naokoli, pa sem se morala kar precej umakniti stran, da sem lahko v bistvu sploh preživela. Samo po taboru pa sem se drznila biti bolj odprta.«

13. a) Imaš v spomin na tabor kakšno posebno doživetje, ki bi ga želel deliti?

»Kakor jaz vem imam jaz kar precej teh posebnih doživetij takole nanizanih od tabora do tabora, kot te perle na ogrlici. Kar pa se tiče tistega najbolj posebnega doživetja je bilo takrat, ko smo šli zadnjič na tisto prejšnjo lokacijo zaradi tega, ker je Janko povedal, češ da nas bo Brane vrgel ven iz svojega ozemlja zaradi tega, ker smo mu dovolj gozda izkrčili in smo potem tako šli na tisto zadnjo lokacijo še zadnjič zato, da bi se lahko do konca poslovili od te lokacije. In doslej moja najboljša izkušnja je bila, ko sem jaz takole nosila proti taboru svojo prtljago in sem jaz v bistvu že pričakovala, da je bila Merda tam, sem jaz v bistvu že videla Merdo kako je takole prihajala do travnika in takoj, ko me je ona videla, je dobesedno stekla proti meni in mi dala glavo na ramena. Mislim, bilo je približno kot, da bi se stari prijatelji ponovno videli, pa sem se potem tako nasmejala. Ja, tudi za mene in najverjetneje tudi za Merdo je bila to kar precej čustvena izkušnja. Samo zaradi tega, ker to je bil znak, da se me je ona zapomnila kot eno izmed tistih posebnih.«

b) Imaš morda tudi kašno negativno izkušnjo?

»Ja, ena izmed negativnih je bila takrat, ko smo v bistvu morali tekmovati v neki orientacijski tekmi in jaz sem imela že takrat malo težave s kondicijo zaradi tega, ker

mi je anemija že takrat kar precej načela zdravje, pa so me v bistvu preganjali, da naj jaz čim bolj pohitim, čeprav jaz nisem mogla. Samo takrat, ko pa so mi rekli, češ, da jaz samo blefiram, da sem utrujena, takrat sem jaz totalno vzrojila in sem jaz šla stran po svoje, sem se umaknila. Mislim, morali so poslati tri starejše, da so morali iti po mene medtem, ko sem jaz bila tam. Umaknila sem se globlje v gozd in sem se kar precej razjokala. No, v bistvu ta izkušnja ni bila kaj preveč, ni mi preveč vplivala na mnenje o taboru zaradi tega, ker proti koncu so se mi potem opravičili tako, da stvari so se takole uredile. Sem se pa takrat naučila, da bi takrat morala večkrat iti k zdravnici, samo zaradi tega, ker po taboru sem šla zopet k zdravnici in so mi znova diagnosticirali anemijo tako, da mislim, anemija mi stalno dela težave kar se tiče moje kondicije.»

14. Katera od aktivnosti na taboru ti je bila najbolj všeč in česa nisi maral/-a?

»Doslej moja najljubša aktivnost je bila takrat, ko smo šli dol k tolmunu in smo se tam dol kopali in namakali. Še posebej zaradi tega, ker v bistvu jaz sem malo raziskala ta tolmun in pa tole rečico, ki jo je napajal in sem videla in sem uspela v bistvu dati točke na tistih mestih, kjer sem videla, da so se ribe odmaknile takrat, ko so šli drugi na tisti ogromen tolmun se kopati in takrat, ko so se oni tam kopali v velikem tolmunu, sem jaz šla na eno izmed teh točk in sem samo tam sedela in sem pustila, da so me ribe masirale. (smeh) Sicer so me drugi čudno gledali samo, ne vem, prav pri zadnjem dnevu taboru, ko smo se šli še zadnjič kopat, sem jaz dobila, ne vem, dva ali tri druge, ki so tudi enako stvar testirali, pa se mi je zdelo nekoliko fajn. Pa smo samo tam sedeli in so nas ribe masirale in smo se tako pogovarjali o stvareh. V bistvu nimam tega, kar se tega tiče. Imam samo tisto, kar je meni po godu in tisto kar meni ni tako po godu. Doslej še nisem imela kakšne aktivnosti, ki bi imela zares negativne stvari. Ja, da se. Saj ravno to so delali, kar se tiče tega, glasbeni tabor in tudi tisti gledališki tabor in pa športne aktivnosti, tako smo se dogovorili, da tisto kar bi lahko delali, da smo šli na te posamezne stvari, pol pa, da se čez nekaj časa zamenjamo in na koncu se je izkazalo, da je v bistvu tista glasbena skupina, ki je potem postala gledališka skupina, je potem celotno stvar obrnila na glavo s tem, da so se začeli igrati karte pa so se do konca ure igrali karte. Igrali so se, ne vem, poker in pa sento. Tako, da zaenkrat še nisem imela aktivnosti, ki bi mi bile zelo negativne ali nekaj takega, samo tista tekma mi je bila precej tečna, zato, ker jaz v bistvu nisem rada na zadnji strani. V bistvu nisem rada čisto prva in ne čisto zadnja. Nekje vmes.»

15. Si se na taboru naučil/-a česa uporabnega?

»Ja, v bistvu sem se naučila o tej umetnosti govora dosti več. Zaradi tega, ker sem se več sporazumevala z drugimi ljudmi in glede tega, da sem jaz vse to skombinirala še s tem kako jaz premišlujem, sem jaz v bistvu uspela spremeniti svoj način govora na takšen način, da je v bistvu skoraj tako kot, da bi bila, ne vem, magnet za druženje. Kar pa se drugih stvari tiče sem se tudi naučila, da stalno gledam v detajle, prej sem gledala na to samo široko sliko, ne da bi videla detajle, po taboru pa sem tudi ne samo začela bolj analizirati stvari, ampak pogledam tudi bolj od blizu. Kakor je na primer pri temle drevesu, ki je tukaj za najinima klopčama. Prej sem gledala samo celo drevo, sedaj pa gledam celo drevo in pa tole, kar vidiš na lubju. (smeh) Ja, večinoma ja. Jaz sem se tudi na taboru naučila tudi nekaj teh novih tehnik risanja in pa glede na to, da je bilo na taboru tudi veliko malih otrok, ki so se tudi zelo zanimali za moje slike, sem se tudi naučila malo prenašati znanje na druge. Ja, vzor in pa skoraj kot učiteljica. Samo zaradi tega, ker jaz sem zelo po svoje delala. Občutek izpolnjenja. Samo zato, ker poleg tega, da sem se sama učila, sem jaz hkrati učila tudi tiste mlajše od sebe. In pa seveda sem jih tudi bodrila, da takrat, ko nekaj narišejo, da naj mi kar pokažejo ne glede na to kaj narišejo. Zaradi tega, ker jaz sem mnenja, da ne glede na to kakšne slike delaš, se bodo sčasoma stalno izboljševale. Samo potrebno je nadaljevati oziroma ne nadaljevati, potrebno je stalno »drilati«. (smeh) Nikoli odnehati. Mislim kar se tiče umetnosti, pri izdelovanju umetnosti nikoli ni konca, samo zaradi tega, ker je stalno samo neka naslednja milja za doseči. Potem pa si lahko predstavljaš kako lahko iz kupa čačk na koncu narediš Mono Liso.«

16. Bi se tabora še udeležil/-a in zakaj?

»Ja, to je tudi bolj direktno vprašanje, vsaj zame. Vsekakor se bom udeležila še naprej tabora. Glede tega, da jaz vidim kako se spreminjajo stvari in pa kakšne nove obraze že sedaj dobivamo na taboru, vsekakor bi se še naprej spreminjalo. Samo zaradi tega, ker to je v bistvu zdrava mešanica konstante in sprememb, ko lahko gledaš kako se narava spreminja, vendar hkrati ostaja še vedno enaka. Mislim tisto drevo, ki je tam zunaj, ki so ga zasadili pred taborom, je bila še čisto majhna mladika, ko smo odšli, naslednje leto, ko smo prišli, je bilo že približno tako visoko kot jaz.« (smeh)

17. Bi rad/-a še karkoli sporočila v povezavi s poletnim taborom?

»Moje glavno sporočilo je to, da naj ne zamudijo priložnosti ter da naj pogledajo kakšno, kako jim je ali jim je tabor po godu ali ne in pa da naj ga priporočajo tistim, ki so mlajši ali pa starejši od njih.«

9.7 Priloga 7: Intervju 6

1. Kako poteka tvoj vsakdan? (Prosti čas, zanimanja, hobiji..)
»V bistvu, odvisno od dneva. Včasih ostanem po šoli pri ravnatelju in mu pomagam računalnike in to popravljati. Pa za table in menjanje računalnikov, če se kaj uniči. Pse peljem ven, imam dva. Drugače pa pred kratkim sem urejal osvetlitev vitrine v šoli. LED trak, da je barvno. A učiteljica želi, da ponavljam, da ostanem pri njej in ji pomagam z računalniki.« (smeh)
2. Kaj je bil razlog, da si se odločil/-a za udeležbo na taboru?
»Prvi tabor, kje je pa že to.« (smeh) Samo ne vem kdaj, ne vem točno. Razlog, zaradi brata. Pa v bistvu, ker smo vsi že hodili tja v enem obdobju.«
3. Kakšna so bila tvoja pričakovanja pred odhodom na tabor?
»Ajoj, daleč nazaj. (smeh) Pa ne vem, v bistvu nisem imel slike.«
4. Kakšni so bili tvoji prvi občutki, ko si prišel/-a na tabor?
»Pa dobro. Ne vem, daleč nazaj je. Zanimivo. Narava.«
5. Kako meniš, da je nate vplivalo naravno okolje tabornega prostora?
»Dobro. Ne vem točno. (smeh) Pa super je bilo v bistvu. Ja to itak. Ljubljana pa to, vse sivo. To itak, da je dobro. Mir. Tišina.«
6. Kaj tebi osebno pomeni poletni tabor in druženje z ostalimi udeleženci?
»Osebno? Sprostitev.«
7. Kakšen občutek si imel/-a v družbi ostalih prostovoljcev okrog tebe?
»Dober občutek. Predstavljajo prijatelje.«
8. Si na taboru vzpostavil/-a nove stike?
»Sem ja.«
 - a) Ti je bil kdo še posebno všeč?
»Pa normalno vsi. Ne delam takih razlik.«
 - b) Še vzdržuješ stik s to osebo/-ami?
»Pa niti ne.«
 - c) Ali koga nisi maral/-a? Zakaj?

»Ne, ni bilo nikogar.«

9. Kaj o taboru menijo tvoji starši?

»To pa ne vem. Sploh, če imajo kakšno mnenje.«

10. a) Ali se je tvoj odnos z ostalimi družinskimi člani po taboru kaj spremenil?

»Pa ne.«

b) Ali se je tvoj odnos s prijatelji po taboru kaj spremenil?

»Ne.«

11. Imaš po taboru drugačno mnenje o sebi, se vidiš na drugačen način?

»Definitivno sem se bolj začel ukvarjati s športom. Z rokoborbo. Velikoraje imam naravo in tabore. Odprt sem že itak celo življenje celo preveč.«

12. Se je karkoli v tvojem življenju spremenilo, če primerjaš čas pred in po zaključku tabora?

»V šoli ne. Doma tudi ne, samo to, da sem bil na taboru.«

13. a) Imaš v spomin na tabor kakšno posebno doživetje, ki bi ga želel deliti?

»Rokoborba in definitivno obisk policije. Prišli so preverjati glede na to, da smo bili na meji. Potem so nam kazali njihovo orodje – lahko sem držal pištolo v roki in jo napel. Občutek je bil zanimiv in zabaven.«

b) Imaš morda tudi kašno negativno izkušnjo?

»Poleg tamalih? Kakšna zadeva, ki mi ni bila všeč? Ne da bi jaz vedel zdajle na pamet oziroma ne.«

14. Katera od aktivnosti na taboru ti je bila najbolj všeč in česa nisi maral/-a?

»Pa druženje ob ognju. Ne vem. Ogenj mi je všeč. Pa v redu so vse.«

15. Si se na taboru naučil/-a česa uporabnega?

»Hmmm. Pa kakšno stvar mogoče. Ne vem točno. Najbrž je kaj, a se ne spomnim.«

16. Bi se tabora še udeležil/-a in zakaj?

»Pa ja, se bom. Ker mi je všeč. Spočiješ se. Malo je sprememba od Ljubljane.«

17. Bi rad/-a še karkoli sporočila v povezavi s poletnim taborom?

»Da je super. Hmmm, da je super in da bi še šel.«

9.8 Priloga 8: Intervju 7

1. Kako poteka tvoj vsakdan? (Prosti čas, zanimanja, hobiji..)

»V prostem času najrajši recimo kam grem s kolesom, kolesarjenje, pa potem tudi klavir igram. Pa kakšen tak hobi, letenje z dronom, fotografiranje.«

2. Kaj je bil razlog, da si se odločil/-a za udeležbo na taboru?

»Pritisk oziroma prijava s strani staršev.«

3. Kakšna so bila tvoja pričakovanja pred odhodom na tabor?

»Skrbelo me je, kako bomo spali, kaj bomo jedli. Potem pa sem si bolj predstavljal kot kakšen kamp. Takšne osnovne stvari so me skrbele. Pa internet. Potem pa sem se odvadil tega, pa mi je bilo pravzaprav zelo dobro biti brez interneta.«

4. Kakšni so bili tvoji prvi občutki, ko si prišel/-a na tabor?

»Bil sem v bistvu presenečen, že na sploh, ko smo se peljali tja, ker sem mislil, da bo vse skupaj bližje civilizaciji. Že na sploh po tistih poteh, kako avto do tja pride, težje. Potem pa na prvi pogled tako malo strašljivo, kot nekakšno begunsko taborišče.«

5. Kako meniš, da je nate vplivalo naravno okolje tabornega prostora?

Sprostilno. Ta stres, ki mi je ostal od šole, je odšel ven iz mene, totalno me je sprostilo. Bolj sem zaznaval naravo, kot pa bi jo kje v mestu. V tem smislu.

6. Kaj tebi osebno pomeni poletni tabor in druženje z ostalimi udeleženci?

Tako nekako bi rekel odklop od civilizacije, pa tudi druženje, ampak bolj kot odklop. Umik od problemov. Jaz še zmeraj preveč o šoli razmišljam med počitnicami, tako, da me je tabor odvrnil od tega.

7. Kakšen občutek si imel/-a v družbi ostalih prostovoljcev okrog tebe?

»Tako se mi je zdelo pač, ja, da je bilo zelo dobro narejeno. Jaz sem navajen šole v naravi, ko so zraven profesorji, ki so bolj avtoritativni, tu pa tega ni bilo. Nisem pričakoval takšnega odnosa, da se bomo tako dobro razumeli z odraslimi. Pričakoval sem, da bomo lahko počeli manj stvari, da bo bolj vse avtoritarno.«

8. Si na taboru vzpostavil/-a nove stike?

»Sem. Ogromno.«

- a) Ti je bil kdo še posebno všeč?

»Zelo pač smo se dobro razumeli z X in Y, ki živita zelo blizu mene. Pa mi je smešno, da moramo oditi na drug konec Slovenije, da se tam spoznamo in ugotovimo, da smo skoraj sosedje.«

- b) Še vzdržuješ stik s to osebo/-ami?

»Še vzdržujem ja. Vidimo se tu pa tam.«

- c) Ali koga nisi maral/-a? Zakaj?

»Mogoče v določenih trenutkih, recimo punca x. Malo preveč energična.«

9. Kaj o taboru menijo tvoji starši?

»Mislim, da menijo, da je dobro zame, da se za nekaj časa odklopim. Podpirajo, se jim dopade.«

10. a) Ali se je tvoj odnos z ostalimi družinskimi člani po taboru kaj spremenil?

»Mislim, da ne. Tabor mislim, da tega ni nič spremenil.«

b) Ali se je tvoj odnos s prijatelji po taboru kaj spremenil?

»Ja, imam občutek, da sem postal bolj družaben po taboru. Da sem postal bolj sproščen.«

11. Imaš po taboru drugačno mnenje o sebi, se vidiš na drugačen način?

»Do tabora se nisem kaj veliko družil, po taboru pa bolj.«

12. Se je karkoli v tvojem življenju spremenilo, če primerjaš čas pred in po zaključku tabora?

»Niti ne.«

13. a) Imaš v spomin na tabor kakšno posebno doživetje, ki bi ga želel deliti?

»Kopanje v tolmunu. Tako se mi zdi, da je to nekaj tako posebnega, kar se lahko izpostavi.«

b) Imaš morda tudi kašno negativno izkušnjo?

»Ne. Mislim, da ne.«

14. Katera od aktivnosti na taboru ti je bila najbolj všeč in česa nisi maral/-a?

»Všeč mi je bil tisti izlet, ki je vsako leto enkrat, pa potem kopanje v tolmunu, to mi je bilo všeč. Česa nisem maral? Recimo tisto, ko mora vsak o sebi nekaj povedati pred drugimi in o drugih, takšni pogovori pod prisilo, vodeni pogovori.«

15. Si se na taboru naučil/-a česa uporabnega?

Pa mislim, da niti ne. Ne, nič takega.

16. Bi se tabora še udeležil/-a in zakaj?

»Ja, v kolikor bi imel čas. Bi se udeležil, ker se počutim tako odklopljenega od civilizacije in vsako leto vsaj en teden na leto bi vsak mogel iti. Pobeg od civilizacije, umik od elektrike, električnih naprav, itd.«

17. Bi rad/-a še karkoli sporočila v povezavi s poletnim taborom?

»Ja, mogoče to, da predvsem okoli teh vodenih pogovorov pa tega. Da je včasih samo treba dati udeležencem čas, da se spoznajo in ni treba pač pod pritiskom, pač predvsem za tiste, ki so bolj sramežljivi na začetku. Da se da več časa udeležencem. Ideja.«

9.9 Priloga 9: Intervju 8

1. Kako poteka tvoj vsakdan? (Prosti čas, zanimanja, hobiji..)
»Zbudim se ob 6.30. Šola, domače naloge, TV ali telefon, sprehod s kužkom, branje ali učenje, spanje ob 22.00.«
2. Kaj je bil razlog, da si se odločil/-a za udeležbo na taboru?
»Ker je vedno zabavno in se rada družim z novimi ljudmi.«
3. Kakšna so bila tvoja pričakovanja pred odhodom na tabor?
»Da bo zabavno in da bom dobila kakšnega novega prijatelja.«
4. Kakšni so bili tvoji prvi občutki, ko si prišel/-a na tabor?
»Ni bilo čudno in aktivnosti so bile prijetne.«
5. Kako meniš, da je nate vplivalo naravno okolje tabornega prostora?
»Dobro sem se počutila, tudi nekaj časa brez elektronike.«
6. Kaj tebi osebno pomeni poletni tabor in druženje z ostalimi udeleženci?
»Zdi se mi pomembno, da spoznavamo nove ljudi in se imamo dobro.«
7. Kakšen občutek si imel/-a v družbi ostalih prostovoljcev okrog tebe?
»Dobro sem se počutila.«
8. Si na taboru vzpostavil/-a nove stike?
»Da.«
 - a) Ti je bil kdo še posebno všeč?
»Da.«
 - b) Še vzdržuješ stik s to osebo/-ami?
»Da.«
 - c) Ali koga nisi maral/-a? Zakaj?
»Ne.«
9. Kaj o taboru menijo tvoji starši?
»Da je dobro, da se družimo.«
10. a) Ali se je tvoj odnos z ostalimi družinskimi člani po taboru kaj spremenil?
»Ne.«
 - b) Ali se je tvoj odnos s prijatelji po taboru kaj spremenil?
»Ne.«
11. Imaš po taboru drugačno mnenje o sebi, se vidiš na drugačen način?
»Ne.«

12. Se je karkoli v tvojem življenju spremenilo, če primerjaš čas pred in po zaključku tabora?

»Ne.«

13. a) Imaš v spomin na tabor kakšno posebno doživetje, ki bi ga želel deliti?

»Vse so posebne.«

b) Imaš morda tudi kakšno negativno izkušnjo?

»Da, ko sem si porezala stopalo, ker sem bila boga.«

14. Katera od aktivnosti na taboru ti je bila najbolj všeč in česa nisi maral/-a?

»Najbolj mi je bil všeč lov na zaklad, drugače pa mi je bilo všeč vse.«

15. Si se na taboru naučil/-a česa uporabnega?

»No ja.«

16. Bi se tabora še udeležil/-a in zakaj?

»Da, ker je vedno zabavno.«

17. Bi rad/-a še karkoli sporočila v povezavi s poletnim taborom?

»Ne.«

9.10 Priloga 10: Intervju 9

1. Kako poteka tvoj vsakdan? (Prosti čas, zanimanja, hobiji..)

»Grem v šolo, po šoli pa rad igram nogomet.«

2. Kaj je bil razlog, da si se odločil/-a za udeležbo na taboru?

»Zaradi druženja, ker v šoli se nihče ne more.«

3. Kakšna so bila tvoja pričakovanja pred odhodom na tabor?

»Da se bomo na taboru dobro vsi razumeli.«

4. Kakšni so bili tvoji prvi občutki, ko si prišel/-a na tabor?

»Moji občutki so bili taki, da je zelo lepo.«

5. Kako meniš, da je nate vplivalo naravno okolje tabornega prostora?

»Dobro.«

6. Kaj tebi osebno pomeni poletni tabor in druženje z ostalimi udeleženci?

»Meni to pomeni spoznavanje okolja in novo prijateljstvo.«

7. Kakšen občutek si imel/-a v družbi ostalih prostovoljcev okrog tebe?

»Dober, ker so prijazni.«

8. Si na taboru vzpostavil/-a nove stike?

»Ja.«

a) Ti je bil kdo še posebno všeč?

»Ja.«

b) Še vzdržuješ stik s to osebo/-ami?

»Ja.«

c) Ali koga nisi maral/-a? Zakaj?

»Vsi so mi bili še kar v redu.«

9. Kaj o taboru menijo tvoji starši?

»Imajo zelo pozitivno mnenje.«

10. a) Ali se je tvoj odnos z ostalimi družinskimi člani po taboru kaj spremenil?

»Ne.«

b) Ali se je tvoj odnos s prijatelji po taboru kaj spremenil?

»Ja.«

11. Imaš po taboru drugačno mnenje o sebi, se vidiš na drugačen način?

»Ja, da mi pozitivno mnenje o mojem življenju.«

12. Se je karkoli v tvojem življenju spremenilo, če primerjaš čas pred in po zaključku tabora?

»Ne, ampak upam, da se bo.«

13. a) Imaš v spomin na tabor kakšno posebno doživetje, ki bi ga želel deliti?

»Ne.«

b) Imaš morda tudi kašno negativno izkušnjo?

»Ne.«

14. Katera od aktivnosti na taboru ti je bila najbolj všeč in česa nisi maral/-a?

»Ko smo šli plavat.«

15. Si se na taboru naučil/-a česa uporabnega?

»Ja, sem se.«

16. Bi se tabora še udeležil/-a in zakaj?

»Ja seveda, ker mi je bilo lepo.«

17. Bi rad/-a še karkoli sporočila v povezavi s poletnim taborom?

»Ne.«

9.11 Priloga 11: Intervju 10

1. Kako poteka tvoj vsakdan? (Prosti čas, zanimanja, hobiji..)
»Šola, dom, rišem, glasba.«
2. Kaj je bil razlog, da si se odločil/-a za udeležbo na taboru?
»Oče me je vpisal.«
3. Kakšna so bila tvoja pričakovanja pred odhodom na tabor?
»Nisem imela pričakovanj.«
4. Kakšni so bili tvoji prvi občutki, ko si prišel/-a na tabor?
»Naporni dnevi brez kakršnegakoli veselja, zanimivih stvari.«
5. Kako meniš, da je nate vplivalo naravno okolje tabornega prostora?
»Manjša depresija, vendar več druženja z ljudmi, ki lahko ustvari nepomembne konflikte.«
6. Kaj tebi osebno pomeni poletni tabor in druženje z ostalimi udeleženci?
»Dokaz, zadoščanje staršem, da nisem ves čas doma, premalo se pogovarjam in nisem želela, znala se sporazumevati z ostalimi.«
7. Kakšen občutek si imel/-a v družbi ostalih prostovoljcev okrog tebe?
»Bili so ok, nisem imela preveč veselja za druženje s komerkoli.«
8. Si na taboru vzpostavil/-a nove stike?
»Ja.«
 - a) Ti je bil kdo še posebno všeč?
»Z nekaterimi sem se pogovarjala, vendar so hitro pozabili name in na naše prijateljstvo.«
 - b) Še vzdržuješ stik s to osebo/-ami?
»Ne. Imena pozabiš, ko pozabiš obraze.«
 - c) Ali koga nisi maral/-a? Zakaj?
»Na sploh ne maram ljudi, ki se pretvarjajo ali pa so preveč energični.«
9. Kaj o taboru menijo tvoji starši?
»Oče podpira »druženje«.
10. a) Ali se je tvoj odnos z ostalimi družinskimi člani po taboru kaj spremenil?
»Ne.«
 - b) Ali se je tvoj odnos s prijatelji po taboru kaj spremenil?
»Ne.«

11. Imaš po taboru drugačno mnenje o sebi, se vidiš na drugačen način?
»Ne. »I still suck«.«
12. Se je karkoli v tvojem življenju spremenilo, če primerjaš čas pred in po zaključku tabora?
»Ne.«
13. a) Imaš v spomin na tabor kakšno posebno doživetje, ki bi ga želel deliti?
»Ne.«
b) Imaš morda tudi kašno negativno izkušnjo?
»Da imam, vendar gre za družinske.«
14. Katera od aktivnosti na taboru ti je bila najbolj všeč in česa nisi maral/-a?
»Ustvarjalne delavnice in pomoč pri kuhi. Nisem marala vode in plavanja. Ni veliko slabih izkušenj.«
15. Si se na taboru naučil/-a česa uporabnega?
»Ne.«
16. Bi se tabora še udeležil/-a in zakaj?
»Bi se udeležila. Potrebujem nekaj dni stran od staršev.«
17. Bi rad/-a še karkoli sporočila v povezavi s poletnim taborom?
»Ne.«

9.12 Priloga 12: Odprto kodiranje

Tabela 9.2: Odprto kodiranje – Intervju 1

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
A1	S športom se ukvarjam.	Šport	Prosti čas
A2	Karte igram.	Igra	Prosti čas
A3	TCG karte.	Igra	Prosti čas
A4	Ples.	Šport	Prosti čas
A5	Zanimanje kako tabor zgleda.	Radovednost	Razlog za udeležbo na taboru
A6	Janko me je povabil.	Jankovo povabilo	Razlog za udeležbo na taboru
A7	Sem mislil, da bo bolj strašljivo.	Strah	Pričakovanja pred taborom
A8	Da bo zabavno.	Zabava	Pričakovanja pred taborom
A9	Plavanje, šport.	Šport	Pričakovanja pred taborom
A10	Delavnice kakšne.	Ustvarjalne delavnice	Pričakovanja pred taborom
A11	Postavljanje šotorov.	Priprava tabora	Pričakovanja pred taborom
A12	Pričakoval sem, da bomo na ognju pekli marshmallowse.	Peka na ognju	Pričakovanja pred taborom
A13	Streljali s pravim lokom.	Šport	Pričakovanja pred taborom
A14	Čudni občutki.	Nenavadnost	Prvi občutki na taboru
A15	Drugačni kot sem si mislil	Drugačnost	Prvi občutki na taboru
A16	Mislil sem, da bodo šotori in jih ni bilo.	Presenečenje	Prvi občutki na taboru
A17	Bilo je več ljudi, kot sem mislil, da jih bo.	Presenečenje	Prvi občutki na taboru
A18	Jaz se zmeraj najprej oddaljim, potem poskušam sprejeti druge.	Distanciranje	Prvi občutki na taboru
A19	Dobro.	Pozitivno	Vpliv tabornega prostora
A20	Boljše sem se počutil.	Pozitivno	Vpliv tabornega prostora
A21	Nisem želel oditi domov na koncu.	Želja ostati	Vpliv tabornega prostora
A22	Več energije sem imel na koncu tabora.	Višek energije	Vpliv tabornega prostora
A23	Drugače sem spal in sem se moral ponovno navaditi na jogi.	Spanje v naravi	Vpliv tabornega prostora
A24	Ko sem spoznal tebe, Hameda itd. sem se bolj sprostil in počutil sproščeno.	Sproščenost	Prvi občutki na taboru
A25	Užival sem.	Uživanje	Prvi občutki na taboru
A26	Ko smo igrali damo in se igrali v vodi.	Družabne igre, plavanje	Aktivnosti na taboru
	Zabavo, delavnice, streljanje z	Delavnice,	

A27	lokom.	streljanje z lokom	Aktivnosti na taboru
A28	Nove izkušnje.	Nove izkušnje	Osebn doprinos
A29	Novi stiki z ljudmi, novi prijatelji.	Novi prijatelji	Navezovanje novih stikov
A30	Meni je bilo všeč.	Pozitivno	Mnenje o prostovoljcih
A31	Bebine delavnice so bile dobre.	Delavnice	Aktivnosti na taboru
A32	Edijeve delavnice so bile tudi dobre, od Jošta tudi.	Delavnice	Aktivnosti na taboru
A33	Dobrega.	Pozitivno	Mnenje o prostovoljcih
A34	Ena od prostovoljk mi je bila nadvse všeč.	Pozitivno	Mnenje o prostovoljcih
A35	S Hamedom občasno pa s teboj.	Neredni stiki	Vzdrževanje stikov s tabora
A36	Imel sem manjše probleme z mularijo, ker so bili malo nesramni.	Nesramno obnašanje mlajših	Negativna izkušnja
A37	Da je vreda ideja, da grem.	Dobra ideja	Mnenje staršev o taboru
A38	Da bi bilo zanimivo, da grem.	Zanimivo	Mnenje staršev o taboru
A39	Ona (mama) je podpirala idejo za tabor nasploh.	Strinjanje	Mnenje staršev o taboru
A40	Ne vem, če se je sploh kaj spremenilo.	Brez spremembe	Odnos z družinskimi člani po taboru
A41	Niti ne s prijatelji.	Brez spremembe	Odnos s prijatelji po taboru
A42	Takrat niti nisem imel prijateljev.	Brez prijateljev	Odnos s prijatelji po taboru
A43	Na taboru sem spoznal tebe, Hameda in še nekaj ljudi.	Novi prijatelji	Navezovanje novih stikov
A44	Definitivno sem se bolj začel ukvarjati s športom. Z rokoborbo.	Več ukvarjanja s športom	Osebn doprinos
A45	Veliko raje imam naravo in tabore.	Večja ljubezen do narave	Osebn doprinos
A46	Več ali manj sem se začel več ukvarjati s športom.	Več ukvarjanja s športom	Osebn doprinos
A47	Na taboru sem se zatreskal.	Zaljubljenost	Posebno doživetje na taboru
A49	Rokoborba.	Rokoborba	Posebno doživetje na taboru
A50	Definitivno obisk policije. Prišli so preverjati glede na to, da smo bili na meji. Potem so nam kazali njihovo orodje – lahko sem držal pištolo v roki in jo napol. Občutek je bil zanimiv in zabaven.	Obisk policije	Posebno doživetje na taboru
A51	Plavanje v tolmunu in rokoborba.	Plavanje, rokoborba	Aktivnosti na taboru
A52	Na začetku sem za nekatere aktivnosti mislil, da mi ne bodo všeč, pa so mi bile.	Všečne aktivnosti	Aktivnosti na taboru

A53	Ja. Kako igrati damo, rokoborbo. Rokoborba bi mogoče lahko bila uporabna.	Znanje rokoborbe	Osebni doprinos
A54	Ja, ker je zanimivo, zabavno.	Zabava	Razlog za ponovno udeležbo na taboru
A55	Zahvala Janku, da me je povabil in Hamedu, da me je naučil rokoborbe. Pa zahvala Jani za lepe dneve.	Zahvala prostovoljcem	Sporočilo v povezavi s taborom

Tabela 9.3: Odprto kodiranje – Intervju 2

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
B1	Rad hodim na treninge gimnastike.	Gimnastika	Prosti čas
B2	Igram nogomet v prostem času.	Nogomet	Prosti čas
B3	Igram kitaro.	Igranje kitare	Prosti čas
B4	Ne vem, v bistvu rejnica mi je rekla, da je tabor in če bi šel pa sem rekel, da ja.	Predlog rejnice	Razlog za udeležbo na taboru
B5	Rad se družim.	Druženje	Razlog za udeležbo na taboru
B6	Velik prostor.	Velik prostor	Pričakovanja pred taborom
B7	Ne vem, nisem si mogel predstavljati kako lahko zunaj spiš.	Spanje na prostem	Pričakovanja pred taborom
B8	Vedel sem, da bomo plavali.	Šport	Pričakovanja pred taborom
B9	Fajn, plavali smo.	Pozitivni občutki	Prvi občutki na taboru
B10	Taborni ogenj ob glasbi.	Petje ob ognju	Aktivnosti na taboru
B11	Prijetno.	Prijetni občutki	Prvi občutki na taboru
B12	Presenetili so me novi, veseli ljudje.	Presenečenje	Prvi občutki na taboru
B13	Meni je bilo všeč, da smo bili ves čas zunaj.	Čas preživet v naravi	Vpliv tabornega prostora
B14	Da ni bilo toliko hrupa.	Manj hrupa	Vpliv tabornega prostora
B15	Jaz takoj pomislim na taborni ogenj.	Taborni ogenj	Posebno doživetje na taboru
B16	Super so.	Pozitivno	Mnenje o prostovoljcih
B17	Vsi so mi bili všeč.	Pozitivno	Mnenje o prostovoljcih
B18	V stiku samo na taboru.	Tekom tabora	Vzdrževanje stikov s tabora
B19	Rejnici je všeč, da mi hodimo na ta tabor zato, ker je brez telefonov in teh zadev	Mladostniki ne uporabljajo telefonov	Mnenje staršev o taboru
B20	Enako, vsi smo bili drug do drugega prijazni.	Brez spremembe	Odnos z družinskimi člani po taboru
B21	Na odnos s prijatelji ni vplival.	Brez spremembe	Odnos s prijatelji po taboru
	Ja, rad imam prijatelje in rad se		

B22	družim s prijatelji. Več kot jih je, boljše je. Moraš jih dobro spoznati.	Več druženja s prijatelji	Osebni doprinos
B23	Malo manj telefona, čeprav gani ne uporabljam toliko. Jaz sem bil že ves čas družaben.	Zmanjšana uporaba telefona	Osebni doprinos
B24	Joštova hrana. Ne vem, da ješ ob ognju ali pa kaj takšnega.	Hrana ob ognju	Posebno doživetje na taboru
B25	Plavanje in lov na zaklad.	Plavanje, lov na zaklad	Aktivnosti na taboru
B26	Ne vem. Nič, česar ne bi maral.	Všečne aktivnosti	Aktivnosti na taboru
B27	Verjetno je bilo kaj, samo, da se ne spomnim. Ja recimo kuhanje, pranje posode ja.	Kuharsko znanje	Osebni doprinos
B28	Ja, ker mi je všeč. Fajn ljudje.	Dobri ljudje	Razlog za ponovno udeležbo na taboru
B29	Dobro je, da Janko organizira vse in si vse to zamisli, prinese material, itd.	Dobra organizacija	Sporočilo v povezavi s taborom

Tabela 9.4: Odprto kodiranje – Intervju 3

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
C1	Ob torkih imam aerobiko.	Aerobika	Prosti čas
C2	Če uspem grem sedaj, ko je toplo kam z rolerji.	Rolkanje	Prosti čas
C3	Rada preberem kakšno knjigo, a trenutno bolj malo.	Branje	Prosti čas
C4	Rada spim.	Spanje	Prosti čas
C5	Razlog sta bila moja dva brata, ki sta že bila tam in sta imela zelo dobro izkušnjo. Brat X je prišel s tabora povsem prerojen in sem opazila spremembo na njem. Ni uporabljal telefona itd.	Dobra izkušnja drugih družinskih članov	Razlog za udeležbo na taboru
C6	V tistem terminu sem imela čas.	Prosti čas	Razlog za udeležbo na taboru
C7	Sem se udeležila, ker sem videla kako sta onadva uživala.	Dobra izkušnja drugih družinskih članov	Razlog za udeležbo na taboru
C8	Vedela sem, da ne bo signala za telefon.	Brez uporabe telefona	Pričakovanja pred taborom
C9	Vedela sem, da bom spoznala veliko novih ljudi.	Novi prijatelji	Pričakovanja pred taborom
	V resnici se nisem ničesar bala		

C10	ali bila živčna, saj sem bila že od majhnega navajena na obiskovanje kolonij in nisem imela kakšnih stisk.	Sproščenost	Pričakovanja pred taborom
C11	Mogoče sem upala, da bodo tam ljudje moje starosti in potem je bilo ful dober, ko sem tam vas spoznala študentke.	Druženje	Pričakovanja pred taborom
C12	Na koncu je bilo ful dobro. Spoznala sem ljudi, našla sem si tiste, ki mi ustrezajo.	Pozitivni občutki	Prvi občutki na taboru
C13	Vem, da mi je ful pomagalo, da smo skupaj igrali karte in se še bolj povezali.	Povezanost z ostalimi	Prvi občutki na taboru
C14	Bolj sem se sprostila se mi zdi in bila zelo sproščena. Meni je bilo ful fajn res, pač tko tolmun in vse, druženje.	Večja sproščenost	Vpliv tabornega prostora
C15	Vem, da mi je bilo res lepo doživetje, ko sem spala ob ognju.	Spanje ob ognju	Posebno doživetje na taboru
C16	Drugače res mislim, da zelo dobro učinkuje, da smo nekje na samem, da ni motečih stvari, da slišiš vodo.	Pozitivno	Vpliv tabornega prostora
C17	Da smo peli pesmi ob ognju, da nam je bilo skupaj vroče čez dan.	Petje ob ognju	Aktivnosti na taboru
C18	Jaz ne maram vasi, ker je tam ful tiho in dolgočasno, tukaj pa smo vsi skupaj in vedno nekaj dogaja.	Povezanost z ostalimi	Prvi občutki na taboru
C19	Meni je to sedaj kot kraj, kjer so osebe, s katerimi lahko imam kak globlji pogovor, ker v tem realnem svetu nimaš časa za to.	Možnost globljih pogovorov	Vpliv tabornega prostora
C20	Se mi zdi, da se v drugačnem okolju lažje odprem.	Lažje se je odpreti	Vpliv tabornega prostora
C21	Pa tudi potem nekako vidim in spoznavam drugačne poglede.	Novi pogledi na svet	Osebni doprinos
C22	Ker so tam različne osebe in tudi starejši, vidim, kako so si oni ustvarili življenje in kako oni gledajo nanj.	Prostovoljci kot zgled drugim	Mnenje o prostovoljcih
C23	Pa tudi pomislim na karte.	Družabne igre	Aktivnosti na taboru
C24	Pomislim na to, da se bomo zabavali.	Zabava	Prvi občutki na taboru

C25	Občudujem njihov odnos do nas, njihova dobra narava, pač to mi je tko ful vredu.	Prostovoljci kot zgled drugim	Mnenje o prostovoljcih
C26	Vsi so zelo delovni in želijo pomagati drugim.	Pomoč prostovoljcev	Mnenje o prostovoljcih
C27	Od tistih, ki sem želela, sem dobila občutek sprejetja.	Občutek sprejetja	Mnenje o prostovoljcih
C28	Vsi so se mi zdeli v redu.	Pozitivno	Mnenje o prostovoljcih
C29	Ja, so osebe, ki so mi ljube in se jih razveselim, ko jih vidim ali slišim kaj o njih.	Ljube osebe	Navezovanje novih stikov
C30	Ja, poskušam z dvemi, bolj težko. Večinoma potem vse nadoknadimo na taboru.	Težko	Vzdrževanje stikov po taboru
C31	Nisem preveč marala teh najstniških izbruhov in najstniških neumnosti, ki so mi šli na živce in so se mi zdeli malo brez veze, ker sem bila tudi sama tam pred nekaj leti. To, pa kakšnih najmlajših, če so bili poredni.	Nesramno obnašanje mlajših	Negativna izkušnja
C32	Spodbuja me, da hodim na tabore in da se mi okrepi socialni čut. Da sem tam s sebi podobnimi, zorim in odraščam.	Razvijanje socialnih veščin	Mnenje staršev o taboru
C33	Zelo pozitivno.	Pozitivno	Mnenje staršev o taboru
C34	Nič ni vplivalo na odnose z ostalimi. Jaz osebno nisem ničesar opazila.	Brez spremembe	Odnos z družinskimi člani po taboru
C35	Mogoče si potem, ko prideš domov, malo bolj pod vtisom in imaš zagon s tabora, ampak potem čez čas ugotoviš, da si še vedno v istem okolju in ne moreš česa spremeniti, padeš nazaj v rutino.	Trenutni zagon	Osebni doprinos
C36	Ja, mislim, da bi, ker je vseeno nekakšen odklop in stvari vidiš v drugačni luči.	Novi pogledi na svet	Osebni doprinos
C37	Ne. Nikoli nisem česa, kar bi pridobila na taboru prenesla na prijatelje, to sta zame dva povsem različna svetova.	Brez spremembe	Odnos s prijatelji po taboru
C38	Mislim, da sem se že brez taborov spremenila, počasi odraščam.	Odraščanje	Osebni doprinos
	Spomnim se, ko sem imela en		

C39	tak polnočni pogovor s Tajdo. Vsi so že spali, midve pa sva še kar govorili.	Polnočni pogovor	Posebno doživetje na taboru
C40	Zabavno je bilo početi kakšne neumnosti ponoči z ostalimi moje starosti, npr., ko smo porisali ostale po obrazu.	Zabavanje z vrstniki	Posebno doživetje na taboru
C41	Ful so mi bili všeč tudi ti lovi na zaklade.	Lov na zaklad	Posebno doživetje na taboru
C42	Pa modna revija mi je bila fajn, ko sem pomagala.	Modna revija	Aktivnosti na taboru
C43	Če že, se spomnim dogodka, ko sem se sama počutila krivo, ker sem nekaj omenila pred mlajšimi. Včasih kar rečeš kakšno neumnost.	Občutek lastne krivde	Negativna izkušnja
C44	Ustvarjanje skupinske slike, ko smo vsi skupaj nekaj narisali. Takrat smo se vsi kreativno izražali in se mi zdi, da mi to manjka.	Kreativno izražanje	Osebni doprinos
C45	Do ničesar nisem imela velikega napora.	Ustrezne aktivnosti	Aktivnosti na taboru
C46	Mogoče biti bolj odločna.	Večja odločnost	Osebni doprinos
C47	Pa da imaš lahko zelo velik vpliv na druge.	Imeti večji vpliv na druge	Osebni doprinos
C48	Zdaj bom prostovoljka tako, da ja.	Pristop k prostovoljcem	Razlog za ponovno udeležbo na taboru
C49	Upam, da se bomo imeli letos na taboru dobro, dobili dosti sonca, se nakopali, uživali in se še bolj zabavali kot po navadi, ker bom sedaj tudi jaz prostovoljka.	Pozitivna pričakovanja za naslednji tabor	Sporočilo v povezavi s taborom

Tabela 9.5: Odprto kodiranje – Intervju 4

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
D1	V prostem času poslušam glasbo.	Poslušanje glasbe	Prosti čas
D2	Berem knjige.	Branje	Prosti čas
D3	Uporabljam in kaj iščem po računalniku, igram kakšno spletno igro.	Uporaba elektronike	Prosti čas
	Velikokrat hodim tudi na		

D4	sprehode s hčerko rejnice, ki ima dojenčka.	Sprehajanje	Prosti čas
D5	Urejam svojo sobo.	Urejanje sobe	Prosti čas
D6	Družim se z družino.	Preživljanje časa z družino	Prosti čas
D7	Grem na nogomet, kdaj grem teči.	Šport	Prosti čas
D8	Kdaj pa kdaj se dobim s kakšnim prijateljem.	Druženje s prijatelji	Prosti čas
D9	Razlog je bil, da me je rejnica povabila na tabor.	Predlog rejnice	Razlog za udeležbo na taboru
D10	Da čuvam mlajšega brata.	Skrb za mlajšega brata	Razlog za udeležbo na taboru
D11	In razvijem socialne veščine, kot je druženje.	Razvoj socialnih veščin	Razlog za udeležbo na taboru
D12	Predstavljal sem si, da bo to v naravi in da boš mogel tam preživeti.	Preživetje v naravi	Pričakovanja pred taborom
D13	Nisem imel ravno predstave o tem kako naj bi to potekalo.	Brez pričakovanj	Pričakovanja pred taborom
D14	Upal sem, da bom tam preživel en teden.	Preživetje v naravi	Pričakovanja pred taborom
D15	Presenečen sem bil, da smo imeli dobro hrano.	Dobra hrana	Prvi občutki na taboru
D16	Pričakovanja so bila nizka.	Brez pričakovanj	Pričakovanja pred taborom
D17	Jaz sem želel, da čim prej izginem s tega tabora.	Želja po odhodu	Prvi občutki na taboru
D18	Jaz sem taka oseba, da rabim nekaj časa, da spoznam nove ljudi in se menim.	Distanciranje	Prvi občutki na taboru
D19	Občutki so bili dobri.	Pozitivni občutki	Prvi občutki na taboru
D20	Ni bilo tako grozno, kot je zgledalo pred taborom.	Presenečenje	Prvi občutki na taboru
D21	Všeč se mi bile jutranje aktivnosti, telovadba.	Telovadba	Aktivnosti na taboru
D22	Všeč mi je bilo tudi, ker smo bili na taboru tudi starejši in mlajši in si lahko našel kakšne vrstnike.	Všečnost medgeneracijske razlike	Navezovanje novih stikov
D23	Druženje ob ognju je bilo pozitivno.	Pozitivnost druženja ob ognju	Prvi občutki na taboru
D24	Meni je bilo všeč.	Pozitivno	Vpliv tabornega prostora
D25	Dobiš nek mir.	Občutek miru	Vpliv tabornega prostora
D26	Si oddaljen od vseh medijev, tehnologije.	Ni uporabe tehnologije	Vpliv tabornega prostora
D27	Dobiš za en teden miru in se oddaljši od te globalizacije.	Občutek miru	Vpliv tabornega prostora
	Narava je pozitivna stvar bi jaz		

D28	rekel.	Pozitivno	Vpliv tabornega prostora
D29	Čeprav nisem bil tudi miren, ker nisem bil na internetu, ampak recimo, da sem bil miren, ker sem bil v naravi.	Umirjeno počutje	Vpliv tabornega prostora
D30	Da se lahko distanciram od tega sveta.	Možnost distanciranja	Vpliv tabornega prostora
D31	Ampak mi je vredno, ker se lahko izklopim za en teden.	Odklop	Vpliv tabornega prostora
D32	Prostovoljci so tam, da pomagajo tistim, ki vodijo tabor, torej Janku in Bebi in hkrati, da se ob tem učijo, raziskujejo in proučujejo socialne pojave, da otroke spoznavajo, da pač vidijo kako to zgleda. To je za njih dobra izkušnja, ker v praksi vidijo kako gre to socialno delo.	Pomoč prostovoljcev	Mnenje o prostovoljcih
D33	Jaz bi rekel, da ok, da so me obravnavali bolj kot zrelo osebo, ne kot otroka.	Primerno obravnavanje mladostnikov	Mnenje o prostovoljcih
D34	Bolj smo si bili kot kolegi, kot odnos študent-študent. Vsaj jaz mislim, da me prostovoljci niso jemali kot nekakšen problem, ampak kot pomoč, bi jaz rekel.	Prijateljski odnos	Mnenje o prostovoljcih
D35	Ja, sem vzpostavil nove stike. Vsi so bili ok, noben ni izstopal.	Enakopraven odnos	Navezovanje novih stikov
D36	Rednega stika ne.	Neredni stiki	Vzdrževanje stikov po taboru
D37	Misli, da moram iti, ker je dobro zame, da se družim, da je to koristno, da mi to ne škodi.	Koristnost, neškodljivost	Mnenje staršev o taboru
D38	Niti ne.	Brez spremembe	Odnos z družinskimi člani po taboru
D39	Ne.	Brez spremembe	Odnos s prijatelji po taboru
D40	Recimo, da ja. Tam sem bolj razmišljal kaj bi moral spremeniti v svojem življenju. Da bi moral imeti še druge interese.	Novi pogledi na svet	Osebni doprinos
D41	Recimo, da sedaj bolj berem knjige.	Pogostejše branje	Osebni doprinos
	Bolj sam sem prišel do tega mnenja, da moram razvijati svoje interese in nadaljevati,		

D42	biti bolj vsestranska oseba bi jaz temu rekel.	Večja vsestranskost	Osebni doprinos
D43	Jaz bi rekel, da sedaj bolj vem katere so moje prioritete in na njih poskušam graditi svoje življenje. Na primer konkretni primer je, da mi je zdaj prioriteta, da je bolje, da sedaj delam kaj v službi kot, da bluzim doma na računalniku. Šolski uspeh – vse je povezano s prioritetami.	Spoznanje prioritete v življenju	Osebni doprinos
D44	Prijatelj imam malo. Nič se ni spremenilo, kar bi bilo povezano s taborom.	Brez spremembe	Odnos s prijatelji po taboru
D45	Ja. Dobro sem se ujel s fantom X. Na prejšnjih taborih ni bilo dosti fantov, s katerimi bi se lahko pogovarjal, ker so bile same punce. Mogoče sem se poistovetil z njim, ker je bil tudi on prvič na taboru in želel čim prej domov, kot jaz prvič. Nekako sem bil v istem položaju kot on.	Sklenitev novega prijateljstva	Posebno doživetje na taboru
D46	Recimo, da mi je bil všeč taborni ogenj in lov za zakladom.	Taborni ogenj, lov za zakladom	Aktivnosti na taboru
D47	Kako čuvati mlajšega brata.	Izkušnja paziti otroka	Osebni doprinos
D48	Bo, če na primer nekdo rabi, da mu čuvaš otroka, je to uporabno, ker veš, da je to neka odgovornost.	Odgovornost do drugih	Osebni doprinos
D49	Ja. Ker rejnica tako želi.	Želja rejnice	Razlog za ponovno udeležbo na taboru
D50	In ker je meni ok biti tam teden dni v naravi.	Sprememba okolja	Razlog za ponovno udeležbo na taboru
D51	Vse je super.	Super	Sporočilo v povezavi s taborom

Tabela 9.6: Odprto kodiranje – Intervju 5

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
	Kar se mojega vsakdana tiče sedaj sem vse bolj usmerjena v		

E1	pisanje stvari, večinoma te manjše zgodbe ali pa manjše alineje in pa skečiranje oziroma risanje.	Pisanje, risanje	Prosti čas
E2	Drugače pa jaz tudi preizkušam kakšne moderne, aktualne stvari.	Sledenje aktualnim dogodkom	Prosti čas
E3	Drugače pa sem še vedno zainteresirana v staro branje in gledanje kaj točno se dogaja okoli mene. Živalstvo.	Branje, zanimanje za živalstvo	Prosti čas
E4	Če jaz sedaj pogledam samo sebe nazaj toliko let, moj glavni razlog zakaj neki sem šla na tabor, je bilo zaradi tega, ker me je zelo zanimalo in sem imela tudi vizije, češ kako zabavno bi bilo, da bi se srečali z drugimi ljudmi.	Spoznati nove ljudi	Razlog za udeležbo na taboru
E5	Ter seveda tudi zaradi tega, ker, glavni razlog je seveda bila tudi Merda in pa kozlički, ker sem bila ljubiteljica živali.	Navdušenje nad živalmi	Razlog za udeležbo na taboru
E6	No, moja pričakovanja, kar se tiče popolnoma prvega tabora je bilo to, da bi se tam stalno samo zabavali.	Zabava	Pričakovanja pred taborom
E7	Mislil kot nekakšen pravljичni svet ali nekaj takega.	Pravljичni svet	Pričakovanja pred taborom
E8	In da se bomo vsi dobro razumeli med sabo.	Dober odnos z ostalimi	Pričakovanja pred taborom
E9	Edina stvar kar sem bila razočarana je bilo to, da so bili v taboru tudi ljudje, ki so mene stalno »bockali« naokoli.	Nadlegovanje s strani ostalih udeležencev	Negativna izkušnja
E10	Samo drugače pa so mi bila izpolnjena še posebej, ker sem prvič videla Merdo.	Izpolnjena pričakovanja	Prvi občutki na taboru
E11	Moj prvi občutek je bil »Uau!« (smeh).	Presenečenje, zabava, pozitivni občutki	Prvi občutki na taboru
E12	Ja, jaz bi lahko temu rekla, da mi je zelo pozitivno vplivalo.	Pozitivno	Vpliv tabornega prostora
E13	Zaradi tega, ker moje oči so se lahko spočile, lahko smo tudi videli nekaj izmed teh živali, ki jih nikoli ne vidiš tukaj v mestih.	Opazovanje narave	Vpliv tabornega prostora

E14	Kot na primer v mestih pogosto vidiš sive vrane, tam v naravi imaš dosti te manjše ptice pevke, to se vse na veliko opazi, mislim manj teh mestnih živelja imaš, več tega naravnega.	Opazovanje narave	Vpliv tabornega prostora
E15	In pa seveda tudi iz žuželčjega sveta vidiš čisto drugačne stvari.	Opazovanje narave	Vpliv tabornega prostora
E16	Zame to pomeni približno tako, kakor je v bistvu opisano, druženje s soudeleženci.	Druženje	Pričakovanja pred taborom
E17	In pa tudi malo urejanje samega tabornega prostora.	Urejanje okolice	Pričakovanja pred taborom
E18	Drugače pa to tudi večinoma pomeni, da je potrebno poskrbeti za red.	Skrb za red	Pričakovanja pred taborom
E19	Medtem, ko pa še vedno puščiš prostor za zabavo in igro.	Zabava	Pričakovanja pred taborom
E20	Mislim, moraš imeti malo reda, ampak moraš hkrati pustiti tudi prostor za ljudi, da se malo bolj sprostijo.	Sproščenost	Pričakovanja pred taborom
E21	Jaz sem jih v bistvu videla skoraj kot starše.	Prostovoljci v vlogi staršev	Mnenje o prostovoljcih
E22	Vsaj takrat nazaj, ko sem bila na prvem taboru, pa sem se stalno na njih obrnila kadar sem imela kakšne težave.	Pomoč prostovoljcev	Mnenje o prostovoljcih
E23	Kakor jaz vem to je bil tisti prvi tabor, ko sem jaz srečala Zdenko. Z njo še zmeraj vzdržujem stike, tudi po toliko letih.	Večletno prijateljstvo	Vzdrževanje stikov po taboru
E24	Ja, vzdržujem približno eno polovico vse stikov, ki sem jih dobila iz prejšnjega tabora.	Vzdrževanje polovice stikov	Vzdrževanje stikov po taboru
E25	Zato, ker je veliko ljudi prihajalo in odhajalo in glede na to, da sem bila na skoraj vseh taborih, se jaz nisem mogla kaj preveč navaditi kar se tiče odhajanja in prihajanja.	Težko	Vzdrževanje stikov po taboru
	Samo zato, ker on je bil ustrahovalec in me je stalno »bockal« tukaj naokoli tako, da sem bila lahko samo srečna, da		

E26	je bil moj brat z mano na prvem taboru samo zato, ker me je branil.	Nadlegovanje s strani ostalih udeležencev	Negativna izkušnja
E27	Ja tudi preko starejših oseb in tudi preko brata sem jaz reševala ta problem.	Pomoč prostovoljcev	Mnenje o prostovoljcih
E28	Kar se tiče tabora moj oče je stalno za, da jaz stalno grem na tabor.	Strinjanje	Mnenje staršev o taboru
E29	Ne. Mislim bolj se je spremenil odnos med mano in ostalimi udeleženci tabora..	Brez spremembe	Odnos z družinskimi člani po taboru
E30	Ja, kar se tiče vseh teh taborov oziroma kar se prvega tabora tiče sem se jaz počutila bolj tako duševno, kot, da sem jaz zopet duševno zrasla na nekem nivoju zaradi tega, ker sem videla toliko novih stvari in ko sem prišla do toliko novih spoznanj.	Osebna rast	Osebni doprinos
E31	Kar pa se tiče v primerjavi z drugimi tabori, se je vse to le nabralo in sem preko tega dobila kar precejšen koš modrosti. Tako od drugih ljudi, kot pa tudi od narave same.	Osebna rast	Osebni doprinos
E32	Jaz sem mediator tako, da mi ti tabori res dobro delujejo, tudi meni in tudi drugim ljudem.	Pozitiven vpliv na vse udeležence	Osebni doprinos
E33	No pred taborom sem jaz stalno imela to nekakšno željo, da bi mogoče šla na še kakšno dogodivščino zunaj mesta samo zaradi tega, ker če greš stalno na Rožnik ali na Golovec, potem počasi postane malo tako, monotono.	Nove izkušnje	Osebni doprinos
E34	Tako, da ta tabor, ko sem jaz slišala za to, je bil zame sijajna priložnost, da bi lahko šla zopet nekam v širši svet pogledati in pa da bi lahko po možnosti mogoče imela še kakšne druge zgodbe, da bi lahko povedala v šoli, zaradi tega, ker sem bila jaz v šoli ena izmed tistih, ki ni imela veliko zgodb za govoriti.	Nove izkušnje	Osebni doprinos
	Ja. Po taboru pa je moje		

E35	življenje postalo dosti bolj živahno.	Živahnejše življenje	Osebni doprinos
E36	In mislim pa sem tudi govorila veliko tega kar se mi je dogajalo na taborih kot anekdote svojim sošolcem in sošolkam pa sem tako tudi izboljšala odnose.	Izboljšanj odnos z vrstniki	Osebni doprinos
E37	V osnovni pa tudi v srednji šoli. Seveda v srednji šoli so mi ti tabori pripomogli k boljšim ocenam pri biologiji.	Boljše ocene v šoli	Osebni doprinos
E38	Samo po taboru pa sem se drznila biti bolj odprta.	Večja osebna odprtost	Osebni doprinos
E39	Kar pa se tiče tistega najbolj posebnega doživetja je bilo takrat, ko smo šli zadnjič na tisto prejšnjo lokacijo zaradi tega, ker je Janko povedal, češ da nas bo Brane vrgel ven iz svojega ozemlja zaradi tega, ker smo mu dovolj gozda izkrčili in smo potem tako šli na tisto zadnjo lokacijo še zadnjič zato, da bi se lahko do konca poslovili od te lokacije.	Zadnji obisk bivše lokacije tabora	Posebno doživetje na taboru
E40	In doslej moja najboljša izkušnja je bila, ko sem jaz takole nosila proti taboru svojo prtljago in sem jaz v bistvu že pričakovala, da je bila Merda tam, sem jaz v bistvu že videla Merdo kako je takole prihajala do travnika in takoj, ko me je ona videla, je dobesedno stekla proti meni in mi dala glavo na ramena. Mislim, bilo je približno kot, da bi se stari prijatelji ponovno videli, pa sem se potem tako nasmejala.	Čustveno srečanje s kobilo na taboru	Posebno doživetje na taboru
	Ja, ena izmed negativnih je bila takrat, ko smo v bistvu morali tekmovati v neki orientacijski tekmi in jaz sem imela že takrat malo težave s kondicijo zaradi tega, ker mi je anemija že takrat kar precej načela zdravje, pa so me v bistvu preganjali, da naj jaz čim bolj pohitim, čeprav	Nadlegovanje s	

E41	jaz nisem mogla.	strani ostalih udeležencev	Negativna izkušnja
E42	Mislim, morali so poslati tri starejše, da so morali iti po mene medtem, ko sem jaz bila tam.	Pomoč prostovoljcev	Mnenje o prostovoljcih
E43	Sem se pa takrat naučila, da bi takrat morala večkrat iti k zdravnici, samo zaradi tega, ker po taboru sem šla zopet k zdravnici in so mi znova diagnosticirali anemijo.	Povečana skrb za zdravje	Osebni doprinos
E44	Doslej moja najljubša aktivnost je bila takrat, ko smo šli dol k tolmunu in smo se tam dol kopali in namakali.	Plavanje	Aktivnosti na taboru
E45	Doslej še nisem imela kakšne aktivnosti, ki bi imela zares negativne stvari.	Ustrezne	Aktivnosti na taboru
E46	Glasbeni tabor in tudi tisti gledališki tabor in pa športne aktivnosti.	Delavnice	Aktivnosti na taboru
E47	Ja, v bistvu sem se naučila o tej umetnosti govora dosti več.	Izboljšane socialne veščine	Doprinos tabora
E48	Sem jaz v bistvu uspela spremeniti svoj način govora na takšen način, da je v bistvu skoraj tako kot, da bi bila, ne vem, magnet za druženje.	Izboljšane socialne veščine	Doprinos tabora
E49	Kar pa se drugih stvari tiče sem se tudi naučila, da stalno gledam v detajle, prej sem gledala na to samo široko sliko, ne da bi videla detajle , po taboru pa sem tudi ne samo začela bolj analizirati stvari, ampak pogledam tudi bolj od blizu.	Novi pogledi na svet	Doprinos tabora
E50	Jaz sem se tudi na taboru naučila tudi nekaj teh novih tehnik risanja.	Kreativno izražanje	Doprinos tabora
E51	Glede na to, da je bilo na taboru tudi veliko malih otrok, ki so se tudi zelo zanimali za moje slike, sem se tudi naučila malo prenašati znanje na druge.	Izboljšane socialne veščine	Doprinos tabora
	Ja, vzor in pa skoraj kot		

E52	učiteljica.	Biti vzor drugim	Doprinos tabora
E53	Občutek izpolnjenja. Samo zato, ker poleg tega, da sem se sama učila, sem jaz hkrati učila tudi tiste mlajše od sebe.	Občutek izpolnjenosti	Doprinos tabora
E54	Samo zaradi tega, ker to je v bistvu zdrava mešanica konstante in sprememb, ko lahko gledaš kako se narava spreminja, vendar hkrati ostaja še vedno enaka.	Zdrava mešanica stalnosti in sprememb	Razlog za ponovno udeležbo na taboru
E55	Moje glavno sporočilo je to, da naj ne zamudijo priložnosti ter da naj pogledajo kakšno, kako jim je ali jim je tabor po godu ali ne in pa da naj ga priporočajo tistim, ki so mlajši ali pa starejši od njih.	Priporočanje tabora	Sporočilo v povezavi s taborom

Tabela 9.7: Odprto kodiranje – Intervju 6

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
F1	Včasih ostanem po šoli pri ravnatelju in mu pomagam računalnike in to popravljati. Pa za table in menjanje računalnikov, če se kaj uniči.	Uporaba elektronike	Prosti čas
F2	Pse peljem ven, imam dva	Sprehajanje psov	Prosti čas
F3	Razlog, zaradi brata. Pa v bistvu, ker smo vsi že hodili tja v enem obdobju.	Dobra izkušnja drugih družinskih članov	Razlog za udeležbo na taboru
F4	Pa ne vem, v bistvu nisem imel slike.	Brez pričakovanj	Pričakovanja pred taborom
F5	Pa dobro. Ne vem, daleč nazaj je.	Pozitivni občutki	Prvi občutki na taboru
F6	Zanimivo. Narava.	Zanimivi občutki	Prvi občutki na taboru
F7	Dobro. Ne vem točno. Pa super je bilo v bistvu.	Pozitivno	Vpliv tabornega prostora
F8	Ja to itak. Ljubljana pa to, vse sivo. To itak, da je dobro. Mir. Tišina.	Občutek miru	Vpliv tabornega prostora
F9	Osebnost? Sprostitev.	Osebna sprostitvev	Osebni doprinos
F10	Dober občutek. Predstavljajo prijatelje.	Prostovoljci v vlogi prijateljev	Mnenje o prostovoljcih
F11	Pa niti ne.	Neredni stiki	Vzdrževanje stikov po taboru
F12	To pa ne vem. Sploh, če imajo kakšno mnenje.	Nepoznano mnenje staršev	Mnenje staršev o taboru

F13	Pa v bistvu kaj, posebno, postavitev tele sončne elektrarne.	Izdelava sončne elektrarne	Posebno doživetje na taboru
F14	Pa druženje ob ognju. Ne vem. Ogenj mi je všeč.	Taborni ogenj	Posebno doživetje na taboru
F15	Ker mi je všeč. Spočiješ se.	Počitek	Razlog za ponovno udeležbo na taboru
F16	Malo je sprememba od Ljubljane.	Sprememba okolja	Razlog za ponovno udeležbo na taboru
F17	Da je super. Hmmm. Da je super in da bi še šel.	Želja po ponovni udeležbi	Sporočilo v povezavi s taborom

Tabela 9.8: Odprto kodiranje – Intervju 7

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
G1	V prostem času najrajši recimo kam grem s kolesom, kolesarjenje.	Kolesarjenje	Prosti čas
G2	Pa potem tudi klavir igram.	Igranje klavirja	Prosti čas
G3	Pa kakšen tak hobi, letenje z dronom, fotografiranje.	Fotografiranje	Prosti čas
G4	Pritisk oziroma prijava s strani staršev.	Predlog staršev	Razlog za udeležbo na taboru
G5	Skrbelo me je, kako bomo spali, kaj bomo jedli.	Zaskrbljenost	Prvi občutki na taboru
G6	Potem pa sem si bolj predstavljal kot kakšen kamp.	Kamp	Pričakovanja pred taborom
G7	Takšne osnovne stvari so me skrbele. Pa internet.	Zaskrbljenost	Prvi občutki na taboru
G8	Potem pa sem se odvadil tega, pa mi je bilo pravzaprav zelo dobro biti brez interneta.«	Dobro biti brez interneta	Vpliv tabornega prostora
G9	Bil sem v bistvu presenečen, že na sploh, ko smo se peljali tja, ker sem mislil, da bo vse skupaj bližje civilizaciji.	Oddaljenost od civilizacije	Prvi občutki na taboru
G10	Potem pa na prvi pogled tako malo strašljivo, kot nekakšno begunsko taborišče.«	Strašljiv občutek	Prvi občutki na taboru
G11	Sprostilno. Ta stres, ki mi je ostal od šole, je odšel ven iz mene, totalno me je sprostilo.	Večja sproščenost	Vpliv tabornega prostora
G12	Bolj sem zaznaval naravo, kot pa bi jo kje v mestu. V tem smislu.	Čas preživet v naravi	Vpliv tabornega prostora
	Tako nekako bi rekel odklop od		

G13	civilizacije, pa tudi druženje, ampak bolj kot odklop.	Odklop	Vpliv tabornega prostora
G14	Umik od problemov. Jaz še zmeraj preveč o šoli razmišljam med počitnicami, tako, da me je tabor odvrnil od tega.	Distanciranje	Vpliv tabornega prostora
G15	Jaz sem navajen šole v naravi, ko so zraven profesorji, ki so bolj avtoritativni, tu pa tega ni bilo. Nisem pričakoval takšnega odnosa, da se bomo tako dobro razumeli z odraslimi.	Prijateljski odnos	Mnenje o prostovoljcih
G16	Še vzdržujem ja. Vidimo se tu pa tam.	Neredni stiki	Vzdrževanje stikov po taboru
G17	Mislim, da menijo, da je dobro zame, da se za nekaj časa odklopim. Podpirajo, se jim dopade.	Koristnost, neškodljivost	Mnenje staršev o taboru
G18	Mislim, da ne. Tabor mislim, da tega ni nič spremenil.	Brez spremembe	Odnos z družinskimi člani po taboru
G19	Ja, imam občutek, da sem postal bolj družaben po taboru. Da sem postal bolj sproščen.	Večja družabnost	Odnos s prijatelji po taboru
G20	Do tabora se nisem kaj veliko družil, po taboru pa bolj.	Večja družabnost	Osebni doprinos
G21	Kopanje v tolmunu. Tako se mi zdi, da je to nekaj tako posebnega, kar se lahko izpostavi.	Kopanje v tolmunu	Posebno doživetje na taboru
G22	Všeč mi je bil tisti izlet, ki je vsako leto enkrat, pa potem kopanje v tolmunu, to mi je bilo všeč.	Plavanje	Aktivnosti na taboru
G23	Recimo tisto, ko mora vsak o sebi nekaj povedati pred drugimi in o drugih, takšni pogovori pod prisilo, vodeni pogovori.	Predstavitev pred skupino	Negativna izkušnja
G24	Bi se udeležil, ker se počutim tako odklopljenega od civilizacije in vsako leto vsaj en teden na leto bi vsak mogel iti. Pobeg od civilizacije, umik od elektrike, električnih naprav, itd.	Pobeg od civilizacije	Razlog za ponovno udeležbo na taboru

G25	Ja, mogoče to, da predvsem okoli teh vodenih pogovorov pa tega. Da je včasih samo treba dati udeležencem čas, da se spoznajo in ni treba pač pod pritiskom, pač predvsem za tiste, ki so bolj sramežljivi na začetku. Da se da več časa udeležencem. Ideja.	Bolj spontano spoznavanje udeležencev	Sporočilo v povezavi s taborom
-----	---	---------------------------------------	---------------------------------------

Tabela 9.9: Odprto kodiranje – Intervju 8

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
H1	Šola, domače naloge.	Šola	Prosti čas
H2	TV ali telefon.	Uporaba elektronike	Prosti čas
H3	Sprehod s kužkom.	Sprehajanje psov	Prosti čas
H4	Branje ali učenje.	Branje	Prosti čas
H5	Ker je vedno zabavno in se rada družim z novimi ljudmi.	Druženje	Razlog za udeležbo na taboru
H6	Da bo zabavno in da bom dobila kakšnega novega prijatelja.	Novi prijatelji	Pričakovanja pred taborom
H7	Ni bilo čudno in aktivnosti so bile prijetne.	Prijetni občutki	Prvi občutki na taboru
H8	Dobro sem se počutila, tudi nekaj časa brez elektronike.	Pozitivno	Vpliv tabornega prostora
H9	Zdi se mi pomembno, da spoznavamo nove ljudi in se imamo dobro.	Večja družabnost	Osební doprinos
H10	Dobro sem se počutila.	Pozitivno	Mnenje o prostovoljcih
H11	Da je dobro, da se družimo.	Razvijanje socialnih veščin	Mnenje staršev o taboru
H12	Ne.	Brez spremembe	Odnos z družinskimi člani po taboru
H13	Da, ko sem si porezala stopalo, ker sem bila boga.	Poškodovano stopalo	Negativna izkušnja
H14	Najbolj mi je bil vseč lov na zaklad, drugače pa mi je bilo vseč vse.	Lov na zaklad	Aktivnosti na taboru
H15	Da, ker je vedno zabavno.	Zabava	Razlog za ponovno udeležbo na taboru

Tabela 9.10: Odprto kodiranje – Intervju 9

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
I1	Grem v šolo.	Šola	Prosti čas
I2	Po šoli pa rad igram nogomet.	Nogomet	Prosti čas
I3	Zaradi druženja, ker v šoli se nihče ne more.	Druženje	Razlog za udeležbo na taboru
I4	Da se bomo na taboru dobro vsi razumeli.	Dober odnos z ostalimi	Pričakovanja pred taborom
I5	Moji občutki so bili taki, da je zelo lepo.	Prijetni občutki	Prvi občutki na taboru
I6	Dobro.	Pozitivno	Vpliv tabornega prostora
I7	Meni to pomeni spoznavanje okolja in novo prijateljstvo.	Novo prijateljstvo	Osebni doprinos
I8	Dober, ker so prijazni.	Pozitivno	Mnenje o prostovoljcih
I9	Imajo zelo pozitivno mnenje.	Pozitivno	Mnenje staršev o taboru
I10	Ne.	Brez spremembe	Odnos z družinskimi člani po taboru
I11	Ja.	Spremenjen odnos	Odnos s prijatelji po taboru
I12	Ja, da mi pozitivno mnenje o mojem življenju.	Pozitivno mnenje o življenju	Osebni doprinos
I13	Ne, ampak upam, da se bo.	Upanje	Osebni doprinos
I14	Ko smo šli plavat.	Plavanje	Aktivnosti na taboru
I15	Ja seveda, ker mi je bilo lepo.	Lep občutek	Razlog za ponovno udeležbo na taboru

Tabela 9.11: Odprto kodiranje – Intervju 10

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
J1	Šola, dom.	Šola	Prosti čas
J2	Rišem.	Risanje	Prosti čas
J3	Glasba.	Poslušanje glasbe	Prosti čas
J4	Oče me je vpisal.	Predlog staršev	Razlog za udeležbo na taboru
J5	Nisem imela pričakovanj.	Brez pričakovanj	Pričakovanja pred taborom
J6	Naporni dnevi brez kakršnegakoli veselja, zanimivih stvari.	Dolgčas	Prvi občutki na taboru
J7	Manjša depresija.	Depresija	Vpliv tabornega prostora
J8	Vendar več druženja z ljudmi, ki lahko ustvari nepomembne konflikte.	Večja družabnost	Vpliv tabornega prostora
J9	Premalo se pogovarjam in nisem želela, znala se sporazumevati z ostalimi.	Izboljšane socialne veščine	Osebni doprinos

J10	Bili so ok, nisem imela preveč veselja za druženje s komerkoli.	Pozitivno	Mnenje o prostovoljcih
J11	Oče podpira »druženje«.	Strinjanje	Mnenje staršev o taboru
J12	Ne.	Brez spremembe	Odnos z družinskimi člani po taboru
J13	Ne.	Brez spremembe	Odnos s prijatelji po taboru
J14	Da imam, vendar gre za družinske.	Spor z družinskim članom	Negativna izkušnja
J15	Ustvarjalne delavnice in pomoč pri kuhi.	Kuharsko znanje	Osebni doprinos
J16	Bi se udeležila. Potrebujem nekaj dni stran od staršev.	Umik od staršev	Razlog za ponovno udeležbo na taboru

9.13 Priloga 12: Osnovno kodiranje

Prosti čas

- Šport (A1, A4, D7)
- Gimnastika (B1)
- Nogomet (B2, I2)
- Aerobika (C1)
- Rolkanje (C2)
- Kolesarjenje (G1)
- Igra (A2, A3)
- Igranje kitare (B3)
- Igranje klavirja (G2)
- Branje (C3, D2, E3, H4)
- Spanje (C4)
- Poslušanje glasbe (D1, J3)
- Urejanje sobe (D5)
- Uporaba elektronike (D3, F1, H2)
- Pisanje, risanje (E1, J2)
- Sprehajanje/Sprehajanje psov (D4, F2, H3)
- Preživljanje časa z družino/Druženje s prijatelji (D6, D8)
- Sledenje aktualnim dogodkom (E2)
- Zanimanje za živalstvo (E3)
- Fotografiranje (G3)
- Šola (H1, I1, J1)

Razlog za udeležbo na taboru

- Jankovo povabilo (A6)
- Druženje (B5, H5, I3)
- Skrb za mlajšega brata (D10)
- Predlog rejnice/Predlog staršev (B4, D9, G4, J4)
- Dobra izkušnja drugih družinskih članov (C5, C7, F3)
- Razvoj socialnih veščin (D11)
- Radovednost (A5)
- Prosti čas (C6)

- Spoznati nove ljudi (E4)

- Navdušenje nad živalmi (E5)

Pričakovanja pred taborom

- Preživetje v naravi (D12, D14)
- Zabava (A8, E6, E19)
- Dober odnos z ostalimi (E8, I4)
- Pravljичni svet (E7)
- Šport (A9, A13, B8)
- Ustvarjalne delavnice (A10)
- Spanje na prostem (B7)
- Sproščenost (C10, E20)
- Priprava tabora (A11)
- Peka na ognju (A12)
- Depresija (J7)
- Novi prijatelji (C9, H6)
- Brez uporabe telefona (C8)
- Strah (A7)
- Druženje (C11, E16)
- Urejanje okolice (E17)
- Skrb za red (E18)
- Kamp (G6)
- Velik prostor (B6)
- Brez pričakovanj (D13, F4, J5, D16)

Prvi občutki na taboru

- Nenavadnost (A14)
- Drugačnost (A15)
- Sproščenost (A24)
- Presenečenje (A16, A17, B12, D20, E11)
- Strašljiv občutek (G10)
- Povezanost z ostalimi (C13, C18)
- Distanciranje (A18, D18)
- Uživanje (A25)
- Dobra hrana (D15)
- Pozitivni občutki (B9, C12, D19, E11, F5)
- Prijetni občutki (B11, H7, I5)
- Dolgčas (J6)
- Zaskrbljenost (G5, G7)
- Oddaljenost od civilizacije (G9)
- Zabava (C24, E11)
- Želja po odhodu (D17)
- Izpolnjena pričakovanja (E10)
- Zanimivi občutki (F6)

Vpliv tabornega prostora

- Pozitivno (A19, A20, C16, D24, D28, E12, F7, H8, I6)
- Umirjeno počutje (D29)
- Občutek miru (D25, D27, F8)
- Opazovanje narave (E13, E14, E15)
- Višek energije (A22)
- Možnost globljih pogovorov (C19)
- Čas preživet v naravi (B13, G12)
- Ni uporabe tehnologije (D26)
- Želja ostati (A21)
- Večja družabnost (J8)
- Odklop (D31, G13)
- Lažje se je odpreti (C20)
- Spanje v naravi (A23)
- Manj hrupa (B14)
- Večja sproščenost (C14, G11)
- Distanciranje (D30, G14)

Aktivnosti na taboru

- Plavanje (A26, A54, B27, E45, G22, I14)
- Lov na zaklad (B27, D46, H14)
- Družabne igre (A26, C23)
- Rokoborba (A54)
- Delavnice (A27, A32, A33, E47)
- Petje ob ognju (B10, C17)
- Vsečne aktivnosti (A55, B28)
- Modna revija (C44)
- Telovadba (D21)
- Taborni ogenj (D46)
- Streljanje z lokom (A27)
- Ustrezne (C47, E46)

Osebni doprinos

- Nove izkušnje (A28, E33, E34)
- Več ukvarjanja s športom (A46, A48)
- Večja ljubezen do narave (A47)
- Znanje rokoborbe (A56)
- Več druženja s prijatelji (B23)
- Zmanjšana uporaba telefona (B24)
- Kuharsko znanje (B28, J15)
- Novi pogledi na svet (C21, C36, D40, E51)
- Trenutni zagon (C35)
- Odraščanje (C38)
- Kreativno izražanje (C45, E52)
- Spoznanje prioritet v življenju (D43)
- Pozitiven vpliv na vse udeležence (E32)
- Pogostejše branje (D41)
- Izboljšane socialne veščine (E49, E50, E53, J9)

- Odgovornost do drugih (D48)
- Večja odločnost (C47)
- Osebna rast (E30, E31)
- Imeti večji vpliv na druge (C48)
- Biti vzor drugim (E52)
- Večja vsestranskost (D42)
- Izkušnja paziti otroka (D47)
- Živahnije življenje (E35)
- Izboljšan odnos z vrstniki (E36)
- Boljše ocene v šoli (E37)
- Občutek izpolnjenosti (E55)
- Večja osebna odprtost (E38)
- Povečana skrb za zdravje (E44)
- Upanje (I13)
- Večja družabnost (G20, H9)
- Novo prijateljstvo (I7)
- Pozitivno mnenje o življenju (I12)
- Osebna sprostitvev (F9)

Navezovanje novih stikov

- Všečnost medgeneracijske razlike (D22)
- Ljube osebe (C29)
- Novi prijatelji (A29, A44)
- Enakopraven odnos (D35)

Mnenje o prostovoljcih

- Prostovoljci v vlogi prijateljev (F10)
- Prostovoljci v vlogi staršev (E21)
- Prostovoljci kot zgled drugim (C22, C25)
- Primerno obravnavanje mladostnikov (D33)
- Prijateljski odnos (D34, G15)
- Pozitivno (A30, A33, A34, B16, B17, C28, H10, I8, J10)
- Občutek sprejetja (C27)
- Pomoč prostovoljcev (C26, D32, E22, E27, E42)

Vzdrževanje stikov s tabora

- Tekom tabora (B18)
- Težko (C30, E25)
- Neredni stiki (A35, D36, G16, F11)
- Večletno prijateljstvo (E23)
- Vzdrževanje polovice stikov (E24)

Negativna izkušnja

- Nesramno obnašanje mlajših (A36, C31)
- Poškodovano stopalo (H13)
- Spor z družinskim članom (J14)
- Nadlegovanje s strani ostalih udeležencev (E9, E41, E26)
- Predstavitev pred skupino (G23)

Mnenje staršev o taboru

- Razvijanje socialnih veščin (C32, H11)
- Koristnost, neškodljivost (D37, G17)
- Dobra ideja (A37)
- Pozitivno (C33, I9)
- Mladostniki ne uporabljajo telefonov (B19)
- Zanimivo (A38)
- Strinjanje (A39, E28, J11)
- Nepoznano mnenje staršev (F12)

Odnos z družinskimi člani po taboru

- Brez spremembe (A40, B20, C34, D38, E29, G18, H12, I10, J12)

Odnos s prijatelji po taboru

- Brez spremembe (A41, B21, C37, D39, D44, H12, J13)
- Večja družabnost (G19)
- Spremenjen odnos (I11)

Posebno doživetje na taboru

- Čustveno srečanje s kobilo na taboru (E40)
- Kopanje v tolmunu (G21)
- Rokoborba (A49)
- Taborni ogenj (B15, F14)
- Hrana ob ognju (B24)
- Zaljubljenost (A47)
- Sklenitev novega prijateljstva (D45)
- Lov na zaklad (C41)
- Zadnji obisk bivše lokacije tabora (E39)
- Obisk policije (A50)
- Spanje ob ognju (C15)
- Polnočni pogovor (C39)
- Zabavljanje z vrstniki (C40)
- Izdelava sončne elektrarne (F13)

Razlog za ponovno udeležbo na taboru

- Zabava (A54, H15)
- Dobri ljudje (B28)
- Pristop k prostovoljcem (C48)
- Zdrava mešanica stalnosti in sprememb (E54)
- Želja rejnice (D49)
- Počitek (F15)
- Pobeg od civilizacije (G24)
- Lep občutek (I15)
- Sprememba okolja (D50, F16)
- Umik od staršev (J16)

Sporočilo v povezavi s taborom

- Zahvala prostovoljcem (A55)
- Dobra organizacija (B29)
- Super (D51)
- Pozitivna pričakovanja za naslednji tabor (C49)
- Priporočanje tabora (E55)
- Želja po ponovni udeležbi (F17)
- Bolj spontano spoznavanje udeležencev (G25)